

Lapsille suunnattujen journalististen sisältöjen rakenne ja piirteet Helsingin Sanomien Lasten uutisissa

Sofia Niemi

Pro gradu -tutkielma

Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Sofia Niemi

Lapsille suunnattujen journalististen sisältöjen rakenne ja piirteet Helsingin Sanomien Lasten uutisissa

Sivumäärä: 82

Tutkin pro gradu -tutkielmassani lapsille suunnattujen journalististen sisältöjen rakennetta ja piirteitä Helsingin Sanomien Lasten uutisissa. Vaikka lapsille suunnatut mediasisällöt ja etenkin uutiset ovat ajankohtainen ilmiö, tutkimusta niistä etenkin Suomessa on tehty suhteellisen vähän. Tarkastelen tutkielmassani sitä, millaisia juttutyyppejä Lasten uutisissa on, ja millaisia kielellisiä piirteitä ja rakenteita näihin juttutyyppeihin sisältyy. Hyödynnän tarkasteluni tukena Pietilän (2008a) esittelemiä journalistisia perusjuttutyyppejä, joita ovat uutinen, taustajuttu, selostus, reportaasi, haastattelu, pääkirjoitus ja pakina.

Lasten uutiset on Helsingin Sanomien julkaisema uutismedia, joka tuottaa journalistista sisältöä alakouluikäisille lapsille. Tutkimusaineistoni koostuu kymmenestä Lasten uutisten sanomalehdestä joulukuulta 2022 helmikuuhun 2023.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu tekstintutkimusta, tekstilajitutkimusta, uutisten kielellisiä piirteitä ja lapsille ja nuorille suunnattuja mediasisältöjä käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta (ks. esim. van Dijk 1988; Jaakkola 2013; Alon-Tirosh–Lemish 2014; Virtanen–Hiidenmaa 2020). Lisäksi tarkasteluni pohjautuu systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan (Halliday 1986). Tulosten tulkinnan tukena käytän sanakirjoja ja Ison suomen kieliopin verkkoversiota (VISK).

Tutkimukseni kuuluu tekstintutkimuksen alaan, ja tutkimusmenetelmänäni toimii kielitieteellinen laadullinen aineistopohjainen tutkimus (Virtanen–Hiidenmaa 2020; Luodonpää–Manni–Ojutkangas 2020). Aineistoani analysoin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimukseni perusteella Lasten uutisten sanomalehtien juttuja voidaan luokitella uutisiin, taustajuttuihin, haastatteluihin ja pääkirjoituksiin. Tämän lisäksi lehdissä esiintyy paljon myös muuta sisältöä, kuten yleisösisältöjä ja puuhatehtäviä. Lasten uutisten jutuista voidaan tunnistaa juttutyypeille yhteisiä piirteitä, joissa lehden kohderyhmä näkyy selkeästi. Jutuille yhteisiä piirteitä ovat esimerkiksi lyhyet kappaleet ja virkerakenteet, selkeä kieli, asioiden selittäminen ja taustoittaminen, juttujen viihdyttävyyden ja visuaalisuus. Jatkotutkimusaiheena olisi kiinnostavaa laajentaa tutkimusnäkökulmaa myös muiden lapsille suunnattujen journalististen juttujen tuottavien toimijoiden sisältöihin, jolloin lapsille suunnatuista jutuista ja niiden kielellisistä piirteistä voisi muodostaa vielä kattavampaa kuvaa.

Avainsanat: lapset, journalismi, Helsingin Sanomat, Lasten uutiset, media, uutiset, genre, tekstintutkimus, tekstilajitutkimus, systeemis-funktionaalinen kieliteoria.

Sisällys

1	Johdanto	4
2	Tekstintutkimus	8
2.1	Teksti ja tekstilaji	8
2.2	Systemis-funktionaalinen kieliteoria	11
3	Journalistiset sisällöt tutkimuksen kohteena	13
3.1	Suomalainen mediaympäristö	13
3.2	Journalistiset juttutyypit	15
3.3	Jutun rakenne ja kieli	23
3.4	Lapsille suunnatut journalistiset sisällöt	27
4	Tutkimuksen toteutus	31
4.1	Tutkimusmenetelmä	31
4.2	Tutkimusaineisto	33
4.3	Aineiston analysoiminen	36
5	Lasten uutisten juttutyypit ja niiden piirteet	41
5.1	Uutinen	41
5.2	Taustajuttu	48
5.3	Haastattelu	52
5.4	Pääkirjoitus	55
5.5	Muut sisällöt	59
5.6	Yhteenveto	64
6	Lopuksi	68
	Lähteet	74

1 Johdanto

Median rooli yhteiskunnassa ja ihmisten elämässä on muuttunut viime vuosikymmeninä merkittävästi. Viime vuosikymmenten muutoksen erityispiirteitä ovat esimerkiksi median arkipäiväistyminen ja erilaisten laitteiden integroituminen toisiinsa. Tämän myötä mediaympäristö koskettaa nykyään lasten ja nuorten koko elämys- ja kokemusmaailmaa. (Merikivi–Myllyniemi–Salasuo 2016a: 5.) Mediankäytön lisääntyessä on tärkeää, että mediaa osataan käyttää luotettavasti sekä turvallisesti.

Median muutokset vaikuttavat myös ihmisten ja uutisten väliseen suhteeseen. Nykyään mediaa käyttävä henkilö toimii mediaa käyttäessä aktiivisena osallistujana, minkä lisäksi eri medioiden väliset rajat heikentyvät (Modinos 2003: 145; Kortti 2016: 16). Nämä kehityskulut ovat johtaneet esimerkiksi siihen, että luotettavia uutissisältöjä on aiempaa hankalampaa tunnistaa muista mediasisällöistä. Tämä korostuu etenkin lapsilla ja nuorilla, jotka vielä opettelevat erilaisia mediassa toimimisen taitoja. Lisäksi etenkin uutissisältö voi aiheuttaa lapsissa ja nuorissa monenlaisia tunteita, kuten pelkoa. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että uutisia tehdään myös niin, että kohderyhmänä ovat nimenomaan lapset ja nuoret. Lapsille ja nuorille suunnatut uutiset tuovat uutisaiheita lähemmäs lapsia. Lisäksi nimenomaan lapsille ja nuorille suunnatut uutiset voivat kannustaa lapsia uutisten lukemiseen, minkä myötä uutiset voivat myös tukea lasten ja nuorten osallisuutta yhteiskuntaan (Kleemans–de Leeuw–Gerritsen–Buijzen 2017: 781–782). Lisäksi lapsille suunnatuissa uutisissa uutisaiheista kerrotaan lapsille ja nuorille sopivin tavoin, minkä myötä ne eivät välttämättä aiheuta niin paljon ahdistusta lapsissa.

Nykyään useat mediaorganisaatiot niin Suomessa kuin ulkomaillaakin ovat alkaneet tehdä lapsille ja nuorille suunnattuja uutissisältöjä. Suomessa tunnetuimpia lapsille suunnattujen uutisten tuottajia on esimerkiksi Helsingin Sanomat Lasten uutiset -uutismediallaan (Vuorio 2019). Lapsille suunnattujen uutisten tavoitteena on muun muassa uutisaiheiden käsitteleminen yhdessä lasten kanssa ja heille luontevilla tavoilla. Lisäksi tavoitteena lapsille suunnatuissa uutisissa on edistää lasten ja nuorten medialukutaitoa. (Vuorio 2019; Saunamäki 2020). Medialukutaidolla tarkoitetaan mediatekstien lukutaitoa. Medialukutaito on kokonaisuus, johon liittyy mediasisältöjen tulkinnan ja tuottamisen ja mediaympäristössä toimimisen taitoja. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2025.)

Vaikka lapsille suunnatut uutiset ovat ajankohtainen ilmiö, tutkimusta niistä etenkin Suomessa on tehty suhteellisen vähän. Aikuisille suunnatuista journalistisista teksteistä on tehty runsaasti tutkimusta eri näkökulmista (rakenteen ja kielen tarkastelua ovat tehneet esim. Saukkonen 2001; Kulkki-Nieminen 2011; Pallaskallio 2013). Lapsille suunnattuja uutisia on tutkittu Suomessa viime vuosina kuitenkin lähinnä opinnäytetöiden tasolla (ks. esim. Katko 2018; Rajander 2018; Kartano 2021; Mäkilä 2022; Paasonen 2024). Myös itse olen tutkinut lapsille suunnattuja uutisia jo aiemmin toisessa pro gradu -tutkielmassani. Tällöin tutkimusaiheenani oli, miten Helsingin Sanomien Lasten uutisia hyödynnetään opetuskäytössä alakouluissa. Tarkastelin aihetta sekä opettajien että oppilaiden näkökulmasta. (Niemi 2023.) Koen, että aiempi tutkimus aiheesta antaa hyviä lähtökohtia aihepiiriin tutkimiselle tällä kertaa kielitieteellisestä näkökulmasta.

Muissa opinnäytetöissä lapsille suunnattujen uutisten tutkimus on keskittynyt esimerkiksi siihen, miten uutismediat näkevät lapsiyleisön ja sisältöjen tuottamisen lapsiyleisölle, miten mediakasvatusta tuotetaan lapsille suunnatuissa uutisissa ja lasten kokemuksia heille suunnatuista uutisista (Katko 2018; Rajander 2018; Kartano 2021; Mäkilä 2022). Suomessa lasten uutisten kielellistä tutkimusta sivuaa esimerkiksi Paasonen (2024) opinnäytetyö, jossa tutkittiin sitä, miten Ukrainan sota on representoitunut lapsiyleisölle Lasten uutisissa ja miten uutisten tekijät perustelevat valintojaan uutisissa (Paasonen 2024). Kielen näkökulmasta lapsille suunnattujen uutisten tutkimus on ollut kuitenkin vähäistä niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Tutkimukseni tarkoituksena onkin täydentää kielitieteellistä tutkimusta lapsille suunnatuista uutisista Suomen tasolla.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on muodostaa kuvaa lapsille suunnattujen journalististen juttujen piirteistä ja rakenteesta tarkastelemalla Helsingin Sanomien Lasten uutisten juttutyyppejä sekä rakennepiirteitä. Puhun tutkielmassani journalistisista jutuista, joilla tarkoitan Lasten uutisissa esiintyviä tekstejä. *Juttu* on yleinen nimitys kaikenlaisille journalistisille teksteille (Kuutti 2012: 84). Tutkielmassani *jutulla* tarkoitan sanomalehdessä esiintyviä journalistisia tekstisisältöjä. Erilaisia juttuja voidaan myös luokitella niiden piirteiden perusteella erilaisiin juttutyyppeihin.

Tutkielmassani hyödynnän juttutyyppeiden tarkastelun tukena Jyrki Pietilän (2008a; 2008b) perusjuttutyyppeiden jaottelua. Pietilän (2008a: 41) mukaan on olemassa seitsemän journalistista genreä, joita voidaan kutsua perusjuttutyypeiksi. Perusjuttutyyppejä ovat uutinen, taustajuttu, selostus, reportaasi, haastattelu, pääkirjoitus ja pakina (Pietilä 2008a: 41).

Esittelen perusjuttutyypit tarkemmin alaluvussa 3.2. Hypoteesini on, että Lasten uutisista on tunnistettavissa erilaisia juttutyyppejä ja piirteitä, joissa on huomioitu sisältöjen kohderyhmä, eli lapset ja nuoret.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia juttutyyppejä Lasten uutisissa on?
2. Millaisia kielellisiä piirteitä ja rakenteita näihin juttutyyppeihin sisältyy?

Lasten uutiset (myöhemmin myös LU) on Helsingin Sanomien vuonna 2016 perustama lapsille suunnattu uutismedia, joka tuottaa journalistisia juttuja alakouluikäisille lapsille. Lasten uutisten tarkoituksena on raportoida ajankohtaisista aiheista lapsille suunnatusti ja herättää mielenkiintoa uutisten seuraamista kohtaan (Katko 2018: 17). Lasten uutiset ilmestyy kerran viikossa kotiin tilattavana sanomalehtenä sekä viikoittaisena uutislähetysnä, joka julkaistaan YouTubeessa sekä esitetään televisiossa perjantaiamuisin. Tämän lisäksi Lasten uutiset tuottaa ja jakaa sisältöjä myös nettisivuilleen sekä sosiaalisen median palveluihin. (Vuorio 2019.) Lasten uutisten paperilehti koostuu erilaisista uutissisällöistä ja muista lapsille suunnatuista puuhasisällöistä, kuten reseptiohjeista ja puuhatehtävistä. Uutislähetyksessä käsitellään ajankohtaisia uutisia niin yhteiskunnallisella tasolla, kuin myös tarkemmin lasten kokemusmaailmasta käsin. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on Lasten uutisten sanomalehti ja siinä julkaistavat kirjoitukset. Tutkimuksessani pääpaino on erityisesti kirjoitettujen tekstien ja juttujen kielellisten piirteiden tarkastelulla, mutta otan analyysissa huomioon myös tekstien multimodaalisia piirteitä.

Valitsin tutkimuskohteekseni Helsingin Sanomien Lasten uutiset, sillä Lasten uutiset ovat hyvin merkittävä ja näkyvä lapsille suunnattujen uutisten tuottaja Suomessa. Esimerkiksi Lasten Uutisten YouTube-kanavalla, jonne Lasten uutiset julkaisee viikoittain uutisvideon, on 17,6 tuhatta tilaajaa. Viime vuosina julkaistuilla uutisvideoilla on katselukertoja keskimäärin 10–20 tuhatta, mutta suosituimmilla videoilla on jopa 60 000 katselukertaa. (YouTube 2025.) Lasten uutisia hyödynnetään myös paljon esimerkiksi alakouluissa (Niemi 2023).

Tutkimusaineistoni koostuu kymmenestä Lasten uutisten sanomalehdestä joulukuulta 2022 helmikuuhun 2023. Valitsin tämän ajanjakson sillä perusteella, että lehtien jutut käsittelevät yhteiskunnassa ajankohtaisia uutisaiheita. Tarkemmat kriteerit aineiston valinnalle ja rajaamiselle esittelen alaluvussa 4.2 ja luvussa 6.

Tutkimusaineisto voi toimia tutkimuksessa varsinaisena tutkimuskohteena, mutta usein tutkimuksen tavoitteena on tarkastella tutkimusaineiston avulla laajempaa ilmiötä (Virtanen–Hiidenmaa 2020: 842). Myös tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on tarkastella Lasten uutisten analysoinnin kautta laajemminkin sitä, miten lapsille suunnattuja uutisia tuotetaan ja minkälaisia piirteitä niihin sisältyy.

Työni sijoittuu tekstintutkimuksen tutkimusperinteeseen. Virtasen ja Hiidenmaan (2020: 832) mukaan tekstintutkimus tarkastelee erityisesti sitä, millaisia tekstit ovat ja miksi ne ovat juuri sellaisia kuin ovat. Tekstin sisältöjen erittelemisen ja esitystavan esittelyn lisäksi havaintoja aineistosta kuvataan tekstianalyttisin käsittein, ja myös konteksti vaikuttaa havaintoihin. Tekstintutkimuksen kiinnostus on siinä, miten kieli toimii tekstimerkitysten tuottamisessa, mutta myös siinä, millaisia merkityksiä teksteissä ja konteksteissa tuotetaan ja miten tämä tehdään (mt.: 833–834). Tämän lisäksi teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessani hyödynnän systeemis-funktionaalista kieliteoriaa (Halliday 1986). Vaikka pääpaino tutkimuksessani on tekstien kielellisten piirteiden analyysissa, sivuan tarkastelussani myös tekstien multimodaalisia piirteitä, sillä ne ovat merkittävä osa lapsille suunnattuja juttuja sekä Lasten uutisia.

Tutkimusmenetelmältään tutkimukseni on laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus, jossa teen analyysia sisällönanalyysin keinoin. Laadullinen tutkimus on kielitieteissä hyvin yleisesti käytetty tutkimusmenetelmä, jossa tarkastellaan todellisia kielenkäyttöaineistoja. Tarkastelun tavoitteena on tutkimukseen kohteena olevan ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen. (Luodonpää–Manni–Ojutkangas 2020: 412–413.)

Aloitin aiheen tarkastelun teoriaosuudella (luvut 2 ja 3), jossa avaan tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä sekä teorioita. Luvussa 2 esittelen tekstintutkimusta ja sen keskeisiä käsitteitä, minkä lisäksi perehdyn systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan. Tämän jälkeen luvussa 3 perehdyn etenkin journalismiin sekä lasten ja nuorten suhteeseen journalistisiin juttuihin. Esittelen myös journalistiset juttutyypit, joiden avulla tarkastelen Lasten uutisten juttutyyppejä tässä tutkimuksessa.

Teoriaosuuden jälkeen siirryn luvussa 4 esittelemään tutkimuksen toteutusta tutkimusaineiston sekä aineiston analyysin tarkastelemisen kautta, ja luvussa 5 avaan tarkemmin analyysin pohjalta muodostettuja Lasten uutisten juttutyyppejä sekä niiden keskeisiä piirteitä. Lopuksi luvussa 6 pohdin tutkimuksen keskeisiä tuloksia sekä tutkimuksen luotettavuutta.

2 Tekstintutkimus

Tässä luvussa perehdyn tekstintutkimukseen ja tutkielmani kannalta keskeisiin teorioihin. Määrittelen tässä luvussa ensiksi tekstin ja tekstilajin käsitteitä (alaluku 2.1), minkä jälkeen alaluvussa 2.2 esittelen systeemis-funktionaalista kieliteoriaa etenkin tämän tutkielman näkökulmasta.

2.1 Teksti ja tekstilaji

Tutkimuksessani tarkoitukseni on tarkastella Lasten uutisten juttutyyppejä sekä juttujen piirteitä ja rakennetta. Tämän kautta tarkoitukseni on muodostaa kuvaa siitä, millaisia piirteitä Lasten uutisten teksteissä on. Tarkastelen Lasten uutisia tekstilajina, jonka kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret.

Teksti on merkeistä koostuva rakennekokonaisuus. Kun lukija yhdistää merkit ja niistä syntyvät rakenteet tekstiä ympäröivään kontekstiin, teksti saa merkityksen (Virtanen–Hiidenmaa 2020: 832). Myös Halliday (1986: 10) on todennut, että sanojen ja lauseiden sijaan teksti koostuu merkityksistä. Tämä korostaa ympäristön vaikutusta tekstien tuottamiseen ja tulkintaan. Tekstit voivat olla kirjoitettuja tai puhuttuja, mutta ne voivat hyödyntää myös jotakin aivan muuta ilmaisumuotoa, kuten esimerkiksi tanssia (Halliday 1986: 10; Virtanen–Hiidenmaa 2020: 833).

Virtanen ja Hiidenmaa (2020: 883) ovat todenneet, että teksti on sosiosemiottinen kokonaisuus. Ihmisyhteisöissä vallitsee vakiintuneita tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen esitystapoja ja rakennekaavoja. Tämä tuo esiin tekstien sosiaalisen puolen. Tekstien semioottisuus taas näkyy siinä, että teksti on merkityskokonaisuus, joka tukeutuu vähintään yhteen merkkijärjestelmään, jonka kautta sitä tulkitaan. (mt.: 883.) Myös Halliday (1986) korostaa tekstin sosiosemiottisuutta. Hänen mukaansa tekstit ovat eräänlainen vaihtokaupan muoto, jossa vaihdetaan merkityksiä (mt.: 11). Mediatekstien näkökulmasta tämä näkyy esimerkiksi siinä, kuinka media toimii eräänlaisena yhteiskunnan vuorovaikutuksen kenttänä, jossa mediasisällöt peilaavat myös sitä, miten ja millaisista asioista yhteiskunnassa puhutaan. Myös tässä tutkimuksessa tarkoitan tekstillä Virtasen ja Hiidenmaan (2020) mukaisesti sosiosemiottista kokonaisuutta, sillä mediateksteissä näkyvät niin tekstien sosiaaliset kuin myös semioottiset piirteet sosiaalisena merkitysjärjestelmänä. Tämän määritelmän myötä tekstillä voidaan tarkoittaa niin puhuttuja kuin kirjoitettuja tekstejä, mutta tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan kirjoitettuja tekstejä Lasten uutiset -sanomalehdissä.

Yhden merkkijärjestelmän hyödyntämisen sijaan teksti voi myös yhdistellä useampia merkkijärjestelmiä. Tällöin voidaan puhua multimodaalisesta tekstistä (Virtanen–Hiidenmaa 2020: 833). Lasten uutiset ovat multimodaalisia tekstejä, sillä ne sisältävät niin kirjoitettua tekstiä kuin myös esimerkiksi kuvia ja kuvituksia juttuihin liittyen. Etenkin lapsille suunnatuissa uutisissa kuvat ja visuaalisuus ovat tekstin ohella tärkeässä osassa jutuissa, sillä ne havainnollistavat uutisia ja tuovat ajankohtaisia aiheita helpommin lasten ulottuville. Tässä tutkimuksessa keskityn tarkastelemaan Lasten uutisia ensisijaisesti kielellisestä näkökulmasta, mutta kuvallisuuden ja visuaalisten piirteiden merkityksen vuoksi sivuan myös juttujen visuaalisia ja multimodaalisia piirteitä tarkastelussani.

Tekstejä voidaan tarkastella esimerkiksi tekstuaalisuuden kriteerien kautta. Tekstuaalisuuden kriteerit tuovat esiin piirteitä, joita tekstin tarkastelemisessa on hyvä ottaa huomioon. Tekstuaalisuuden kriteereitä ovat koheesio, koherenssi, intentionaalisuus, hyväksyttävyyys, informatiivisuus, tilanteisuus ja intertekstuaalisuus (De Beaugrande–Dressler 1986). Tekstuaalisuuden kriteerit toimivat hyvänä näkökulmana tekstin tarkasteluun esimerkiksi tekstin lajia pohdittaessa (Heikkinen 2012: 63–64). Sivuan Lasten uutisten tekstien tarkastelussa tekstuaalisuuden kriteereitä siltä osin, kuin se analyysini kannalta on perusteltua. Uskon, että journalistisissa teksteissä etenkin esimerkiksi koheesio ja informatiivisuus tulevat kuitenkin vahvasti esille.

Tekstejä voidaan tarkastella myös niiden rakenteen kautta. Rakenteen perusteella tekstejä voidaan luokitella erilaisiin tekstityyppeihin (Lauerma 2012: 67). Kielentutkimuksessa yleisesti käytetty tekstityyppiluokittelu on Egon Werlichin (1979) tekstityyppiluokittelu. Werlichin (1979) mukaan tekstit voidaan jakaa niiden kontekstuaalisen painotuksen mukaan viiteen eri päätyyppiin, jotka ovat deskriptiiviset, narratiiviset, ekspositoriset, argumentoivat ja instruktiiviset tekstit. Deskriptiivisissä eli kuvailevissa teksteissä käsitellään havaittavia asioita, kuten ihmisiä, ja niiden piirteisiin kuuluu esimerkiksi kuvailevien adjektiivien käyttö. Narratiiviset eli kertovat tekstit käsittelevät ilmiöitä, joita voidaan kuvata ajallisesti. Narratiivisten tekstien piirteisiin kuuluu usein esimerkiksi imperfektin ja toimintaa kuvaavien verbien käyttäminen. Ekspositoriset eli erittelevät tekstit keskittyvät erityisesti käsitteiden tarkastelemiseen, ja teksteissä voidaan käyttää esimerkiksi olemista ja omistamista kuvaavia verbirakenteita. Argumentoivat eli perustelevat tekstit keskittyvät etenkin käsitteiden välisten suhteiden tarkastelemiseen, ja teksteissä hyödynnetään esimerkiksi kieltolauseita ja vastakohtailmauksia. Instruktiivisten eli ohjaavien tekstien tavoitteena on vaikuttaa lukijoidensa käyttäytymiseen ja tekstin tunnuspiirteitä kielen näkökulmasta ovat esimerkiksi

imperatiivimuodot. (Werlich 1979: 30–34; Lauerma 2012: 67–68.) Myös journalistisia tekstejä on tarkasteltu tätä Werlichin (1979) tekstityyppijaottelua hyödyntäen. Journalistisista teksteistä on esimerkiksi todettu, että uutinen on piirteiltään narratiivinen teksti (Valtonen 2012: 66). Pääkirjoituksissa taas on yleensä argumentatiivisia piirteitä (Fowler 1994: 211).

Erilaisten juttutyyppeiden rakennepiirteitä tarkastellessani sivuan tutkimuksessani myös tyylin käsitettä ja tarkastelen juttutyyppeiden tyyllisiä piirteitä. Kielitieteissä tyyllillä tarkoitetaan yleensä kielellisiä valintoja, jotka liittyvät esimerkiksi johonkin tiettyyn tekstiin, tekstilajiin tai tilanteeseen (Voutilainen 2012: 77). Arjen teksteihin liittyvässä tyylin tutkimuksessa painotetaan esimerkiksi kontekstin roolia kielellisen vaihtelun selittämisessä (mt.: 81). Tyylin käsite on yhteydessä juttutyyppeihin, sillä juttutyypit ovat muodostuneet erilaisten journalististen tekstien tyyllisiä piirteitä tarkastelemalla ja vertailemalla. Tyyli myös määrittää osaltaan jutun kieltä ja rakennetta. Luvussa 3 perehdyn erilaisiin juttutyyppeihin tarkastellessani myös juttutyyppeiden tyyllisiin piirteisiin.

Tekstin lisäksi tämän tutkimuksen kannalta olennainen käsite on tekstilaji eli genre. Virtanen ja Hiidenmaa (2020: 849) ovat määritelleet genren seuraavasti: ”Genren käsitteellä viitataan sosiaalisesti vakiintuneisiin toiminnan muotoihin, jotka näkyvät samaa tarkoitusta palvelevien tekstien ainakin jonkinasteisena samankaltaisuutena”. Genret ovat erilaisten tekstityyppien kehikkoja, joiden avulla tekstejä tuotetaan ja tulkitaan. (Mt.: 849.) Käytän tekstilajin ja genren käsitteitä tässä tutkimuksessa tarkoittaen Virtasen ja Hiidenmaan (2020: 849) mukaisesti samaan tarkoitukseen luotujen tekstien samankaltaisuutta. Tutkimuksen kohteena olevat lapsille suunnatut journalistiset jutut sisältävät yhtenäisiä piirteitä, joita tarkastelemalla Lasten uutisten tekstejä voi luokitella erilaisiin genreihin. Hyödynnän tarkasteluni tukena tutkielmassani etenkin Pietilän (2008a; 2008b) esittelemiä journalistisia genrejä. Tämän lisäksi myös esimerkiksi Maarit Jaakkola (2013: 174) on jaotellut journalistisia tekstejä genreihin. Perehdyn journalistisiin genreihin tarkemmin alaluvussa 3.2.

Teksti ja tekstilaji ovat käsitteinä rinnakkaisia ja myös täydentävät toisiaan. Esimerkiksi Heikkinen ja Voutilainen (2012: 23) ovat todenneet, että tekstin piirteet ovat konkreettisesti tekstin yksityiskohtia, ja tekstilajin piirteet taas ovat enemmänkin skemaattisia ominaisuuksia tekstin taustalla.

Virtasen ja Hiidenmaan (2020: 849–850) mukaan genretutkimuksella on kaksi perusoletusta. Ensimmäinen oletus on, että tekstit asettuvat jonkin genren tyypillisestä mallista eritaisuudelle. Toiseksi tekstillä voi olla samanaikaisesti suhde useampaan genreen. (Mt.: 849–

850.) Muun muassa näiden seikkojen vuoksi tekstien eri genreihin jaottelemineen vaatii perusteluja ja läpinäkyvyyttä esimerkiksi sen suhteen, millaisin kriteerein erilaisia tekstejä genreihin jaotellaan. Tutkielmassani yritän perustella genrejaotellussa tekemäni valinnat mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi.

Myös rakenteen käsite liittyy olennaisesti tekstilajien tarkastelemiseen. Esimerkiksi Anne Mäntynen (2006: 42) on todennut, että tekstin rakenne on eräs tekstilajin määrittelyn kriteereistä. Tekstin rakenteella tarkoitetaan sitä, miten jonkin tekstin kokonaisuus muodostuu (mt.: 42). Tämän vuoksi myös tekstin rakenteen tarkasteleminen on tärkeää eri tekstilajeja tutkittaessa. Perehdyn eri juttutyyppeiden rakenteisiin tarkemmin alaluvuissa 3.2 ja 3.3, joissa avaun journalistisia juttutyyppejä ja niiden ominaisia piirteitä, kuten rakennetta.

2.2 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnän systemis-funktionaalista kieliteoriaa, jota ovat kehittäneet etenkin M. A. K. Halliday ja Ruqaiya Hasan. Suomessa systemis-funktionaalista kieliteoriaa sekä Hallidayn ja Hasanin ajatuksia on hyödyntänyt tutkimuksessaan esimerkiksi Susanna Shore (2012).

Systemis-funktionaalissa kieliteoriassa on tarkasteltu myös genren käsitettä. Systemis-funktionaalisen genreteorian mukaan jossakin diskurssissa käytettyyn kieleen ja sen muotoon vaikuttavat yhteisön sosiaaliset käytänteet. Tämä vaikuttaa myös kielen käyttöön, muotoihin ja rakenteeseen. (Ventola 2006: 97.) Systemis-funktionaaliseen kieliteoriaan liittyy olennaisesti myös metafunktion käsite. Tieteen termipankissa (2018) käsite *metafunktio* selitetään niin, että metafunktiolla tarkoitetaan kielenkäytön taustalla vaikuttavaa kielen tehtävää. Kielenkäytön tarkoitus säätelee kielellisiä valintoja ja niiden muotoa ja merkitystä (Tieteen termipankki 2018). Lisäksi systemis-funktionaalissa kieliteoriassa tärkeä käsite on *prosessi*, jolla tarkoitetaan erityisesti tekstin merkitysten muodostumista ja kehittymistä sekä semanttisen valinnan prosessia (Heikkinen 2012: 65).

Ajatus metafunktioista ja merkitysten ryhmittymisestä vaikuttaa vahvasti systemis-funktionaalisen kieliteorian taustalla. Hallidayn (1986: 44–45) mukaan kielen muotoa säätelee kolme metafunktiota, jotka ovat ideationaalinen, intersoonainen ja tekstuaalinen metafunktio. Voidakseen esimerkiksi lukea tai kuunnella tekstiä tehokkaasti ja sen ymmärtäen pitää tekstiä pystyä tulkitsemaan näiden kolmen metafunktion suhteen (mt.: 45).

Ideationaalinen, interpersoonainen ja tekstuaalinen metafunktio muodostavat perustan koko kielijärjestelmälle (Halliday 1990: 47).

Ideationaalinen metafunktio kuvaa kielen merkitystä kokemus- sekä mielikuvitusmaailman jäsentämisessä. Ideationaalinen metafunktio voidaan jakaa vielä erikseen eksperientiaaliseen ja loogiseen metafunktioon. Eksperientiaalinen metafunktio tarkoittaa prosessien, niihin osallistuvien henkilöiden ja prosessiin yhdistettävien olosuhteiden ymmärtämistä kieltä käytettäessä. Looginen metafunktio tarkastelee taas laajemmin esimerkiksi prosessien ja osallistujien välisiä suhteita. Interpersoonainen metafunktio käsittelee sitä, miten käytämme kieltä sosiaalisissa suhteissa. Analyysissa voidaan tarkastella esimerkiksi modaalisuutta ja modaalisia lausetyyppejä. Tekstuaalisessa metafunktiossa huomio kiinnitetään taas esimerkiksi viestin uutisarvoon, ajankohtaisuuteen ja tekstin koherenssiin. (Halliday 1986: 45.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Lasten uutisia erityisesti ideationaalisen ja tekstuaalisen metafunktion kautta. Ideationaalisen metafunktion mukaan käytämme kieltä luomaan ja kuvaamaan kuvaa kokemusmaailmastamme ja mielikuvitusmaailmastamme (Halliday 1986: 44). Lasten uutiset kuvaavat kielen avulla todenmukaista maailmaa ja yhteiskuntaa ja sen tapahtumia. Lehden juttuja lukemalla lapset ja nuoret muodostavat kuvaa heitä ympäröivästä maailmasta. Erityistä Lasten uutisissa ja niiden muodostamassa kuvassa on etenkin se, että maailmaa ja sen tapahtumia kuvataan nimenomaan lapsille ja nuorille, mikä vaikuttaa myös Lasten uutisten kieleen. Lasten uutiset saattaa vaikuttaa myös lasten kielen kehitykseen ja esimerkiksi lasten ja nuorten eksperientiaaliseen metafunktioon, eli siihen, miten lapset käyttävät kieltä ulkomaailman kuvaamiseen.

Tekstuaalinen metafunktio näkyy taas tutkimuksessa siinä, että journalistisen juttutyypin sisällä olevat tekstit ovat keskenään kielellisesti yhtenäisiä. Lasten uutisten juttujen kieltä määrittävät juttutyypin sisällä olevat säännöt sekä ympäristö, jossa teksti esiintyy. Tällaisten valintojen taustalla vaikuttavat metafunktiot.

3 Journalistiset sisällöt tutkimuksen kohteena

Tässä luvussa esittelen tutkielmani kannalta keskeisiä käsitteitä ja piirteitä erityisesti journalismin ja uutisten näkökulmasta. Ensiksi alaluvussa 3.1 tarkastelen suomalaista mediaympäristöä ja journalismin kehitystä laajemmin, minkä jälkeen esittelen analyysini kannalta olennaiset journalistiset juttutyypit (alaluku 3.2). Lopuksi perehdyn tarkemmin vielä lasten ja journalismin väliseen suhteeseen sekä lapsille suunnattuihin journalistisiin sisältöihin (alaluku 3.3).

3.1 Suomalainen mediaympäristö

Viime vuosikymmeninä journalismin ala ja suomalainen mediaympäristö ovat kokeneet suuria muutoksia. Tähän suuri vaikutus on ollut esimerkiksi digitalisaatiolla, jolla tarkoitetaan yhteiskunnallista muutosta, jossa digitaaliset ratkaisut ja teknologiat yleistyvät yhteiskunnassa (Opetushallitus 2025). Digitalisaatio on vaikuttanut esimerkiksi ihmisten suhteeseen mediaan ja tämän myötä myös journalismin kulutukseen ja kulutuksen tapoihin yhteiskunnassa. Digitalisaation myötä nykyään mediasisältöjä esimerkiksi seurataan paljolti digitaalisten laitteiden, kuten älypuhelimien, avulla.

Suomalaisten mediankäyttöä on tutkittu esimerkiksi Kantar Media Finlandin (2023) toteuttamassa tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin kuluttajien median parissa käyttämää aikaa, ajankäytön kohteita ja kuluttajien suhdetta mainontaan. Tutkimuksen mukaan eri mediaryhmistä, kuten sosiaalinen media ja video-, printti- ja audiosisällöt, suomalaiset käyttävät eniten aikaa videosisältöjen seuraamiseen (42 %). Printtisisältöjen, kuten lehtien ja kirjallisuuden, seuraamiseen suomalaiset käyttivät tutkimuksen perusteella 18 % ajastaan. Yksittäiset suurimmat ajankäytölliset kohteet tutkimuksen mukaan olivat lineaarinen televisio ja sosiaalinen media. (Kantar Media Finland 2023).

Reuters-instituutin vuosittaisessa Digital News Report -katsauksessa tarkastellaan mediaympäristöjä eri puolilta maailmaa. Vuoden 2023 Digital News Report -katsauksen Suomen tulokset on raportoinut Esa Reunanen (2023). Tutkimuksen mukaan suomalaisen mediaympäristön piirteitä ovat esimerkiksi vahva alueellinen lehdistö, vahva julkisen palvelun mediayhtiö (Yle), yksi laajasti luettu kansallinen päivälehti (Helsingin Sanomat) ja kaksi suosittua iltapäivälehteä. Suomessa uutisia seurataan pääosin verkosta (sisältäen sosiaalisen median), kun taas televisiouutisten ja printtimedian seuraamisen määrät laskevat vähitellen. (Reunanen 2023: 72–73.)

Digitalisaation myötä median kulutuksen muutosten lisäksi myös median merkitys on korostunut yhteiskunnassa viime vuosikymmeninä huomattavasti. Medioituneella yhteiskunnalla tarkoitetaan medialaitteiden keskeistä roolia ihmisten arjessa ja median käytön vakiintumista ihmisten arkeen (Salasuo–Tarvainen–Myllyniemi 2021: 59). Medioituneessa yhteiskunnassa on entistä tärkeämpää osata arvioida tiedon luotettavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Lasten ja nuorten suhde mediaan ja journalismiin muuttuu yhteiskunnan kehityksen mukana. Yhteiskunnan medioituminen on vaikuttanut merkittävästi myös lasten ja nuorten median käyttöön sekä mediasuhteeseen. Lasten ja nuorten median käytön viimeaikaiset muutokset liittyvät erityisesti älypuhelinien yleistymiseen lasten ja nuorten keskuudessa sekä internetin ja sosiaalisen median merkityksen kasvamiseen. Esimerkiksi EU Kids Online -tutkimuksen mukaan suomalaisista lapsista 97 %:lla on mahdollisuus käyttää älypuhelinia, ja suurin osa lapsista omistaa jo oman kännykän. Lisäksi 85 % lapsista käyttää internetiä päivittäin. (Smahel ym. 2020: 141.) Myös Rauli Kohvakka ja Kaisa Saarenmaa (2019) ovat todenneet, että 10–14-vuotiaista lapsista ja nuorista 99 % hyödyntää arjessaan älypuhelinia.

Nykyään suuri osa lasten ja nuorten median käytöstä tapahtuu internetin kautta, ja myös uutisia voidaan seurata internetissä. Suomessa internetin kautta 10–14-vuotiaista nuorista uutisia seuraa Tilastokeskuksen tutkimusten mukaan 51 prosenttia (Kohvakka–Saarenmaa 2019). Lisäksi 10–14-vuotiaista nuorista hieman yli 70 % käyttää sosiaalista mediaa jatkuvasti tai monta kertaa päivässä. Suosittuja sosiaalisen median sovelluksia nuorten keskuudessa ovat esimerkiksi WhatsApp, Instagram ja Snapchat. (Kohvakka–Saarenmaa 2019.) Nopeasti muuttuvaa ilmiötä tarkastellessa on kuitenkin hyvä ottaa myös huomioon, että yllä esitelty Tilastokeskuksen tutkimus on julkaistu kuusi vuotta sitten. Viime vuosina erityisesti Tiktok onkin noussut yhdeksi suosituimmista somealustoista nuorten keskuudessa. Nuoret seuraavat Tiktokista myös paljon uutisia. Esimerkiksi Kantar Media Oy:n Uutismedian liitolle tekemästä Nuoret ja uutis mediasuhde -tutkimuksesta selviää, että Tiktok on 13–18-vuotiaiden nuorten suosituin uutiskanava (Kantar Media Oy 2025).

Nykyään uutisia tuotetaan ja jaetaan sosiaalisen median alustojen myötä aiempaa nopeammin ja kaikenlaisista lähteistä (Notley ym. 2017: 5). Esimerkiksi yllä mainituista sosiaalisen median sovelluksista kaikissa voidaan seurata tai jakaa uutisia. Internetissä ja sosiaalisessa mediassa kuitenkin kuka tahansa voi tuottaa sisältöjä ja jakaa esimerkiksi tietoa

ajankohtaisista tapahtumista, minkä takia on entistä tärkeämpää oppia tunnistamaan luotettavaa tietoa sekä erottamaan esimerkiksi mainoksia muusta mediasisällöistä.

Median käyttöön liittyviä taitoja opitaan ja käsitellään lasten ja nuorten kanssa esimerkiksi mediakasvatuksessa. Mediakasvatus on mediasta opettamista ja oppimista (Buckingham 2014: 4). Mediakasvatuksen tärkeänä päämääränä on medialukutaidon kehittyminen (Kupiainen–Sintonen 2009: 15; Buckingham 2014: 4). Medialukutaito tarkoittaa taitoja, joita tarvitaan median parissa toimimiseen, median ymmärtämiseen sekä omaan mediatuottamiseen (Salomaa–Palsa 2019). Nämä kaikki taidot näkyvät myös Helsingin Sanomien Lasten uutisissa. Lasten uutisten tarkoituksena on esimerkiksi luotettavan, mielenkiintoisen ja ajankohtaisen tiedon jakaminen lapsille (Järviluoma 2023). Erityisesti luotettavan tiedon painottaminen tuo esiin medialukutaidon ajatuksen lehden taustalla.

3.2 Journalistiset juttutyypit

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Lasten uutisten juttutyyppejä ja niille ominaisia piirteitä. Juttutyypien tarkastelun myötä tutkielmani sivuaa hieman genretutkimusta. Eri aloilla asioita jäsennetään genrejen avulla. Genret ovat tilanteisiin ja kulttuuriin sidoksissa olevia toimintamalleja. Nämä toimintamallit suuntaavat ihmisen tapaa hahmottaa maailmaa. (Heikkinen–Voutilainen 2012: 17.) Myös journalismissa erilaisia tekstejä voidaan hahmottaa genrejen kautta, sillä myös journalististen juttujen kirjoittamiseen on muodostunut erilaisia toimintamalleja. Journalismin tutkimuskentällä näitä toimintamalleja tutkimalla on muodostettu perusjuttutyyppejä, joiden mukaan erilaisia journalistisia tekstejä voidaan jaotella. Näitä perusjuttutyyppejä voidaan kutsua myös journalistisiksi genreiksi, mutta käytän tutkielmassani käsitettä juttutyyppi, joka on ehkä vakiintuneempi nimitys ilmiölle. Suomessa esimerkiksi Pietilä (2008a; 2008b) ja Jaakkola (2013) ovat luokitelleet journalistista sisältöä juttutyyppeihin, ja käytän analyysini apuna näitä luokitteluja.

Myös maailmalla on tarkasteltu journalismin genrejaottelua. Esimerkiksi Allan Bell (1996: 13) on todennut, että median ja sen kielen tutkimuksessa on keskitytty etenkin uutisten ja mainosten kahtiajakoon. Sanomalehdessä sisältö voidaan jakaa mainossisältöihin ja toimitukselliseen sisältöön. Toimituksellinen sisältö taas voidaan jakaa vielä palveluaineistoon, mielipiteisiin ja uutisiin. (mt.: 13.) Juttutyyppejä määriteltäessä tulee kuitenkin muistaa, että vaikka journalismista voidaan tunnistaa erilaisten juttujen ominaispiirteitä, genret kehittyvät kulttuurin mukana jatkuvasti (Pietilä 2008a: 35). Pietilän

(2008a: 35) mukaan journalistiset genret tuleekin hahmottaa tarkastelemalla nimenomaan lajien tyypillisiä tekijöitä ja ilmaisukeinoja, eikä niinkään eroihin keskittymällä.

Juttutyypien erottelussa ja määrittelyssä voidaan esittää erilaisia perusteita. Esimerkiksi Pietilä (2008a: 39) on käyttänyt juttutyypien erottelun kriteereinä jutun tarkoitusta, kannanottojen esiintymistä, ajankohtaisuutta, ilmaisuvapautta, lähteitä, esitystapoja, rakennetta, transparenttisuutta eli tekstin tyyliä sekä koherenttisuutta eli tekstin sidoksisuutta. Näiden perusteella Pietilä (2008a) on muodostanut seitsemän perusjuttutyyppiä, jotka ovat uutinen, taustajuttu, selostus, reportaasi, haastattelu, pääkirjoitus ja pakina (taulukko 1).

Taulukko 1. Journalististen genrejen erottelun kriteerit (Pietilä 2008a)

Taulukossa esitellään Pietilän (2008a) perusjuttutyypit ja niiden erottelussa käytetyt kriteerit.

Juttutyyppi	Perusfunktio	Kannanoton esiintyminen	Ajankohtaisuuden aste	Ilmaisu- vapauden aste	Lähteet	Esitystapa	Rakenne	Transparenttisuuden aste	Koherenssi
Uutinen	informatiivinen	ei	hyvin korkea	matala	tekstilähteet, haastattelu, tiedotus	raportointi	käännetyn kolmion	korkea	vähäinen
Taustajuttu	informatiivinen	ei	korkea	matala	tekstilähteet	raportointi	looginen rakenne	korkea	suuri
Selostus	informatiivinen; deskriptiivinen	voi	korkea	melko korkea	havainnointi	raportointi; narraatio	kronologia	melko korkea	melko suuri
Reportaasi	deskriptiivinen	voi esiintyä	melko korkea	hyvin korkea	havainnointi, haastattelu	narraatio	juonikertomuksen	matala	melko vähäinen
Haastattelu	deskriptiivinen	ei	melko korkea	melko korkea	haastattelu	suora esitys	juonikertomuksen	melko korkea	melko suuri
Pääkirjoitus	suostutteleva	kyllä, lehden nimissä	korkea	melko matala	tekstilähteet	argumentaatio	looginen rakenne	melko korkea	suuri
Pakina	suostutteleva; viihteellinen	kyllä, kirjoittajan nimissä	melko korkea	hyvin korkea	vaihtelee suuresti	narraatio	vaihtelee suuresti	matala	vaihtelee

Myös esimerkiksi Jaakkola (2013) on Suomessa määritellyt journalismin juttutyyppejä. Pietilän (2008a; 2008b) juttutyypeistä hän jättää tarkastelussaan selostuksen ja taustajutun pois ja lisää puolestaan journalististen perusjuttutyyppeiden joukkoon ilmiöjutun, henkilökuvan, uutiskommentin, kolumnin ja arvostelun (Jaakkola 2013). Seuraavaksi esittelen eri juttutyyppejä.

Uutinen on sanomalehden ja journalististen juttutyyppeiden kulmakivi (Pietilä 2008a: 42). Uutisessa kerrotaan merkittävää tietoa ajankohtaisesta tapahtumasta tai asiasta, jota pidetään yleisesti kiinnostavana (Kuutti 2006: 242). Uutisen tehtävänä on jakaa tietoa nopeasti, lyhyesti ja yksiselitteisesti (Jaakkola 2013: 174). Uutinen on informatiivinen ja hyvin ajankohtainen juttutyyppi, jossa esitystapa on raportoiminen. Uutisissa ei esiinny kannanottoja, ja koherenssi on vähäistä. (Pietilä 2008a: 39.)

Esimerkiksi Teun A. van Dijk (1988) on määritellyt uutisdiskurssille tyypillisiä ominaisuuksia. Ensinnäkin lukijat eivät ole suorasti läsnä uutisessa, vaan heidän läsnäolonsa uutisissa on epäsuoraa. Lisäksi uutinen edellyttää lukijoilta paljon yleisesti jaettuja tietoja, uskomuksia, normeja ja arvoja. Uutisdiskurssilla ei myöskään ole persoonaa, sillä uutisten taustalla on yleensä organisaatio. (Mt.: 74–75.) Neljäs van Dijkin (1988: 75) määrittämä uutisdiskurssin ominaisuus on, että uutisten tyyliä ohjaavat uutisaiheet. Uutisten tyyliin kuuluvat myös muodollisen viestintätyylin piirteet, ja puhekieltä uutisissa esiintyy vain henkilöiden lainauksissa. Viimeinen ominaisuus on, että uutismaailman nopeus on tehnyt uutiskielestä hyvin rutinoitunutta. (Mt.: 75–76.)

Uutisen juttutyypille voidaan määritellä myös uutiskriteereitä, joiden perusteella uutisia julkaistaan. Fowler (1994: 13) on todennut, että uutismedia valitsee tapahtumia raportoitavaksi monenlaisten kriteereiden avulla. Nämä kriteerit määrittävät uutisarvoisuutta (mt.: 13). Uutisarvo tarkoittaa uutisaiheen läheisyyttä suhteessa lukijaan, ja uutisarvoltaan huomattava asia sijoittuu usein sellaiseen yhteisöön, johon lukija on osallinen (Jaakkola 2013: 182). Jaakkola (2013) on jakanut uutiskriteereitä ulkoisiin, sisäisiin ja ylimääräisiin uutiskriteereihin. Ulkoiset uutiskriteerit painottavat aiheen vaikutusta tiedon vastaanottajan elämään. Tällaisia uutiskriteereitä ovat esimerkiksi ajankohtaisuus, maantieteellinen läheisyys ja kulttuurinen merkittävyys. Sisäiset kriteerit taas painottavat sitä, kuinka merkittäväksi tiedon vastaanottaja itse kokee uutisaiheen. Sisäisiä kriteereitä ovat esimerkiksi yllätyksellisyys, negatiivisuus ja henkilöitävyys. (Mt.: 180–182.) Lisäksi Jaakkola (2013) muodostaa vielä ylimääräisten uutiskriteerien joukon, johon kuuluvat esimerkiksi lehden

konsepti, kohdeyleisö, mediakilpailu ja päivän valikoima. Helsingin Sanomien Lasten uutisissa tärkeitä uutiskriteereitä ovat esimerkiksi ajankohtaisuus ja kohdeyleisö.

Uutinen on rakenteeltaan journalistisista juttutyypeistä kaikista vakiintunein, ja siinä käytetään neutraalia asiatyyliä (Jaakkola 2013: 185). Uutisten piirteitä ovat myös yläpainoisuus, eli tärkeimpien asioiden sijoittaminen heti alkuun, ja elementtitekniikka (Pietilä 2008a, 46). Elementtitekniikassa uutisen jokainen kappale on oma kokonaisuutensa, jossa kappaleiden paikkoja pystyy muuttamaan vapaasti ja juttu voidaan myös katkaista tarvittaessa helposti (mt.: 48). Jaakkola (2013: 185) toteaa uutisen koostuvan kärjestä, joka on uutisen tärkein asia, sekä taustoittavista ja analysoitavista asioista. Uutisen tekemisen perussääntönä voidaan pitää kaavaa 5 M + K, joka tarkoittaa, että uutisen tulee vastata kysymyksiin mitä, missä, milloin, miksi, miten ja kuka (Jaakkola 2013). Uutisen pituus ja muoto saattavat vaihdella, mutta kaikissa uutisissa on lyhyet kappaleet (mt.: 187).

Tyypillisesti uutiset jaetaan koviin ja pehmeisiin uutisiin. Kovat uutiset käsittelevät yhteisöille tärkeitä tapahtumia. (Jaakkola 2013: 183.) Niissä voidaan käsitellä esimerkiksi onnettomuuksia tai politiikkaa (Bell 1996: 147). Pehmeissä uutisissa käsiteltävät asiat ovat yleensä vähemmän ajankohtaisia ja niissä on mukana inhimillisiä piirteitä. (Jaakkola 2013: 183.)

Taustajuttu on luonteeltaan informatiivinen ja ajankohtainen juttu, jossa ei esiinny kannanottoja ja esitystapa on raportoiminen. Koherenssi on taustajutussa suurta. (Pietilä 2008a: 39.) Taustoittamisen tarve sanomalehdissä liittyy siihen, että sen lisäksi, mitä on tapahtunut, lehtien on entistä enemmän käsiteltävä myös sitä, miksi jokin asia on tapahtunut (mt.: 55). Jaakkola (2013) esittelee juttutyypin jaottelussaan **ilmiöjutun**, jolla on paljon vastaavuuksia Pietilän (2008a) taustajuttuun. Jaakkolan (2013: 174–175) mukaan ilmiöjuttu tai uutistausta kertoo varsinaisen uutisen sijaan lukijalle jonkin uutistapahtuman taustoista. Nykyään iso osa journalistisista jutuista on uutismaisia ilmiöjuttuja (mt.: 192). Jaakkola (2013: 193) myös toteaa, että ilmiöjutun tavoitteena on tehdä näkyväksi prosesseja ja suuntauksia, jotka eivät muuten tulisi huomatuiksi uutistapahtumina. Taustajutun mukaisesti Jaakkola (2013: 194) toteaa myös ilmiöjutussa kirjoittajan pysyvän neutraalina aiheeseen. Tausta- ja ilmiöjutun käsitteet kuvaavatkin samanlaista juttutyyppeä. Kutsun juttutyyppeä tutkielmassani Pietilän (2008a; 2008b) mukaisesti taustajutuksi.

Selostus on juttutyypinä informatiivinen ja myös kuvaileva, sillä siinä selostetaan jonkin tapahtuman kulkua. Kannanottoja selostuksessa ei saa esiintyä, ja ajankohtaisuuden aste on

uutisen ja taustajutun tavoin korkea. Toisaalta uutiseen ja taustajuttuun verrattuna selostuksessa ilmaisuvapauden aste on melko korkea. Selostuksessa esitystapa voi olla raportinomainen tai kertova, ja koherenssi on melko suurta. Lisäksi asiat esitetään kronologisessa järjestyksessä. (Pietilä 2008a: 39.)

Reportaasi perustuu toimittajan läsnäoloon paikan päällä. Reportaasissa toimittaja menee paikan päälle keräämään tietoa ja välittää havaintojaan lukijalle (Jaakkola 2013: 220). Reportaasi on kuvaileva juttutyyppe, jossa voi esiintyä myös kannanottoja. Aiheeltaan reportaasit ovat melko ajankohtaisia, ja niissä on kertova esitystapa. Koherenssi reportaasissa on vähäistä. (Pietilä 2008a: 39.) Tyyllillisesti reportaasissa korostuu myös kirjoittajan kirjoitustyyli ja näkemys, ja reportaasi saa olla myös persoonallinen (Jaakkola 2013: 220). Jaakkola (2013: 221) mainitsee reportaasin ominaispiirteinä myös esimerkiksi tarinallisuuden ja elämyksellisyyden. Reportaasin tyylikeinot ovat laajoja, ja sen tyyli voikin vaihdella asiatyylisiä kaunokirjallisempaan tyyliin (mt.: 224).

Haastattelu on toimittajan ja haastateltavan välinen piilodialogi, jossa haastattelijan kysymykset on editoitu pois (Pietilä 2008a: 70). Juttutyypinä haastattelu on kuvaileva ja melko ajankohtainen suoran esityksen omaava juttu, jossa kannanottoja ei esiinny ja koherenssi on melko suurta (mt.: 39). Haastattelu on toimittajan ja haastateltavan välinen vuorovaikutustilanne, jossa toimittaja esittää haastateltavalle eli lähteelle kysymyksiä, joiden hän uskoo kiinnostavan lukijoita (Jaakkola 2013: 200, 201). Haastateltavan kertomat asiat pyritään kertomaan suorassa esityksessä ja sanatarkkuutta korostaen (Pietilä 2008a: 70).

Haastattelut voidaan jakaa asiahaastatteluihin ja henkilöhaastatteluihin. Asiahaastattelut voidaan jakaa vielä kommenttihaastatteluihin, gallupeihin eli kiertohaastatteluihin, revolverihaastatteluihin ja väittely- tai dialogihaastatteluihin. (Jaakkola 2013: 203.) Henkilöhaastattelussa haastateltava henkilö on jutun pääaiheena (mt.: 211). Jaakkolan (2013: 213) mukaan henkilöhaastattelu saatetaan usein kirjoittaa myös esimerkiksi ilmiöjutun muotoon, jossa on suoraa kerrontaa, toimittajan havaintoja ja haastateltavan kommentteja.

Journalistisen juttutyypin lisäksi haastattelu on myös aineistonhankintamenetelmä (Pietilä 2008a: 72; Jaakkola 2013: 200). Tiedonhankinnan keinona haastattelua voidaan hyödyntää myös muissa juttutyypeissä kuin haastattelussa (Jaakkola 2013: 200).

Aineistonhankintamenetelmänä haastattelu onkin vaikuttanut vahvasti myös haastatteluihin journalistisena juttutyypinä (Pietilä 2008a: 72).

Henkilökuvista, reportaaseista ja joistakin muista jutuista puhuttaessa saatetaan käyttää myös *feature*-termiä. Feature tarkoittaa vapaamuotoista ja subjektiivista erikoisjuttua, artikkelia tai reportaasia, johon sisältyy usein human interest -aineistoa (Kuutti 2006: 40). Pietilän (2008a; 2008b) ja Jaakkolan (2013) luokitteluisissa feature-juttua ei ole nostettu omaksi juttutyypikseen, vaan esimerkiksi Jaakkola (2013: 220) toteaa featuren olevan kattokäsite erilaisille ajankohtaisjutuille.

Pääkirjoitus on olennainen osa länsimaista journalismia ja lehden vanhimpia juttutyyppejä (Pietilä 2008a: 74; Jaakkola 2013: 230). Pääkirjoitus on mielipidekirjoitus, joka käsittelee usein jotakin ajankohtaista yhteiskunnallista kysymystä (Jaakkola 2013: 229). Pääkirjoitus edustaa lehden kantaa ajankohtaisiin aiheisiin, minkä vuoksi pääkirjoitukset ovat usein signeeraamattomia. (Pietilä 2008a: 74.) Pääkirjoitus on suostutteleva ja ajankohtainen tekstityyppi, jossa voi esiintyä myös kannanottoja lehden nimissä. Esitystapa pääkirjoituksessa on argumentoiva, ja koherenssi on suurta. Sanomalehtien pääkirjoituksia voidaan jaotella esimerkiksi pohdiskelemaan, erottelemaan, taustoittamaan ja linjaamaan pääkirjoitustyyppiin (Jaakkola 2013: 230).

Pakina on juttutyypeistä vanhimpia (Pietilä 2008a: 77). Pakina on viihdyttävä ja välillä asioita kärjistävä teksti, joka saa olla ilmaisullisesti leikittelevä. Samalla pakina ottaa kuitenkin kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin esimerkiksi huumorin keinoin. (Jaakkola 2013: 251.) Juttutyypinä pakina on viihteellinen, ja kirjoittaja voi esittää siinä kannanottoja. Ilmaisuvapaus on pakinassa korkeaa ja esitystapa kertova. (Pietilä 2008a: 39.) Pakina kirjoitetaan usein nimimerkillä (Jaakkola 2013: 251). Etenkin tyyli on pakinassa isossa osassa, ja pakinoissa hyödynnetään erilaisia tyylirakenteellisia piirteitä, kuten ironiaa, liioittelua ja piikittelyä. Vaikka pakina sisältäisi esimerkiksi piikittelyä, tulee sen kuitenkin olla aina hyvántahtoinen. (Mt.: 253–254.)

Pakinan rinnalle on viime vuosikymmeninä tullut myös toinen juttutyyppejä, kolumni, joka on pakinan tyylinen juttutyyppejä. Yhteistä kolumnilla ja pakinalla on esimerkiksi se, että molemmissa juttutyypeissä palsta on usein säännöllinen ja jutut ovat määrämittäisiä (Pietilä 2008a: 84). Erona niillä on kuitenkin esimerkiksi se, että toisin kuin pakina, kolumni on faktapohjainen juttutyyppejä (Jaakkola 2013: 235). Viime vuosikymmeninä pakina on osittain väistynyt lehdistä kolumnin ottaessa sen paikkaa (Pietilä 2008a: 80–81).

Kolumni on mielipidekirjoitus, jossa kirjoittaja esittää väitteen ja perusteluja sille. Sen tarkoituksena on vaikuttaa lukijan näkemyksiin. (Jaakkola 2013: 234.) Kolumnisteja lehdessä

voivat olla niin lehden toimittajat kuin kolumnisteiksi kutsutut tunnetut henkilöt (mt.: 236). Kolumnin rakenteessa yhteen kappaleeseen sijoitetaan yleensä yksi argumentti, ja jutussa on myös usein kirjoittajan kasvokuva (mt.: 234, 239).

Vaikka kolumni on nykyään suhteellisen suosittu juttutyyppejä, luokittelee Pietilä (2008a: 84) sen pakinan alalajiksi. Syynä tälle on juttutyypin nuori ikä ja se, että kolumneja kirjoittavat usein toimituksen ulkopuoliset henkilöt (mt.: 84). Jaakkola (2013) taas luokittelee kolumnin omaksi juttutyypiksi.

Jaakkola (2013) esittelee vielä yhden juttutyypin, jota Pietilä (2008a; 2008b) ei ota mukaan tarkasteluunsa. Tämä on **arvostelu**. Arvostelu on mielipidekirjoitus, jonka tarkoituksena on arvottaa ja tulkita taideteoksia. Arvostelun tehtävänä on esitellä teoksia ja kertoa samalla arvostelun kirjoittajan mielipide teoksesta. (Jaakkola 2013: 259.) Arvosteluja kirjoittavat yleensä kriitikot, joiden tehtävänä on arvioida, suhteuttaa ja tulkita uutta taidetta (mt.: 260). Kritiikkiä voidaan jakaa neljään tyyppiin, jotka ovat formalistinen, kokemuksellinen, kontekstuaalinen ja aktivistiskritiikki. Arvosteluteksti sisältää esimerkiksi kohteen kuvailua, tulkintaa ja arvottamista (mt.: 262).

Yllä esiteltyjen juttutyyppeiden lisäksi Pietilä (2008a) esittelee myös muita juttutyyppejä ja nimikkeitä, joita ovat esimerkiksi alakerta, kommentti, älähdys, kokooma, oikaisu ja puffi. Nämä juttutyypit ovat kuitenkin jätetty pois Pietilän (2008a) perusjuttutyyppeiden luokittelusta, joten nostan ne esille tutkimukseni analyysissä, mutta en tarkastele tutkielmassani niiden piirteitä yhtä tarkasti kuin Pietilän (2008a; 2008b) esittelemiä perusjuttutyyppejä.

Vakiintuneiden juttutyyppeiden lisäksi sanomalehdissä voi esiintyä myös sisältöjä, joita ei voida asettaa mihinkään perusjuttutyypeistä. Tällaisia sisältöjä ovat esimerkiksi yleisöä osallistavat sisällöt sekä muu sanomalehdessä esiintyvä aineisto. Yleisöä osallistavat sisällöt ovat sisältöjä, joiden tekemiseen lehden lukijat pääsevät itse osallistumaan esimerkiksi kirjoittamalla omista mielipiteistään ja kokemuksistaan ajankohtaisiin asioihin liittyen. Jaakkola (2013) puolestaan kutsuu tällaisia sisältöjä yleisön foorumeiksi. Yleisön foorumeihin kuuluvat esimerkiksi yleisönohjelmoitukset, jotka ovat jonkun muun henkilön kuin toimittajan kirjoittamia mielipidekirjoituksia (mt.: 267). Lisäksi yleisö voi osallistua journalismiin esimerkiksi lukijakommenttien kautta (mt.: 271).

Yleisöä osallistavien sisältöjen lisäksi sanomalehdissä on paljon myös muuta aineistoa, jota ei kannata tiivistää journalistisiin juttutyyppeihin. Tällaista aineistoa on esimerkiksi

sanomalehtien palveluaineisto, kuten sääkartat ja tv-ohjelmaoppaat. (Pietilä 2008a: 88.) Pietilä (2008a: 88) myös toteaa, että sanomalehden sisällöissä on niin kutsuttu harmaa vyöhyke, jonka sisältöjä on vaikeaa luokitella juttutyyppeihin tai edes esimerkiksi palveluaineistoon.

Nykyisessä median kehityksessä juttutyyppejä käsiteltäessä huomionarvoista on myös, että juttutyyppeiden rajat eivät enää ole yhtä selvät kuin aiemmin. Tähän on vaikuttanut esimerkiksi erilaisten mediateknologioiden, sisältöjen ja tuotantotapojen toisiinsa sulautuminen. (Jaakkola 2013: 177.)

3.3 Jutun rakenne ja kieli

Kuten muillakin tekstilajeilla, myös journalistisilla teksteillä on omat konventionsa rakenteen ja kielen suhteen. Jutun rakenteella on suuri merkitys esimerkiksi jutun lukukokemuksen kannalta. Jaakkola (2013: 100) on todennut, että jutun rakenne järjestää sisältöä lukijalle sopivaksi. Myös journalismin juttutyypeillä on omia muotokonventioitaan, jotka vaikuttavat jutun rakenteeseen: journalistisista juttutyypeistä esimerkiksi uutisen rakennekaava on vakiintunut, kun taas reportaasin rakenne saattaa vaihdella vaikkapa aikarakenteen näkökulmasta. Jutun rakenne saattaa olla myös hybridimuotoinen, mikä tarkoittaa sitä, että jutussa yhdistellään erilaisia elementtejä keskenään. (Mt.: 100–101.)

Jutun muotoon, rakenteeseen ja tyyliin vaikuttaa media, jossa juttu julkaistaan, jutun juttutyypin ja jutun aihepiiri. Erilaisia julkaisukanavia on perinteisesti luokiteltu paino- ja verkkoviestintään, mutta nykyään julkaisukanavien rajat ovat hämärtyneet. (Jaakkola 2013: 20.) Esimerkiksi Lasten uutiset hyödyntää viikoittain eri julkaisukanavia, sillä sanomalehden lisäksi Lasten uutiset tuottaa sisältöä myös uutislähetysten muodossa internetiin ja televisioon. Median sisältöä myös jaetaan lukijaa varten eri tavoin. Sanomalehdissä jakoa eri sisältöihin tehdään muun muassa maantieteen (esimerkiksi kotimaan ja ulkomaiden aiheet) tai teemojen (esimerkiksi kulttuuri- tai urheiluaiheet) perusteella (mt.: 21). Myös Lasten uutisissa sisältöjä on jaettu erilaisille palstoille, kuten Maailmalta-palsta ja Suomesta-palsta. Jaakkolan (2013: 21) mukaan myös lehden kohderyhmä vaikuttaa aiheiden valikointiin ja niiden käsittelytapoihin. Lasten uutisten kohdalla tämä näkyy konkreettisesti lasten kokemusmaailman huomioimisena uutisten aiheissa sekä esimerkiksi siinä, miten uutisaiheita käsitellään lasten ikätaso huomioiden.

Journalistisista teksteistä erityisesti uutisen rakennetta on tutkittu paljon, ja siitä on muodostettu monenlaisia päätelmiä. Monet niistä pyörivät pitkälti samojen teemojen ja piirteiden ympärillä, minkä myötä tutkijoiden uutista koskevat käsitykset ovat suhteellisen vakiintuneita. Usein uutisen rakennetta kuvataan esimerkiksi kärjellään seisovana kolmiona, jonka mukaan tärkein tieto esitetään uutisessa ensimmäisenä ja tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan asiaan liittyviä muita seikkoja, kuten taustoitusta ja yksityiskohtia (Valtonen 2012: 65). Kärjellään seisovan kolmion mukainen uutinen muodostuu elementeistä, mikä helpottaa tekstin muokkaamista myöhemmin. (Mt.: 66.)

Uutisen rakenne on suhteellisen vakiintunut, minkä myötä tätä rakennetta voidaan pitää uutisen skeemana. Käytännössä uutisskeemalla tarkoitetaan ikään kuin mallia, jonka mukaan uutistekstejä muodostetaan. Skeema suuntaa niin uutisen kirjoittamista kuin myös sen tulkittamista (Valtonen 2012: 65). Van Dijk (1988) on eritellyt uutisjutun rakennetta uutisskeeman käsitteen kautta. Van Dijkin (1988: 49) mukaan skeema koostuu sarjoista hierarkkisia jaksoja, jotka saattavat olla tyyliteltyjä ja tarkoin määriteltyjä eri diskurssityypeille. Uutisskeemaan sisältyy erilaisia hierarkkisia jaksoja, jotka tarjoavat uutisesta erilaista informaatiota. Tällaisia jaksoja ovat tiivistelmä, päätapahtumat ja niiden seuraukset, taustatiedot ja kommentit. (Mt.: 178.) Tiivistelmä koostuu jutun otsikosta ja aloituksesta, jotka kokoavat uutistekstin ja osoittavat tekstin semanttista makrorakennetta (mt.: 53). Seuraavaan uutisskeeman jaksoon sisältyvät uutisen päätapahtumat ja päätapahtumien taustat, joihin kuuluvat konteksti ja historia (mt.: 53, 178). Uutisen päätapahtumien yhteydessä kerrotaan myös niiden seurauksista. Seuraukset liittyvät etenkin uutisarvoisuuteen: Van Dijkin (1988: 54) mukaan se, kuinka vakavia seurauksia tapahtumalla on, vaikuttaa yhteiskunnallisten tapahtumien uutisarvoisuuteen. Viimeinen uutisskeeman kategoria, kommentit, sisältää kaksi alakategoriaa, jotka ovat arviointi ja odotukset (mt.: 56). Van Dijkin (1988: 178) mukaan uutisskeeman kategorioista pakollisia uutisjutussa ovat kooste ja päätapahtumat, mutta muut kategoriat ovat valinnaisia. Suomessa uutisen rakennetta on tarkastellut esimerkiksi Jaakkola (2013), jonka mukaan uutisen rakenne muodostuu kärjestä, taustoittamisesta ja analysoimisesta.

Otsikkoihin journalistit tyypillisesti kokoavat informaatiota (Bell 1996: 186). Usein otsikko tiivistää uutisen päätapahtuman, mutta jotkin otsikot keskittyvät myös toissijaiseen tapahtumaan tai johonkin yksityiskohtaan (mt.: 188). Myös juttutyypin vaikutus otsikointiin: esimerkiksi uutisjutun otsikossa käytetään usein aktiivimuotoista verbiä, kun taas feature-

jutussa otsikko voi koostua vain parista sanasta. Usein jutussa on eritasoisia otsikoita, kuten pääotsikko ja alaotsikoita. (Jaakkola 2013: 130.)

Myös kärki on tärkeä osa journalistisen jutun rakennetta. Esimerkiksi uutisten kärjessä esitellään yleensä uutisen päätapahtuma sekä mahdollisesti myös toinen tapahtuma tai muita uutisen tärkeitä piirteitä (Bell 1996: 169). Kärjestä puhuttaessa saatetaan välillä puhua myös ingressistä, joka on jutun aloituskappale (Jaakkola 2013: 131). Kärki ja ingressi ovatkin journalistisissa jutuissa usein yhteydessä toisiinsa, ja uutisen kärki tulee usein esiin uutisen ingressissä (esim. Valtonen 2012: 69). Erona uutisen kärjen ja ingressin välillä on se, että kärki tarkoittaa uutisen ydinsisältöä, kun taas ingressi on konkreettinen tekstinosa uutisessa. Valtonen (2012: 69) toteaa, että uutisen kärki on jutun temaattinen ja rakenteellinen ydin, joka koostuu uutisen otsikosta ja jutun ensimmäisestä virkkeestä tai ensimmäisen kappaleen virkkeistä. Bell (1996: 177) on tutkinut, että uutisen kärjessä mainitaan usein uutistapahtuman toimijat, päätapahtuma ja paikka. Uutisten kärjen tulisi kertoa tapahtuman uutisarvoisuudesta ja sen tulisi olla myös selkeä ja suppea (mt.: 176). Kärki on hyvin tärkeä osa uutista, sillä se määrittää koko uutista ja sen rakennetta (Kulkki-Nieminen 2011: 77).

Journalistisen jutun rakennetta voidaan tarkastella myös esimerkiksi tutkimalla jutun kertomuksellisia piirteitä. Uutisjutun kertomuksellinen rakenne voidaan jakaa abstraktiin, orientaatioon, arviointiin, toimintaan ja päätökseen. Jutun abstrakti muodostuu yleensä sen otsikosta ja uutisen kärjestä. Myös orientaatio on usein jutun alussa, ja siinä esitellään tapahtumaa esimerkiksi seuraavien kysymysten kautta: kuka, mitä, milloin ja missä. (Bell 1996: 150.) Orientaatiota seuraa usein arviointi, jonka tarkoituksena on tuoda esiin tapahtuman tärkeyttä ja uutisarvoisuutta. Toiminta puolestaan kertoo uutistapahtuman kulusta ja tapahtuman aikarakenteesta. Uutisjutussa aikarakenteen ei välttämättä tarvitse olla kronologinen, vaan tulos saatetaan sijoittaa uutisessa ennen toimintaa, joka sen aiheutti. Tämä mahdollistaa uutisten jatkuvan päivittämisen. (Mt.: 152–153.) Tutkielmassani tarkastelemani Lasten uutiset -paperilehti ilmestyy viikoittain, joten tapahtumien jatkuva päivittäminen uutisessa ei ole kuitenkaan niin isossa osassa Lasten uutisissa. Viimeinen uutisjutun rakenteen osa on päätös, joka ei uutisessa ole välttämättä kovin selkeä. Päätös saattaa löytyä tilanteesta riippuen esimerkiksi uutisen kärjestäkin heti jutun alusta. (Mt.: 153–154.)

Uutisen rakennetta voidaan tarkastella myös makrosääntöjen kautta. Makrosäännöt liittyvät tekstin makrorakenteen tarkastelemiseen (van Dijk 1988). Van Dijkin (1988: 30) mukaan tekstirakenteiden analyysi voi alkaa esimerkiksi teeman tai aiheen tarkastelemisesta. Tekstin

teemaa ja aihetta voidaan kuvailla makrorakenteen avulla (mt.: 31). Makrorakenne on hierarkkinen systeemi, jossa on eri tasoisia makroehdotuksia. Nämä muodostavat hierarkkisia suhteita, joita selitetään makrosäännöillä. Makrosäännöt edustavat tiivistämistä. (Mt.: 32.) Van Dijk (1988: 34) mukaan tekstin aihe on itsessään jo subjektiivinen makroehdotus, johon on vaikuttanut yleinen maailmantietämys ja henkilökohtaiset uskomukset ja kiinnostuksen kohteet.

Journalistisen jutun rakennetta voidaan tarkastella myös ulkoasun ja taiton näkökulmasta. Taittoratkaisut vaikuttavat olennaisesti siihen, miten jutun viesti välittyy sen vastaanottajalle (Jaakkola 2013: 127). Esimerkiksi Lasten uutisissa on tärkeää, että uutisissa käsiteltävät asiat ilmaistaan selkeästi ja lapsille ymmärrettävällä tavalla. Lasten uutisissa hyödynnetään paljon esimerkiksi erilaisia havainnollistavia kuvia, grafiikkaa ja tekstilaatikoita, jotka tukevat ymmärrystä ja havainnollistavat käsiteltäviä asioita. Taiton tavoitteena on luoda juttuun hierarkiaa nostamalla tärkeimpiä asioita paremmin esille. Tämän tarkoituksena on auttaa lukijaa löytämään tekstistä tärkeät asiat nopeammin. (Jaakkola 2013: 128.)

Journalistisen jutun taitollinen rakenne koostuu taitollisista elementeistä, joita ovat esimerkiksi otsikko ja ingressi, leipäteksti eli jutun juokseva teksti, kuvat ja kuvatestit. (Jaakkola 2013: 128.) Tämän lisäksi juttujen ohessa voi esiintyä formaatteja, jotka taustoittavat tai laajentavat jutun varsinaisia asiasisältöjä. Formaatteja ovat esimerkiksi kainalojuttu ja faktalaatikko. Kainalojuttu on pääjutun yhteyteen taitettu lyhyempi juttu, jonka näkökulman tulee erottua varsinaisesta jutusta. (Mt.: 135–136.) Faktalaatikko on ranskalaisin viivoin koostettu tiivistelmä, joka esittää jonkin asian ytimekkäästi (mt.: 136). Formaatteja ei tule sekoittaa juttutyyppeihin, sillä ne eivät ole omia juttutyyppejään, vaan varsinaisten juttutyyppeiden yhteydessä esiintyviä elementtejä.

Kielen suhteen journalistisissa jutuissa voidaan tarkastella esimerkiksi tekstin sanastoa ja sanavalintoja, jutun osallistujia, lauserakenteita, modaalisuutta tai vaikkapa aikamuotoja. Johonkin kieleen kuuluva sanasto on kuin kartta, joka muodostuu objekteista, konsepteista, prosesseista ja suhteista. Sanasto koostuu asioista, joista kulttuurin täytyy kommunikoida, ja se luetteloii ideoita, joista voimme puhua. (Fowler 1994: 80.) Tämän kaiken myötä sanastolla, ja sillä, miten sanoja käytetään, on suuri merkitys yhteiskunnassa. Tämä merkitys heijastuu myös journalismiin. Myös Lasten uutisissa sanastolla ja sanavalinnoilla on paljon merkitystä, sillä ne kertovat, millaisella kielellä maailmaa lapsille representoidaan.

Sanavalinnat viestivät myös uutisarvoista. Tämä voidaan huomata esimerkiksi tarkastelemalla jutun osallistujia, ja sitä, miten osallistujista jutussa puhutaan. Käytännössä lähes kaikki osallistujat, jotka esiintyvät uutisissa, nimetään jotenkin, mikä tuo esiin myös arvoja. Lehden tekemiä valintoja on esimerkiksi se, kirjoitetaanko jutussa terroristista vai vapaustaistelijasta, tai esimerkiksi sisällissodasta tai vapaussodasta. (Bell 1996: 194). Esimerkiksi pääkirjoituksia voidaan tarkastella osallistujien kautta. Fowler (1994: 211) toteaa, että osallistujat voidaan jakaa lähteeseen, vastaanottajaan ja ilmaisun viittauskohteeseen. Pääkirjoituksessa lähteen ääni on esimerkiksi uutiseen verrattuna keskeisempi ja sen tyyli on argumentatiivinen. Lisäksi pääkirjoituksessa käytetään usein tunteita herättävää sanastoa ja arvioivia adverbeja ja adjektiiveja. (Mt.: 210, 211.)

Journalistisia tekstejä voidaan tarkastella myös niiden lauserakenteiden näkökulmasta. Van Dijkin (1988: 177) mukaan uutisdiskurssin tyyliin kuuluu esimerkiksi uudissanojen ja nominaalistusten käyttö ja lauseiden monimutkaisuus. Lauserakenteet, eli se, miten sanoja käytetään, voivat uutisdiskurssissa olla suhteellisen monimutkaisia (mt.: 77). Lapsille suunnatuissa uutisissa painoarvo on kuitenkin nimenomaan kielen selkeydellä, minkä myötä oletan, että lauserakenteet eivät todennäköisesti ole yhtä monimutkaisia kuin aikuisille suunnatuissa uutisissa.

Uutisten aika ja paikka kertovat uutistapahtuman asetelman ja ovat tärkeässä osassa myös uutisarvoihin liittyen. Aika on yleensä uutisissa ilmaistu suhteellisen yksinkertaisesti (Bell 1996: 198, 200). Uutisen aikarakenne ei kuitenkaan aina ole välttämättä kronologinen, vaan yleensä uutisen alussa saatetaan esittää uutisen seuraus tai lopputulos (Kauppinen–Laurinen 1987: 115). Aika ja ajan ilmaukset määrittelevät yksittäistä uutista ja koko uutisdiskurssia, ja ajan ilmaukset ovat oleellinen osa uutisten tekemistä. (Bell 1996: 201.) Usein painetuissa uutisissa aikamuotona käytetään imperfektiä (Schudson 1987: 89). Vaikka uutinen olisi kirjoitettu imperfektissä, otsikko on kuitenkin usein preesensissä (Bell 1996: 201–202).

3.4 Lapsille suunnatut journalistiset sisällöt

Lapset ja nuoret seuraavat ajankohtaisia aiheita ja journalistisia sisältöjä monin eri tavoin, ja sisältöjen seuraamiseen vaikuttavat monenlaiset tekijät. Esimerkiksi iällä on vaikutusta siihen, kuinka ahkerasti lapset ja nuoret seuraavat ajankohtaisia aiheita. Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten uutisten seuraamisen määrä kasvaa iän myötä (Merikivi–Myllyniemi–Salasuo 2016b). Merikivi ym. (2016b) ovat tutkineet lasten ja nuorten median käyttöä. Heidän mukaansa 7–9-vuotiaista lapsista vain 34 % seurasi uutisia ja ajankohtaiskeskusteluja, kun

taas 10–29-vuotiaista nuorista 48 % seurasi uutisia tai ajankohtaiskeskustelua päivittäin tai melkein päivittäin (mt.: 21, 23). Kantar Media Oy:n (2025) toteuttamassa tuoreimmassa tutkimuksessa taas todettiin, että 13–18-vuotiaista nuorista 37 % seuraa uutisia päivittäin. Myös huoltajien uutisten kulutuksella sekä sillä, onko lapsilla kotona tilaisuuksia uutisten seuraamiseen, on todettu olevan vaikutuksia lasten ja nuorten uutisten seuraamiseen.

Esimerkiksi Tanya Notley, Michael Dezuanni, Hua Flora Zhong ja Saffron Howden (2017: 8) huomasivat tutkimuksessaan, että siihen osallistuneet lapset ja nuoret kuuluivat uutisaiheista useimmiten kotoaan. Lisäksi huoltajien valinnat vaikuttavat lasten median kulutukseen.

Esimerkiksi Lasten uutiset on erikseen lapsille tilattava maksullinen uutismedia, jolloin kuluttamisen mahdollistavat huoltajat, jotka tarjoavat ja maksavat sisällön lapsen käyttöön.

On tärkeää, että lapset ja nuoret oppisivat jo nuorena seuraamaan ajankohtaisia aiheita ja uutisia. Uutisten seuraaminen voi esimerkiksi lisätä lasten ja nuorten kansalaisaktiivisuutta sekä osallisuuden kokemuksia ja osallistumista yhteiskunnassa myös aikuisena. Esimerkiksi Notley ym. (2017) tutkivat 8–16-vuotiaiden australialaisnuorten uutisten kulutusta ja uutisten vaikutuksia nuoriin. He havaitsivat tutkimuksessaan, että 48 % tutkimukseen osallistuneista nuorista kertoi, että uutisten seuraaminen saa heidät motivoituneeksi uutisissa esitettyihin tilanteisiin vaikuttamiseen (mt.: 8). Toisaalta uutiset voivat aiheuttaa lapsissa ja nuorissa myös negatiivisia tunteita sekä lannistusta yhteiskunnassa osallistumiseen ja sitoutumiseen liittyen (Kleemans ym. 2017: 781).

Tutkimuksissa on todettu laajemminkin, että lapset ja nuoret voivat kokea uutisoinnista myös pelkoa ja ahdistusta (Riddle 2012; Notley ym. 2017). Pelon tunteet liittyvät usein aikuisille suunnattuun uutisointiin, jossa uutisilmiöistä kerrotaan nimenomaan aikuisten kohderyhmälle suunnatusti (ks. esim. van der Molen–Valkenburg–Peeters 2002). Tämän vuoksi on tärkeää pohtia sitä, kuinka ajankohtaisia aiheita voidaan käsitellä lapsille ja nuorille sopivin tavoin niin, että uutisaiheet ovat lapsille ja nuorille ymmärrettäviä ja selkeitä, ja niin, etteivät negatiiviset uutiset aiheuttaisi lapsissa liikaa ahdistusta tai pelkoa.

Lapsille on tuotettu journalistisia sisältöjä ajankohtaisista aiheista jo pitkään, mutta etenkin viime vuosikymmeninä lapsille suunnatut uutiset ovat kasvattaneet suosiotaan ja myös yhä useampi mediayhtiö on alkanut tuottaa lapsille suunnattuja uutisisältöjä osana uutistuotantoaan. Lapsille suunnattuja uutisia tuotetaan niin sosiaalisessa mediassa, internetissä ja uutislähettyksinä kuin myös sanomalehdissä. Esimerkiksi Ruotsissa yleisradioyhtiö SVT (Sveriges Television) tuottaa Lilla Aktuellt -nimistä uutisohjelmaa, jossa

uutissisältöjä tehdään 8–12-vuotiaille lapsille ja nuorille päivittäin (Östberg 2018: 53). Iso-Britanniassa taas lapsille suunnattuja uutisia tuottaa esimerkiksi BBC (British Broadcasting Corporation) Newsround-nimisellä ohjelmalla, jota on tuotettu jo yli 50 vuotta (BBC 2022).

Lapsille suunnatuista journalistisista sisällöistä on tehty tutkimusta etenkin ulkomailla. Tutkimuksissa on esimerkiksi tarkasteltu lapsille suunnattujen uutissisältöjen piirteitä ja sitä, millaisia uutisia lapsille ja nuorille olisi hyvä tuottaa. Lisäksi tutkimuksissa on tutkittu sitä, millaisia uutisia lapset ja nuoret itse haluaisivat seurata. Lapsille suunnatut uutissisällöt ovat aivan omanlainen lajityyppinsä, jolle on eriteltävissä monenlaisia kyseiselle lajityypille tyypillisiä piirteitä. Esimerkiksi Kleemans ym. (2017) ovat todenneet, että erityisesti negatiivisten uutisaiheiden käsittelyssä lasten ja nuorten kanssa kannattaa käyttää rakentavia ilmaisutapoja (*constructive news reporting*). Tutkimuksen mukaan rakentavia ilmaisutapoja sisältävät uutiset esimerkiksi synnyttivät lapsissa ja nuorissa vähemmän kielteisiä tunnereaktioita uutisiin liittyen (Kleemans ym. 2017: 781). Rakentavia ominaisuuksia uutisissa ovat esimerkiksi uutisten ratkaisukeskeisyys sekä myönteisiä tunteita herättävät ilmaisutavat (McIntyre 2015).

Myös lapset itse ovat todenneet, että he haluavat tietoa, mutta he pitävät aikuisille suunnattuja uutisia lapsille epäsovivina (Alon-Tirosh–Lemish 2014: 115). Lisäksi lapset kokevat, että uutisia tuottavat organisaatiot eivät ymmärrä lasten ja nuorten elämää tai kerro heille tärkeistä asioista (Notley ym. 2017: 8). Alon-Tirosh ja Lemish (2014: 108) ovat tutkineet 8–18-vuotiaiden lasten ja nuorten käsityksiä ja toiveita lapsille sopivista uutisista. Tutkimuksen mukaan lapset toivovat uutisilta esimerkiksi ikätasolle sopivaa kieltä, uutisten selkeyttä, asioiden selittämistä sekä positiivisuutta ja viihdyttävyyttä (Alon-Tirosh–Lemish 2014). Lisäksi uutisaiheilta toivotaan vaihtelevuutta: tutkimuksessa lapset pitivät yhtäältä yhteiskunnan kannalta merkittävien uutisaiheiden kertomista tärkeänä, mutta toisaalta lasten mielestä myös lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteita tulisi huomioida uutisissa (mt.: 108, 117). Suomessa 13–18-vuotiaat nuoret ovat toivoneet uutisaiheilta esimerkiksi isojen ajankohtaisten uutisaiheiden käsittelyä ja nuorten elämään ja heidän omiin kiinnostuksen kohteisiinsa liittyviä sisältöjä (Kantar Media Oy 2025).

Lapset toivovat uutisilta myös sitä, että lapset pääsisivät osallistumaan lapsille suunnattujen uutisohjelmien tekemiseen esimerkiksi toimittajina ja studiovieraina (Alon-Tirosh–Lemish 2014: 122). Myös Lasten uutisissa lapsia osallistetaan sisältöjen tuottamiseen, ja Lasten

uutisten sanomalehdessä on toisinaan esimerkiksi lasten kirjoittamia sisältöjä. Välillä lapset pääsevät myös osallistumaan esimerkiksi haastatteluiden tekemiseen.

Lapsille tehdyt journalistiset sisällöt edistävät medialukutaidon kehittymistä, mikä on nykyisessä median kehityksessä hyvin tärkeää. Suomessa lapsille suunnattujen journalististen sisältöjen tuottaminen on lisääntynyt etenkin 2000-luvulla. Nykyään lapsille suunnattuja uutissisältöjä tuottavat Helsingin Sanomien lisäksi myös Yle ja A-lehdet. Yle perusti vuonna 2020 Yle Mix -nimisen uutiskokonaisuuden, jonka sisällöissä käsitellään ajankohtaisia ja lasten maailmaa koskettavia uutisaiheita. Yle Mixin uutisvideot julkaistaan Yle Arenassa sekä YouTubessa, minkä lisäksi Yle Mix tuottaa myös sisältöä Tiktokiin. (Saunamäki 2020.) A-lehdet on vuodesta 2019 asti julkaissut Apu Juniori -nimistä tiede- ja ajankohtaislehteä, jonka tavoitteena on kertoa uutisista selkeästi, totuudenmukaisesti ja viihdyttävästi (Pohjola 2020). Nykyään Apu Junioria julkaistaan painetun lehden sijaan pelkästään digimediana (A-lehdet 2024). Yllä esitellyistä toimijoista Lasten uutiset ja Yle Mix tekevät lapsille suunnattuja journalistisia sisältöjä myös niin, että ainakin osa niistä on verkossa avoimesti kaikille saatavilla.

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa erittelen tutkimuksen toteutukseen liittyviä tekijöitä. Ensiksi alaluvussa 4.1 perehdyn tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmiin. Tämän jälkeen esittelen tutkimusaineistoni alaluvussa 4.2. Luvun lopuksi erittelen tarkemmin aineistoni analyysin vaihteita (alaluku 4.3).

4.1 Tutkimusmenetelmä

Usein tutkimusmenetelmät jaetaan kahdenlaiseen tutkimustyyppiin, laadulliseen ja määrälliseen tutkimukseen. Määrällisessä tutkimuksessa tarkastellaan muuttujia ja niiden välisiä tilastollisia yhteyksiä, kun taas laadullisessa tutkimuksessa pyritään selittämään asioita ymmärtävällä otteella ja löytämään aineistosta piirteitä, jotka pätevät koko aineistoon. (Alasuutari 2011.) Suomessa kielentutkimuksessa kielellisiä ilmiöitä tarkastellaan usein laadullisen tutkimuksen avulla (Luodonpää-Manni-Ojutkangas 2020: 413).

Viime aikoina on nostettu myös esiin, että tutkimusmenetelmien jako laadulliseen ja määrälliseen tutkimukseen ei ole niin mustavalkoinen, ja monissa tutkimuksissa saatetaan nykyään myös yhdistää piirteitä sekä laadullisesta että määrällisestä tutkimuksesta (Alasuutari 2011; Tuomi-Sarajärvi 2018; Luodonpää-Manni-Hamunen-Konstenius 2020: 15).

Ihmistieteellisessä tutkimuksessa on kauttaaltaan paljon yhteisiä piirteitä, jotka pätevät niin laadulliseen kuin määrälliseen tutkimukseen. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi pyrkimys objektiivisuuteen ja loogiseen todistamiseen. (Alasuutari 2011.)

Tämä tutkimus on kielitieteellinen laadullinen aineistopohjainen tutkimus, jossa analyysimenetelmänä hyödynnän sisällönanalyysia. Lisäksi tutkimukseni kuuluu tekstintutkimuksen piiriin. Tekstintutkimuksessa tarkastellaan sitä, millaisia piirteitä tarkasteltuihin teksteihin liittyy, ja miksi tekstit ovat juuri sellaisia, kuin ovat (Virtanen-Hiidenmaa 2020: 832). Tekstintutkimukseen olen perehtynyt tarkemmin luvussa 2.

Alasuutarin (2011) mukaan laadullisissa tutkimuksissa on kaksi vaihetta, jotka ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Havaintojen pelkistämässä aineistoa tarkastellaan valitusta näkökulmasta käsin, ja huomio kiinnitetään aineistossa vain sellaisiin seikkoihin, jotka ovat valitun teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kannalta tärkeitä. Lisäksi havaintoja yhdistetään keskenään. Arvoituksen ratkaisemisen vaiheessa tehdään edellisissä tutkimusvaiheissa havaittujen huomioiden pohjalta

merkitystulkinta tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Alasuutari 2011.) Laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen tavoitteena on aineiston kokonaisvaltainen ymmärtäminen (Luodonpää-Manni-Ojutkangas 2020: 412). Pyrin omassa tutkimuksessani rajaamaan huomioni vain tutkimuksen kannalta tärkeisiin asioihin ja tarkastelemaan havaintojani muodostaen samalla aiheesta merkitystulkintoja ja kokonaisvaltaista ymmärrystä.

Laadullisessa aineistopohjaisessa kielentutkimuksessa tutkimuksen kohteena ovat aidot kielenkäyttöaineistot (Luodonpää-Manni-Ojutkangas 2020: 414). Tyypillisimpiä aineistonkeruumenetelmiä laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelut, kyselyt, havainnointi ja dokumenteista koottu tieto. Jos aineistona käytetään kirjallista materiaalia, sitä voidaan jakaa yksityisiin dokumentteihin ja joukkotiedotuksen tuotteisiin. (Tuomi-Sarajärvi 201: 83, 96.) Tutkielmassani aineisto koostuu joukkotiedotuksen tuotteista, sillä aineistonani on Lasten uutiset -sanomalehtien juttuja. Laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen aineiston kokoon ja siihen liittyviin valintoihin vaikuttaa muun muassa tutkimuksen laajuus, tutkimusaihe ja saatavilla oleva aineisto (Luodonpää-Manni-Ojutkangas 2020: 418). Aineiston kokoamisessa ja rajaamisessa on myös hyvä huomioida se, että analyysi tehdään paljolti käsin (mt.: 420). Esittelen aineistoani ja sen rajaamiseen vaikuttaneita tekijöitä alaluvussa 4.2 ja luvussa 6.

Laadullista aineistoa voidaan analysoida monin tavoin. Laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen analyysissa aineistosta pyritään keräämään koodauksen kautta järjestelmällistä tietoa (Luodonpää-Manni-Ojutkangas 2020: 431). Laadullisessa aineistopohjaisessa kielentutkimuksessa tutkimusaineiston käsittelyn vaiheita ovat aineiston koodaaminen ja analysoiminen (Luodonpää-Manni-Ojutkangas 2020: 421, 431). Tämän lisäksi yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä on sisällönanalyysi, jonka vaiheet koostuvat myös aineiston koodaamisesta ja analysoimisesta. Sisällönanalyysia voidaankin hyödyntää myös laadullisessa kielentutkimuksessa. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa etsitään tekstin merkityksiä. Sisällönanalyysista voidaan eritellä erilaisia vaiheita, joiden mukaan analyysia tehdään. Ensimmäisenä tulee päättää, mitä aineistosta tarkastelee. Tämän jälkeen seuraava vaihe on koodaaminen, mikä tarkoittaa aineiston läpikäymistä niin, että samalla aineistosta erotetaan omaan kiinnostuksenkohteeseen kuuluvat seikat. Kun aineisto on käyty läpi, sisällönanalyysissa aineisto luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään ja lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi-Sarajärvi 2018.)

Sisällönanalyysi voidaan jakaa vielä erikseen aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan ja teorialähtöiseen analyysiin. Tämän tutkimuksen aineistonanalyysin pohjana on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoria voi toimia analyysin apuna, mutta analyysi ei perustu suoraan teoriaan. Tällöin analyysissä voidaan hyödyntää aikaisempaa tietoa, mutta tieto tukee uusia ajatuksia aiheesta. (Tuomi–Sarajärvi 2018). Luodonpää-Manni ja Ojutkangas (2020: 435) ovat todenneet, että myös laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen analyysivaiheessa apuna voidaan käyttää luokituksia, jotka ovat nousseet tutkimuksen teoreettisesta viitekehystä.

Tutkimukseni pohjana toimii esimerkiksi systeemis-funktionaalinen kieliteoria ja luokittelujeni tukena hyödynnän Pietilän (2008a; 2008b) tarkastelemia journalistisia juttutyyppejä. Lisäksi hyödynnän analyysini tukena esimerkiksi eri juttutyyppeihin, niiden kieleen ja kielen piirteisiin liittyvää muuta tutkimuskirjallisuutta. Pyrin kuitenkin samalla tekemään analyysia niin, että teoria ei liikaa sido havaintojani, vaan tekemäni havainnot kertovat aineistostani todenmukaisesti. Erittelen analyysin vaiheita tarkemmin oman tutkimukseni näkökulmasta alaluvussa 4.3.

4.2 Tutkimusaineisto

Tyypillisesti laadullisessa tutkimuksessa etenkin pro gradu -tutkimuksissa aineiston koko on pieni verrattuna määrälliseen tutkimukseen (Tuomi–Sarajärvi 2018). Tämän myötä on kuitenkin tärkeää, että aineisto on tarkoin harkittua ja kattaa tutkittavaa ilmiötä. Valitsin tutkimusaineistokseni nimenomaan Helsingin Sanomien Lasten uutiset, sillä se on yksi Suomen suurimmista lapsille uutissisältöjä tuottavista toimijoista. Lisäksi halusin tarkastella lapsille suunnattuja uutisia erityisesti kirjoitettujen juttujen tekstin kannalta, ja myös tällä kentällä Lasten uutiset on suurimpia toimijoita viikoittaisella sanomalehdellään.

Valitsin tarkasteluuni 10 Lasten uutisten paperilehteä vuosilta 2022–2023. Yhdessä Lasten uutisten sanomalehdessä on noin 20 sivua ja keskimäärin 23–24 artikkelia. Lehti on jaettu erilaisiin palstoihin, joita ovat: Puheenaiheet, Viikon viisi tärkeää uutista, Suomesta, Maailmalta, Urheilu, Kulttuuri, Lasten tiedekysymykset, Näin toimii/Harrastukset/Ympäristö, Puuhaa, Ankanurkka, Koululaisilta ja Resepti. Lisäksi joka lehdessä on jokin aukeaman mittainen tiettyä aihetta tarkemmin esittelevä juttu. Lehden grafiikka ja ulkoasu ovat isossa osassa lehden lukukokemusta, sillä lehti on värikäs ja sisältää monenlaista grafiikkaa (ks. esim. kuva 1 ja kuva 2).

Kuva 1. Lasten uutiset -lehden etu- ja takakansi (LU 8.2.2023). Kuva: Sofia Niemi.

Kuva 2. Esimerkki Lasten uutiset -sanomalehden aukeamasta (LU 8.2.2023). Kuva: Sofia Niemi.

Puheenaiheet-palsta sijaitsee lehden ensimmäisellä aukeamalla, ja aukeama sisältää pääkirjoituksen sekä usein yhden yhteiskunnan tasolla ajankohtaisen uutisen. Lisäksi aukeamalla ovat toimituksen yhteystiedot sekä pienempiä yleisöä osallistavia sisältöjä, kuten esimerkiksi gallup-kysymyksiä lapsia kiinnostavista aiheista.

Viikon viisi tärkeää uutista on myös lehden alussa sijaitseva palsta, johon on valittu nimensä mukaisesti aina 5 lehden julkaisuhetkellä ajankohtaista uutista. Tarkastelemissani lehdissä uutisten aiheita ovat esimerkiksi saimaannorppien määrän kasvaminen, tekoälyn käyttäminen opinnoissa ja pakkasen aiheuttama sähköpula (lehdet 2 ja 5). Aukeaman uutistekstit ovat yleensä tiiviitä ja yhden kappaleen pituisia, minkä lisäksi jokaisen uutisen yhteydessä on uutiskuva.

Suomesta-palstan artikkelit käsittelevät ajankohtaisia aiheita Suomessa. Tällä aukeamalla on usein yksi yli sivun pituinen artikkeli Suomen uutisiin liittyen, minkä lisäksi aukeamalla saattaa olla 1–2 yhden kappaleen pituista tekstiä ajankohtaisista aiheista. Tämän aukeaman uutisaiheet liittyvät ainakin tarkastelemissa lehdissäni usein edellisiä aukeamia suuremmin lasten kokemusmaailmaan ja sen ajankohtaisiin asioihin, kun taas aikaisempien aukeamien artikkelit koskevat ajankohtaisia aiheita laajemmin yhteiskunnassa.

Lasten uutisten lehden Maailmalta-palstalla käsitellään maailmalla tapahtuneita ajankohtaisia asioita. Tyypillisesti tarkastelemissani lehdissä palstalla on 1–2 laajempaa aukeamalla käsiteltävää aihetta, minkä lisäksi aukeamalla saattaa olla muutamia pienempiä juttuja ajankohtaisista aiheista maailmalla. Aukeamat aiheet ovat usein yhteiskunnallisia, mutta lehdissä käsitellään maailman tapahtumia myös lasten näkökulmasta käsin.

Urheilu-palstalla keskitytään palstan nimen mukaisesti urheiluaiheisiin. Myös tällä aukeamalla on usein yksi ajankohtainen urheiluun liittyvä laajempi aihe, joka käsittelee usein esimerkiksi ajankohtaista urheilutapahtumaa tai urheilijaa. Tämä lisäksi aukeamalla on yleensä muutamia pienempiä urheiluun liittyviä juttuja.

Tarkastelemissani lehdissä lehden keskiaukeama sisältää yhden koko aukeaman pituisen laajemman jutun johonkin aiheeseen liittyen. Juttujen aiheet vaihtelevat muun muassa eduskuntavaaleista videopelien historiaan (lehdet 6 ja 8). Suurin osa keskiaukeamien juttujen aiheista on yhdistettävissä johonkin lehden ilmestymishetkellä olleeseen ajankohtaiseen aiheeseen. Muutamien keskiaukeaman jutut liittyvät kuitenkin myös yleisempiin aiheisiin, kuten uneen ja lukijoiden tekemiin lehtijuttuihin (lehdet 10 ja 1).

Lehden Kulttuuri-palstan artikkelit liittyvät kulttuuriaiheisiin, kuten teatteriin ja musiikkiin. Palstalla lasten kokemusmaailma tulee selvästi esiin artikkeleiden aiheissa, sillä aukeama sisältää esimerkiksi lasten ja nuorten keskuudessa suosittujen artistien haastatteluita sekä lasten kulttuurimaailman ajankohtaisiin tapahtumiin liittyviä juttuja. Tarkastelemieni lehtien kulttuuriaiheita ovat esimerkiksi suosituimmat tv-ohjelmat Suomessa, uuden tv-sarjan lapsitähdet ja UMK-finalistit (lehdet 9, 4 ja 7).

Lehdessä on myös Lasten tiedekysymykset -niminen palsta, jossa lapset pääsevät esittämään tieteeseen liittyviä kysymyksiä eri alojen asiantuntijoille. Tämä palsta ei sisällä varsinaisia journalistisia juttuja, vaan se voidaan laskea yleisöä osallistavaksi sisällöksi. Samantyyppinen lehden palsta on myös Koululaisilta-palsta, jossa lehden lukijat pääsevät osallistumaan lehden tekoon eri tavoin. Monessa tarkastelemassani lehdessä tämä palsta sisältää esimerkiksi lehden lukijoiden lähettämiä kuvia ja tarinoita lemmikeistään.

Lehden loppupuolella on sivu, jolla vuorottelee Näin toimii -palsta sekä Harrastukset-palsta. Kahdessa lehdessä kyseisellä sivulla on myös Ympäristö-niminen palsta, jolla käsitellään ympäristöaiheita. Näin toimii -palstan jutut selvittävät lapsille ajankohtaisia ilmiöitä. Tämä lehden palsta tuo esiin monta lapsille suunnattuihin uutisiin yhdistettävää piirrettä. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi ajankohtaisten ilmiöiden selittäminen lapsille ja maailman avartaminen. Harrastukset-palstalla taas esitellään erilaisia harrastuksia. Usein palstalla esimerkiksi haastatellaan lasta, joka harrastaa kyseistä harrastusta.

Yllä esiteltyjen lehden palstojen lisäksi Lasten uutisten lehti sisältää myös muuta lapsille suunnattua materiaalia, kuten reseptejä, puuhatehtäviä ja sarjakuvia. Nämä sisällöt eivät kuitenkaan ole varsinaisia juttuja tai laskettavissa niinkään journalististen juttutyypin alaisuuteen, minkä vuoksi rajaan ne tutkimuksessani tarkastelun ulkopuolelle. Tällaisia palstoja ovat Puuhaa, Ankanurkka, Resepti sekä lehden takakannessa oleva Uutisvisa.

4.3 Aineiston analysoiminen

Tekemäni aineiston analyysi pohjautuu Tuomen ja Sarajärven (2018) esittelemiin sisällönanalyysin vaiheisiin, jotka ovat tarkastelukohteen päättäminen, koodaaminen, luokittelu, teemoittelu tai tyypittely ja yhteenvedon kirjoittaminen. Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteenani ovat lapsille suunnattujen juttujen journalistiset juttutyypit ja niiden piirteet. Analyysin aikana olen tarkastellut ja rajannut aineistoa nimenomaan tämän näkökulman huomioiden. Aineistoa olen kategorisoinut tutkimuksessa luokittelemalla Lasten

uutisten tekstejä erilaisiin luokkiin, ja aineiston analyysia olen tehnyt erityisesti sana- ja lausesemanttisella analyysilla, minkä lisäksi olen hyödyntänyt analyysin jäsentämisessä teoriasta nousevia käsitteitä.

Aloitin aineiston analysoimisen perehtymällä Pietilän (2008a; 2008b) määrittelemiin erilaisten juttutyyppeiden piirteisiin sekä tutustumalla Lasten uutisten paperilehtiin ja esimerkiksi niiden rakenteeseen. Tutkimuskirjallisuutta tarkastellessani perehdyin myös muihin juttutyyppeiden jaotteluihin ja vertailin niitä Pietilän (2008a; 2008b) perusjuttutyyppeihin. Erityisesti tarkastelin esimerkiksi Jaakkolan (2013) juttutyyppeiden jakoa. Tämän jälkeen loin valmiiksi taulukon, johon merkitsin jokaisen lehden sekä lehdistä löytyvät palstat. Varsinaisen analyysin koodausvaiheen aloitin merkitsemällä Lasten uutisten lehtiin tarralapuilla eri juttujen kohdalle sen, mitä juttutyyppejä teksti mielestäni edustavat. Jos artikkelin kohdalla oli epävarmuutta siitä, mihin juttutyyppeihin juttu voisi luokitella, merkitsin tarralappuun kaikki vaihtoehdot. Kävin lehdet näin muutaman kerran läpi ja tarkensin luokittelujani, minkä jälkeen aloin hahmotella juttuja taulukkoon. Samalla kirjoitin myös muistiin eri teksteissä esiintyneitä piirteitä ja omia huomioitani, joiden mukaan luokittelin juttuja eri juttutyyppeihin.

Etenin luokittelussa vähitellen niin, että epävarmat tekstit vähenivät luokittelun aikana. Tarkasteluni tukena ja pohjana hyödynsin koko analyysin ajan Pietilän (2008) ja myös Jaakkolan (2013) juttutyyppeiden määritelmiä ja piirteitä. Lisäksi vertailin Lasten uutisten juttuja ja niiden piirteitä keskenään, koittaen samalla muodostaa kokonaiskuvaa Lasten uutisten juttutyypeistä ja ominaispiirteistä.

Tyypittelyä tehdessäni tiedostin sen, että kaikki lehtien jutut eivät välttämättä sovi mustavalkoisesti tarkastelun pohjana toimiviin perusjuttutyyppeihin, ja pyrin myös analyysia tehdessäni antamaan aineistolle ja omille huomioilleni tilaa niin, että analyysin taustalla olevat teoriat eivät toimisi liikaa tulosten pohjana.

Lopuksi sain valmiiksi taulukon, jossa on eriteltynä kaikkien lehdissä esiintyvien juttujen journalistiset juttutyypit (taulukko 2). Seuraavassa luvussa esittelen Lasten uutisista löytämiäni juttutyyppejä ja niiden piirteitä (luku 5). Lisäksi tyypittelyn jälkeen aineistosta jäi jäljelle vielä joitakin tekstejä ja lehden materiaaleja, joita en pystynyt luokittelemaan mihinkään perusjuttutyypeistä. Myös näille sisällöille oli kuitenkin löydettävissä keskenään yhteneväisiä piirteitä, minkä perusteella luokittelin juttuja esimerkiksi yleisösisällöiksi, koosteiksi ja palveluaineistoon. Lopuksi jäljelle jäi kuitenkin vielä 3 juttua, joita ei voinut

luokitella minkään Pietilän (2008a; 2008b) esittelemän journalistisen juttutyypin alle. Tarkastelen näitä luokittelemattomia juttuja tutkielmani alaluvussa 5.5.

Kun olin saanut luokiteltua lehtien sisällöt erilaisten aihetyyppien alle, siirryin tarkastelemaan tarkemmin eri luokkiin luokittelemieni tekstien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Tein tarkastelua erityisesti sana- ja lausesemanttisella analyysillä, minkä lisäksi olen hyödyntänyt analyysin jäsentämisessä teoriasta nousevia käsitteitä, kuten tekstityypit, tyyli ja tekstuaalisuus. Aloitin tarkastelun sillä, että kartoitin teorian pohjalta, millaisiin asioihin jutuissa kiinnitän huomiota. Tarkasteluni pohjana olen käyttänyt systeemis-funktionaalista kieliteoriaa sekä eri juttutyypien kieleen liittyviä tutkimuksia.

Etenin kielen tarkastelussa koodausvaiheessa laajemmista teemoista tarkempaa sanatason tarkastelua kohti. Konkreettisesti tarkastelua tein lähilukemalla eri luokkiin kuuluvia tekstejä ja kirjoittamalla muistiin jutuista tekemiäni huomioita. Tämän jälkeen vertailin tekemiäni huomioita samaa juttutyypistä edustavien tekstien kesken. Aloin myös tarkastelemaan havaintojani tarkemmin ja tyypittelemään niitä keskenään, koittaen samalla muodostaa kokonaiskuvaa eri juttutyypeistä ja niiden piirteistä. Peilasin huomioitani tutkimuskirjallisuuteen sekä esimerkiksi Ison Suomen Kieliopin verkkoversion (VISK) kielioppikuvauksiin ja määritelmiin.

Seuraavassa luvussa avaan tekemiäni juttutyypijaottelua ja sen kriteereitä tarkemmin sekä perehdyn eri juttutyyppien edustavien tekstien rakenteeseen ja kielellisiin piirteisiin.

Taulukko 2. Lasten uutisten juttutyypit

Taulukossa on eriteltynä lehti sekä sen palstat. Palstojen kohdalla näkyy, mitä juttutyyppejä kyseiseltä palstalta löytyy. Juttutyypien lisäksi taulukkoon on eritelty myös joitakin muita palstoilta löytyviä aineistoja, jotka koin tärkeäksi nostaa myös esille.

Lehti	Puheen-aiheet	Viikon 5 tärkeää uutista	Suomesta	Maailmalta	Urheilu	Keski-aikeama	Kulttuuri	Lasten tiedekysymykset	Vaihtuva palsta	Koululaisilta
1 (23.11.2022)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Haastattelu Uutinen	Uutinen x 5 Uutiskuva	Uutinen x 4	Yleisösisällöt	Haastattelu Uutinen x 2	Yleisösisällöt	Näin toimii: Taustajuttu	Yleisösisällöt
2 (30.11.2022)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Uutinen x 3	Uutinen x 5	Haastattelu Uutinen x 3	Uutinen	Haastattelu Arvostelu (lukijan)	Yleisösisällöt	-	Yleisösisällöt
3 (7.12.2022)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Haastattelu Uutinen x 2	Uutinen x 3	Uutinen Taustajuttu	Kooste	Haastattelu Uutinen	Yleisösisällöt	Ympäristö: Uutinen	Yleisösisällöt
4 14.12.2022)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Uutinen Kuka hän on?	Uutinen x 5 Uutiskuva	Haastattelu Uutinen x 2	Uutinen	Haastattelu Arvostelu (lukijan)	Yleisösisällöt	Ympäristö: Uutinen	Yleisösisällöt
5 (21.12.2022)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Haastattelu Uutinen x 2	Uutinen x 5 Uutiskuva	Uutinen x 4	Kooste	Haastattelu Palvelu- aineisto	Yleisösisällöt	Näin toimii: Taustajuttu	Yleisösisällöt

Lehti	Puheen- aiheet	Viikon 5 tärkeää uutista	Suomesta	Maailmalta	Urheilu	Keski- aukeama	Kulttuuri	Lasten tiede- kysymykset	Vaihtuva palsta	Koululaisilta
6 (11.1. 2023)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Haastattelu Uutinen x 2 Viikon luku	Taustajuttu	Kuka hän on? Haastattelu Uutinen x 2	Taustajuttu	Haastattelu Uutinen x 3	Yleisösisällöt	Näin toimii: Taustajuttu	Yleisösisällöt
7 (18.1. 2023)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Haastattelu Uutinen Viikon luku	Uutinen x 2 Uutiskuva	Uutinen x 5	Taustajuttu	Uutinen x 2	Yleisösisällöt	Näin toimii: Uutinen	Yleisösisällöt
8 (25.1. 2023)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Uutinen Uutinen x 2	Uutinen x 5 Uutiskuva	Uutinen x 4 Haastattelu	Kooste	Luokittele- maton juttu Uutinen Uutiskuva	Yleisösisällöt	Näin toimii: Taustajuttu	Yleisösisällöt
9 (1.2. 2023)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Uutinen x 2 Viikon luku	Luokittele- maton juttu Uutinen x 2	Haastattelu Uutinen x 2	Taustajuttu	Uutinen x 4	Yleisösisällöt	Harrastukset: Taustajuttu	Yleisösisällöt
10 (8.2. 2023)	Pääkirjoitus Kartta Uutinen Yleisösisällöt	Uutinen x 5	Uutinen x 2 Haastattelu	Uutinen x 3 Uutiskuva	Uutinen x 2	Luokittele- maton juttu	Uutinen x 4	Yleisösisällöt	Näin toimii: Taustajuttu	Yleisösisällöt

5 Lasten uutisten juttutyypit ja niiden piirteet

Tässä luvussa pyrin vastaamaan kahteen johdannossa esittelemääni tutkimuskysymykseen. Tarkastelen löytämiäni Lasten uutisten juttutyyppejä sekä niiden piirteitä. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsittelee sitä, millaisia juttutyyppejä Lasten uutisissa on. Toisen tutkimuskysymykseni tarkoituksena on selvittää Lasten uutisten juttutyypien kielellisiä piirteitä ja rakenteita. Olen eritellyt analyysini perusteella Lasten uutisten juttutyyppejä taulukkoon 2, jonka esittelin alaluvussa 4.3. Seuraavaksi tarkastelen löytämiäni juttutyyppejä ja niiden piirteitä omissa alaluvuissaan. Tarkastelun kautta pyrin muodostamaan kokonaisvaltaista kuvaa Lasten uutisten juttutyypeistä ja erilaisten lehdessä esiintyvien tekstien piirteistä esimerkkinä lapsille suunnatuista uutisista. Lopuksi alaluvussa 5.6 esittelen vielä yhteenvedon tutkimustuloksistani.

5.1 Uutinen

Kaiken kaikkiaan kymmenestä Lasten uutisten paperilehdestä löytyi 166 uutista. Uutinen olikin lehdissä eniten esiintynyt juttutyyppi. Eniten uutisia oli Lasten uutisten paperilehden palstalla ”Viikon viisi tärkeää uutista”, mutta uutisia esiintyi monipuolisesti myös lehden muillakin palstoilla.

Uutisille tyypilliset piirteet liittyvät esimerkiksi uutisten ajankohtaisuuteen, informatiivisuuteen sekä esitystapaan (Pietilä 2008a: 39). Tarkasteluni perusteella Lasten uutisista löytyneitä uutisten tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi korkea ajankohtaisuuden aste, informatiivinen perusfunktio ja raportoiva esitystapa. Näiden tunnusmerkkien perusteella luokittelin lehtien juttuja uutisiksi.

Lasten uutisissa käsiteltyjä uutisaiheita marraskuusta 2022 helmikuuhun 2023 olivat esimerkiksi Ukrainan sota, Suomen Natoon liittyminen sekä YK:n luontokokous (esim. lehdet 3, 10 ja 4), joista kaikki aiheet olivat lehtien julkaisuajankohtana hyvin ajankohtaisia yhteiskunnassa laajemminkin. Laajemman yhteiskunnallisen kontekstin lisäksi lehtien uutisaiheina käsiteltiin myös lasten kokemusmaailman ajankohtaisia tapahtumia, kuten esimerkiksi lapsille pidettyjä itsenäisyyspäivän juhlia ja koululaisten maksuttomia harrastuksia (lehdet 2 ja 7). Lasten kokemusmaailman esiin tuominen lapsille suunnatuissa uutisissa on tärkeää, sillä lapset esimerkiksi itse toivovat omien kiinnostuksen kohteidensa huomioimista uutisissa (Alon-Tirosh–Lemish 2014).

Esimerkiksi ”Ohjus räjähti Puolan puolella” -uutinen (LU 23.11.2022, kuva 3) noudattaa uutisen rakennepiirteitä pääosin selkeästi. Lasten uutisten uutisen juttutyyppejä edustavien tekstien pituus vaihtelee yhdestä kappaleesta kahteen sivuun. ”Ohjus räjähti Puolan puolella” -uutinen (LU 23.11.2022) on vajaan sivun mittainen, ja se sijaitsee lehden ensimmäisellä aukeamalla, mikä korostaa sen uutisarvoa. Huomionarvoista uutisessa on kuitenkin se, että uutisoitu tapahtuma on tapahtunut uutisesta katsottuna jo edellisellä viikolla, ja siitä uutisoidaan hieman jälkikäteen. Tähän on varmaankin vaikuttanut esimerkiksi se, että Lasten uutiset -lehti ilmestyy vain kerran viikossa. Uutisten aikakäsitys vaikuttaa myös esimerkiksi uutisen kieleen sekä ajankohtaisuuden asteeseen.

Lasten uutisten uutisista löytyy sekä kovia että pehmeitä uutisia, sillä uutisaiheet vaihtelevat esimerkiksi politiikasta kouluruokailun tarjottimiin ja droneihin (lehdet 6 ja 8). ”Ohjus räjähti Puolan puolella” -uutinen (LU 23.11.2022) on kova uutinen, sillä se käsittelee yhteisölle tärkeää uutistapahtumaa, sotaa. Tällaiset uutiset luokitellaan koviksi uutisiksi (Bell 1996: 14; Jaakkola 2013: 183).

HS Lasten uutiset keskiviikko 23. marraskuuta 2022 3

OTA YHTEYTTÄ @hslastenuutiset #hslastenuutiset HS Lasten uutiset lastenuutiset@hs.fi

Ohjus osui Przewodówin kylään, joka sijaitsee Puolassa lähellä Ukrainan rajaa.

Ohjus räjähti Puolan puolella

Ohjus oli ilmeisesti Ukrainan ilmotorjuntaohjus.

Paru Jansson

Maailmalla säikähdettiin viime tiistaina, kun uutisissa kerrottiin Puolan puolelle osuneesta ohjuksesta. Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan pelättiin levinneen Ukrainan rajojen ulkopuolelle Puolaan.

Vielä ei ole täyttä varmuutta siitä, mistä Puolaan pudonnut ohjus lähti liikkeelle. Ilmeisesti kyseessä oli kuitenkin Ukrainan ohjus, jolla se puolustautui Venäjän hyökkäystä vastaan. Asiantuntijoiden mukaan kyse oli yksittäistapauksesta.

S-300-ilmatorjuntaohjus iskeytyi seitsemän kilometrin päässä Ukrainan rajalta sijaitsevaan Przewodówin kylään Puolassa. Räjähdyksessä kuoli kaksi ihmistä.

Aluksi monet epäilivät ohjuksesta Venäjää. Yhdysvaltojen tietojen mukaan kyse oli kuitenkin Ukrainan lähettämästä ohjuksesta.

Isku Nato-maahan
Puola kuuluu sotilasliitto Natoon. Ukraina ei kuulu Natoon. Sotilasliitto

on luvannut puolustaa jäsenmaitaan aseellisen hyökkäyksen sattuessa. Siksi Puolaan osunut ohjus oli niin merkittävä.

Venäjän isku Nato-maahan olisi voinut laajentaa sodan Venäjän ja Nato-maiden väliseksi. Vahingossa Ukrainasta lähtenyt ohjus on eri asia, eikä Nato aloita sen seurauksena sotilaallisia toimia.

Eri maiden johtajat ovat muistuttaneet, että vaikka ohjus lähti Ukrainasta, todellinen syyllinen on Venäjä. Venäjän pommitukset lähellä Puolan rajaa ovat pakottaneet Ukrainan puolustautumaan. Nyt puolustautuessa sattui ilmeisesti vahinko.

Nato on 30 jäsenmaan yhteinen sotilasliitto. Suomi ja Ruotsi ovat parhaimmillaan hakemassa Naton jäseneksi.

Viikon kysymys

Mikä on vuoden suosikkikappaleesi?

Vuoden 2022 aikana on syntynyt monta hittikappaletta. Mikä on sinun tämän vuoden suosikkikappaleesi? Entä millaisesta musiikista pidät kaikista eniten? Kerro meille osoitteessa HS.fi/lastenuutiset

Viime viikolla kysimme teiltä joulukalentereista. Näin te vastasitte:

14%	Minulla on kuvakalenteri
34%	Minulla on suklaakalenteri
6%	Minulla on lelukalenteri
6%	Minulla on läheisen tekemä kalenteri
20%	Minulla on monta kalenteria
21%	Minulla ei ole joulukalenteria

0 20 40 60 80 100

UUTISESSA ON VIRHE. MITÄ TEEN?
Joskus uutisiin päätyy vahingossa väärää tietoa. Tällaisesta virheestä on Journalistin ohjeiden ja sananvapauslain mukaan kerrottava lukijoille oikaisun muodossa mahdollisimman pian. Jos havaitset virheen, lähetä oikaisupyyntö osoitteeseen lastenuutiset@hs.fi. Kerro viestissäsi, mitä uutista oikaisupyyntö koskee ja mikä virhe on. Liitä viestin nimesi ja yhteystietosi.

Kuva 3. "Ohjus räjähti Puolan puolella" -uutinen (LU 23.11.2022). Kuva: Sofia Niemi.

Informatiivisuus ja raportoiva esitystapa näkyvät uutisissa esimerkiksi niiden rakenteissa. Esimerkiksi "Ohjus räjähti Puolan puolella" -uutinen (LU 23.11.2022) muodostaa rakenteeltaan kärjellään seisovan kolmion, joka kuvaa tyypillisen uutisen rakennetta (Mäntynen 2006: 59; Jaakkola 2013: 186). Uutisen alussa kerrotaan aiheen kannalta tärkeimmät asiat otsikossa ja ingressissä, mikä muodostaa kolmion yläosan. Ohjusta käsittelevän uutisen otsikko, *Ohjus räjähti Puolan puolella*, on informatiivinen ja kertoo uutisen ytimen. Ingressi täydentää otsikkoa kertomalla ohjuksen alkuperästä. Sekä otsikko että ingressi ovat aikamuodoltaan uutiselle tyypillisesti imperfektissä ja muodostavat uutisen

kärjen kertomalla uutisen olennaisimman asian. Taustoittamista uutisessa esiintyy etenkin sen loppupuolella, kun kerrotaan uutiseen liittyvästä Nato-teemasta. Tällöin edetään kolmion alaosaan kohti.

Jaakkolan (2013) mainitsemia uutisten tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi uutisen rakenne, joka koostuu kärjestä, taustoittamisesta ja analysoimisesta, lyhyet kappaleet ja 5 M + K -tyyppinen kysymysrakenne. Lasten uutisten uutisissa on usein havaittavissa Jaakkolan (2013) esittelemä uutisen rakenne, sillä uutisista löytyy usein ainakin kärki ja taustoittamista, kuten aiemmin olen esitellyt. Utiskysymykset ja uutisen rakenne on havainnollistettu kuvassa 4. Varsinaisen analyysin osuus jää monissa Lasten uutisten uutisista kuitenkin suhteellisen pieneksi, sillä tilaa uutisissa varataan taustoittamiselle ja asioiden selittämiseksi. Myös aikuisille suunnatut uutiset sisältävät tyypillisesti etenkin informoivia ja taustoittavia jaksoja (Heikkinen–Lehtinen–Lounela 2005: 245). Taustoittaminen on tärkeä lapsille suunnattujen uutisten piirre, sillä se lisää uutisten ymmärrettävyyttä. Lisäksi lapset myös itse toivovat heille suunnatuilta uutisilta asioiden selittämistä (Alon-Tirosh–Lemish 2014).

Taustoittamisen merkitys vaikuttaa myös elementtitekniikan käyttöön Lasten uutisissa sekä uutisten yläpainoisuuteen (käsitteet esitellyt alaluvussa 3.2). Elementtitekniikka ja uutisten yläpainoisuus ovat uutisille luonteenomaisia piirteitä (Pietilä 2008a: 46). Taustoittamisen vuoksi elementtitekniikka ei kuitenkaan esiinny lapsille suunnatuissa uutisissa niin vahvana kuin aikuisille suunnatuissa uutisissa, mikä vaikuttaa toisaalta myös uutisten koherenssiin. Myöskään yläpainoisuus ei aina toteudu täysin Lasten uutisissa esimerkiksi taustoittamisen takia, sillä taustoittamisen vuoksi uutisen kannalta tärkeää tietoa esiintyy aivan uutisen alun lisäksi myöhemmin uutisessa. Toisaalta usein Lasten uutisissa esimerkiksi ingresseissä kerrotaan uutiselle tyypillisesti sen ydinsanoma, mikä korostaa yläpainoisuutta uutisissa ja tuo tärkeimmän asian heti alkuun.

Uutiset vastaavat suurimmilta osin myös Jaakkolan (2013) esittämiin utiskysymyksiin. Kysymyksiin vastaaminen jutussa korostaa jutun informatiivisia piirteitä. Jotkin uutiset ovat kuitenkin niin lyhyitä, että kaikkiin kysymyksiin ei päästä vastaamaan.

HS Lasten uutiset keskiviikko 23. marraskuuta 2022

3

OTA YHTEYTTÄ @hslastenuutiset hslastenuutiset HS Lasten uutiset lastenuutiset@hs.fi

Ohjus osui Przewodówin kylään, joka sijaitsee Puolassa lähellä Ukrainan rajaa.

Ohjus räjähti Puolan puolella

Ohjus oli ilmeisesti Ukrainan ilmatorjuntaohjus.

Mailmalla säikähdettiin viime tiistaina, kun uutisissa kerrottiin Puolan puolelle osuneesta ohjuksesta. Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan pelättiin levinneen Ukrainan rajojen ulkopuolelle Puolaan.

Vielä ei ole täyttä varmuutta siitä, mistä Puolaan pudonnut ohjus lähti liikkeelle. Ilmeisesti kyseessä oli kuitenkin Ukrainan ohjus, jolla se puolustautui Venäjän hyökkäystä vastaan. Asiantuntijoiden mukaan kyse oli yksittäistapauksesta.

S 300-ilmatorjuntaohjus iskeytyi seitsemän kilometrin päässä Ukrainan rajalta sijaitsevaan Przewodówin kylään Puolassa. Räjähdyksessä kuoli kaksi ihmistä.

Aluksi monet epäilivät ohjuksesta Venäjää. Yhdysvaltojen tietojen mukaan kyse oli kuitenkin Ukrainan lähettämästä ohjuksesta.

Isku Nato-maahan
Puola kuuluu sotilasliitto Natoon. Ukraina ei kuulu Natoon. Sotilasliitto

on luvannut puolustaa jäsenmaitaan aseellisen hyökkäyksen sattuessa. Siksi Puolaan osunut ohjus oli niin merkittävä.

Venäjän isku Nato-maahan olisi voinut laajentaa sodan Venäjän ja Nato-maiden väliseksi. Vahingossa Ukrainasta lähtenyt ohjus on eri asia, eikä Nato aloita sen seurauksena sotilaallisia toimia.

Eri maiden johtajat ovat muistuttaneet, että vaikka ohjus lähti Ukrainasta, todellinen syylinen on Venäjä. Venäjän pommitukset lähellä Puolan rajaa ovat pakottaneet Ukrainan puolustautumaan. Nyt puolustautuessa sattui ilmeisesti vahinko.

Nato on 30 jäsenmaan yhteinen sotilasliitto. Suomi ja Ruotsi ovat parhaimmillaan hakemassa Naton jäseneksi.

Ilmeisesti ohjus lähti Ukrainasta.

Viikon kysymys
Mikä on vuoden suosikkikappaleesi?
Vuoden 2022 aikana on syntynyt monta hittikappaletta. Mikä on sinun tämän vuoden suosikkikappaleesi? Entä millaisesta musiikista pidät kaikista eniten? Kerro meille osoitteessa HS.fi/lastenuutiset

Toussittaminen

Nime viikolla kysimme teiltä joulukalentereista. Näin te vastasitte:

14%	Minulla on kuvakalenteri
34%	Minulla on suklaakalenteri
6%	Minulla on lelukalenteri
6%	Minulla on läheisen tekemä kalenteri
20%	Minulla on monta kalenteria
21%	Minulla ei ole joulukalenteria

UTISSESSA ON VIRHE, MITÄ TEEN?
Joskus uutisiin päätyy vahingossa väärää tietoa. Tällaisesta virheestä on journalistin ohjeiden ja sananvapausslain mukaan kerrottava lukijoille oikein muodossa mahdollisimman pian. Jos havaitset virheen, lähetä oikaisupyyntö osoitteeseen lastenuutiset@hs.fi. Kerro viestissäsi, mitä uutista oikaisupyyntö koskee ja mikä virhe on. Liitä viestiin nimesi ja yhteystietosi.

Kuva 4. "Ohjus räjähti Puolan puolella" -uutisen rakenne ja uutiskysymykset (LU 23.11.2022). Kuva: Sofia Niemi.

Uutisen rakennetta voidaan tarkastella myös uutisskeeman käsitteen avulla. Van Dijk (1988: 178) mukaan uutisskeeman jaksoja ovat tiivistelmä, päätapahtumat ja niiden seuraukset, taustatiedot ja kommentit. Analysoimassani uutisessa tiivistelmän muodostavat otsikko ja ingressi. Uutisen päätapahtumat kerrotaan uutisen neljässä ensimmäisessä kappaleessa:

(1) Maailmalla säikähdettiin viime tiistaina, kun uutisissa kerrottiin Puolan puolelle osuneesta ohjuksesta. Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan pelättiin levinneen Ukrainan rajojen ulkopuolelle Puolaan.

– – Ilmeisesti kyseessä oli kuitenkin Ukrainan ohjus, jolla se puolustautui Venäjän hyökkäystä vastaan. (LU 23.11.2022.)

Uutisen selkeä päätapahtuma on Puolan puolella räjähtänyt ohjus, jonka Ukraina todennäköisesti lähetti puolustautuessaan Venäjää vastaan. Taustatietona uutisessa kerrotaan tarkempia tietoja esimerkiksi räjähdyskäsien sijainnista, uhreista ja ohjuksen tyypistä.

Päätapahtuman seurauksia uutisessa käsitellään sen kannalta, mitä olisi voinut tapahtua, jos Puolaan lentänyt ohjus olisi ollut Venäjän isku:

(2) Puola kuuluu sotilasliitto Natoon. Ukraina ei kuulu Natoon. Sotilasliitto on luvannut puolustaa jäsenmaitaan aseellisen hyökkäyksen sattuessa. Siksi Puolaan osunut ohjus oli niin merkittävä. – –

Venäjän isku Nato-maahan olisi voinut laajentaa sodan Venäjän ja Nato-maiden väliseksi. (LU 23.11.2022.)

Ohjusiskun seurauksena olisi siis voinut olla suuremman sodan syttyminen Venäjän ja Nato-maiden välille. Seurauksen epävarmuutta ilmaistaan uutisessa konditionaalilla: *olisi voinut laajentaa sodan*. Konditionaalilla avulla asia voidaan esitellä mahdollisena tai kuviteltuna vaihtoehtona (Kielitoimiston ohjepankki). Jutussa konditionaalilla ilmaistaan, että suurempi sota olisi siis voinut syttyä, jos isku olisi ollut Venäjän tekemä, mutta näin ei käynyt. Vaikka tämä uutisen osa vain taustoittaa tapahtumaa, tieto lisää merkittävästi uutisen uutisarvoa, sillä tapahtuman seuraukset olisivat voineet olla hyvin vakavat. Uutinen on hyvä esimerkki siitä, kuinka mahdollisilla seurauksilla ja niiden kertomisella voi olla uutisessa uutisarvon suhteen hyvin suuri merkitys. Epävarmuutta, mahdollisuutta ja arviointia ilmaisevia moduksia käytetään uutisissa suhteellisen vähän ja lähinnä taustoittamisen ja analyysin osioissa.

Informatiivisuus ja raportoiva esitystapa näkyivät uutisissa rakenteen lisäksi kielen tasolla. Lehtien uutiset käsittelevät ajankohtaisia aiheita lapsentasoisesti ja lapsille ymmärrettävällä tavalla. Lasten uutisten uutisissa on esimerkiksi usein lyhyet tekstikappaleet, jotka ovat keskimäärin noin 2–3 virkkeen pituisia. Lyhyehköt kappaleet ovat tyypillinen piirre uutisille (Valtonen 2012: 66). Lisäksi ne tuovat teksteihin helppolukuisuutta erityisesti lasten lukijakuntaa ajatellen. Uutisissa käytetään myös selkeää norminmukaista yleiskieltä ja lauserakenteita, ja uutisissa esiintyvät käsitteet selitetään niin, että lapset ymmärtävät ne.

Uutisten lauserakenteet ovat selkeitä ja yksinkertaisia, ja suurin osa lauserakenteista uutisissa noudattaa yksinkertaista päälause + sivulause -rakennetta. Uutisten aikamuodot riippuvat uutisen aikakäsityksestä, eli siitä, milloin uutistapahtuma on tapahtunut suhteessa uutisen kirjoittamishetkeen. Esimerkiksi ”Ohjus räjähti Puolan puolella” -uutisessa (LU 23.11.2022)

uutistapahtumista kerrotaan imperfektissä ja tapahtuman seurauksista preesensissä ja pluskvamperfektissä:

(3) Maailmalla säikähdettiin viime tiistaina, kun uutisissa kerrottiin Puolan puolelle osuneesta ohjuksesta. (LU 23.11.2022.)

(4) Venäjän pommitukset lähellä Puolan rajaa ovat pakottaneet Ukrainan puolustautumaan. Nyt puolustautuessa sattui ilmeisesti vahinko. (LU 23.11.2022.)

Monissa Lasten uutisten uutisteksteissä myös selitetään käsitteitä auki lapsille. Tämä tapahtuu usein joko uutisen varsinaisessa leipätekstissä tai tekstin yhteydessä erillisessä tekstilaatikossa. Esimerkiksi ”Maailman maat kokoontuivat: Kolmasosa maapallosta aiotaan suojella” -uutisessa (LU 18.1.2023) lapsille on selitetty käsitteet ”luontokato” ja ”YK”. Käsitettä ”luontokato” ei ole avattu varsinaisessa uutisessa, vaan uutisen yhteyteen on sijoitettu Mikä on? -faktalaatikko, jossa käsite selitetään.

(5) Luontokato tarkoittaa elämän hiipumista maapallolla. Luontokatoa ovat lajien ja elinympäristöjen häviäminen ja taantuminen. Ikävimpiä esimerkkejä siitä ovat lajien sukupuutot. (LU 18.1.2023.)

Käsite *YK* selitetään jutussa lyhyesti leipätekstissä eli-rinnastuskonjunktion avulla:

(6) Yhdistyneiden kansakuntien eli YK:n luontokokouksessa Kanadan Montrealissa saavutettiin historiallinen sopu joulukuussa. (LU 18.1.2023.)

Rinnastuskonjunktio yhdistää syntaktisesti samaa tarkoitusta palvelevia elementtejä keskenään (VISK § 817). Esimerkissä rinnastuskonjunktio yhdistää käsitteet *Yhdistyneet kansakunnat* ja *YK* toisiinsa, jotka tarkoittavat virkkeessä samaa asiaa ja niillä on virkkeessä sama funktio. Vaikka käsite ”YK” esitellään lyhyesti jo leipätekstissä, sen tarkempi selitys sijaitsee jutussa kuitenkin vielä erikseen samassa Mikä on? -faktalaatikossa, jossa myös käsite ”luontokato” selitetään.

Lasten uutisten tyyli on neutraalia asiatyylä, jossa kuitenkin esiintyy myös puhekielisiä ja affektiivisiä ilmauksia, jotka tuovat tekstiin viihteellisyyttä. Affektiivisillä ilmauksilla puhuja voi osoittaa suhtautumistaan johonkin asiaan. Esimerkiksi slang- ja deskriptiivisanat sisältävät usein affektiivisiä piirteitä. (VISK § 1707.)

Lasten uutisissa puhekielisyttä ja affektiivisiä ilmauksia esiintyy esimerkiksi joidenkin uutisjuttujen otsikoissa. Esimerkiksi *Miksi pelien parissa raivostuttaa? Hirveen rage* (LU 1.2.2023) -uutisen otsikko muodostuu retoriseksi kysymyksestä ja tämän jälkeen sijoitetusta vapaatyylisestä ja puhekielisestä ilmauksesta *hirveen rage*. *Hirveen* on puhekielinen ilmaus

sanasta *hirveä*, joka voi puhekielessä kuvata jonkin asian inhottavuutta, mutta sana voi toimia myös vahvistussanana kuvaamaan jotakin valtavaa tai tavatonta (Jarva–Nurmi 2006: 73).

Otsikossa esiintyvässä ilmauksessa sanan tarkoitus voi olla kumpi vain. *Rage* taas on vieraskielinen ilmaus, joka tulee englannin kielen sanasta *rage*, joka tarkoittaa 'raivoa' (Jarva–Nurmi 2006; Mot-sanakirjat). *Hirveä rage* on affektinen ilmaus, jonka tarkoituksena on todennäköisesti elävöittää tekstiä ja antaa lukijoille samaistumispintaa aiheeseen.

Pietilän (2008a: 39) esittelemistä uutisen tunnusmerkeistä esimerkiksi informatiivisuutta ja raportoivaa esitystapaa oli havaittavissa myös muissa juttutyypeissä kuin uutisissa, mutta piirteet näkyivät selkeimmin nimenomaan uutisissa, joiden genrepiirteisiin selkeä kieli sekä informatiivisuus kuuluvat vahvimmin. Informatiivisuutta ja selkeyttä korostaa myös uutisten ulkoasu, johon Lasten uutisissa kuuluu muun muassa käsitteiden selityksiä, faktalaatikoita sekä havainnollistavia kuvia.

Lasten uutisten taitollinen rakenne ja ulkoasu ovat uutisille hyvin tunnusomaisia. Esimerkiksi tarkastelemani ”Ohjus räjähti Puolan puolella” -uutinen (LU 23.11.2022) muodostuu otsikosta, ingressistä, leipätekstistä ja yhdestä väliotsikosta. Lisäksi uutisen yhteydessä on kuva, kuvateksti, uutisen tekijätiedot sekä yksi nosto. Aikuisille suunnattuihin uutisiin verrattuna Lasten uutisten uutiset ovat kuitenkin myös värikkäämpiä ja grafiikkaa, kuten kuvia ja kaaviokuvia, on runsaasti. Välillä uutisten luokittelussa esiintyi myös haasteita visuaalisuuden suhteen esimerkiksi uutiskuvien luokitteluun liittyen. Lasten uutisten lehdissä on uutisten lisäksi kuvia ja niiden kuvatekstejä, joissa kerrotaan erikseen jostakin ajankohtaisesta aiheesta. Nämä kuvat luokittelen analyysissäni uutiskuviksi enkä varsinaisiksi uutisiksi, koska juttu sisältää vain kuvan ja kuvatekstin, eikä esimerkiksi otsikkoa.

5.2 Taustajuttu

Taustajuttuja Lasten uutisten paperilehdistä löytyi yhteensä 14. Eniten taustajuttuja sijaitsi lehden keskiaukeamilla (5) sekä vaihtuvalla palstalla (5). Pietilän (2008a: 39) mukaan taustajuttu on uutisen tavoin informatiivinen ja ajankohtainen juttutyyppi, jossa ei esiinny omia kannanottoja, ja esitystapa on raportoiminen. Uutisesta poiketen kuitenkin koherenssi eli yhtenäisyys on taustajutussa suurta (mt.: 39). Hyödynsin näitä piirteitä taustajuttuja luokitelllessani.

Tärkein kriteerini taustajuttujen luokittelemisessa oli se, että taustajuttu nimenomaan taustoittaa ajankohtaista tapahtumaa, ja sen lisäksi, mitä on tapahtunut, huomio kiinnitetään

jutussa siihen, miksi jokin asia on tapahtunut (Pietilä 2008a: 55; Jaakkola 2013: 192). Lasten uutisten taustajutuissa korostuu etenkin erilaisten aiheiden ja ilmiöiden selittäminen lapsille.

Ajankohtaisten ilmiöiden selittäminen lapsille näkyy esimerkiksi Lasten uutisten Näin toimii -juttusarjassa, jonka jutuista suurin osa on taustajuttuja. Näin toimii -juttusarjan jutuissa selitetään tai taustoitetaan jotakin ajankohtaista ilmiötä. Tarkastelemani ajanjakson Näin toimii -jutuissa käsitellään esimerkiksi tekoälyä, energiasäätä ja ruokakassin kallistumista (lehdet 5, 6 ja 1). Kaiken kaikkiaan Lasten uutisten taustajutuissa keskitytään erityisesti selittämään ajankohtaisia asioita ja taustoittamaan uutistapahtumia yksinkertaisesti mutta varsinaisia uutisia laajemmin tai johonkin aiheen yksityiskohtaan keskittyen.

Esimerkiksi ”Mikä ihmeen energiasää?” -taustajutussa (LU 11.1.2023, kuva 5) tarkastellaan sitä, mitä energiasää tarkoittaa, millaista on hyvä ja huono energiasää ja miten energiasää vaikuttaa sähkön hintaan. Lehden ilmestymishetkellä yhteiskunnassa uutisoitiin ja keskusteltiin laajasti sähkön korkeista hinnoista (ks. esim. Kukkonen 2023). Tämän myötä juttu taustoittaa lehden ilmestymishetkellä ollutta ajankohtaista aihetta.

18 HS Lasten uutiset keskiviikko 11. tammikuuta 2023

NÄIN TOIMII

Mikä ihmeen energiasää?

Energiasääennuste kertoo, miten hyvä tuleva sää on energian tuotannon kannalta. Lämmin ja tuulinen sää on paras yhdistelmä sähkön säästämiseksi.

Huono energiasää

Energiasää on mahdollisimman huono silloin, kun pakkaset ovat kylmimmillään eikä tuule juuri lainkaan. Viime viikolla energiasää oli huono, kun ei tuultu mutta oli reilusti pakkasta. Viikonloppuna alkoi tuulla ja pakkaneen laski, joten energiasää parani.

Hyvä energiasää

Energiasää on sitä parempi, mitä tuulisempaa ja aurinkoisempaa on. Aurinkovoima tuottaa energiaa etenkin kesällä. Talvella tuuli voi tuntua ikävältä, mutta se todennäköisesti tarkoittaa samalla halvempaa sähkötä.

MINNA KALLIO / HS

Panu Jansson

Sääennustuksiin ja uutisiin on ilmestynyt uusi sana: energiasää. Energiasää kertoo, miten säätila vaikuttaa energian tuotantoon ja kulutukseen. Sähkön hinta on ollut talvella ajoittain poikkeuksellisen korkea. Siksi energiasäähän on kiinnitetty viime aikoina huomiota. Aurinko- ja tuulivoima tuottavat puhdasta energiaa. Aina ei

kuitenkaan tuule tai paista yhtä paljon. Energian eli esimerkiksi sähkön kulutukseen vaikuttaa ennen kaikkea lämpötila. Kun energiasää on huono, on sähkö todennäköisesti kallimpaa. Kun energiasää on hyvä, on sähköä enemmän tarjolla ja hinta todennäköisesti halvempi. Energiasää ei kuitenkaan suoraan kerro, minkä hintaista sähkö milloinkin on. Sähkön hintaan vaikuttavat ihmisten erilaiset sähkösopimukset ja monet muutkin asiat.

TÄMÄN VIIKON ENERGIAENNUSTE

	MA	TI	KE	TO-PE	LA-SU
Erittäin hyvä energiasää					
Hyvä energiasää					
Tavanomainen energiasää					
Huono energiasää					
Erittäin huono energiasää					

LÄHDE: ILMATIETEENLAITOS

Kuva 5. Mikä ihmeen energiasää? -taustajuttu (LU 11.1.2023). Kuva: Sofia Niemi.

Jutun alkupuolella esitellään energiasään käsite ja perustellaan aiheen ajankohtaisuutta, minkä jälkeen siirrytään taustoittamaan ilmiötä ja sen yhteyttä sähkön hintoihin. Energiasään käsite selitetään jutussa hyvin selkeästi ja tiiviisti yhdellä virkkeellä preesensissä. Tämän jälkeen perustellaan aiheen tärkeyttä ja kerrotaan perfektissä, miksi energiasään käsite on ollut viimeaikoina pinnalla yhteiskunnassa:

(7) Energiasää kertoo, miten säätila vaikuttaa energian tuotantoon ja kulutukseen. Sähkön hinta on ollut talvella ajoittain poikkeuksellisen korkea. Siksi energiasäähän on kiinnitetty viimeaikoina huomiota. (LU 11.1.2023.)

Uutisten tavoin myös Lasten uutisten taustajutuissa käytetään selkeitä lauserakenteita, kuten lyhyitä päälauseita ja yksinkertaisia ja peräkkäin samanlaisina toistuvia päälause + sivulause - rakenteita:

(8) Aurinko- ja tuulivoima tuottavat puhdasta energiaa. Aina ei kuitenkaan tuule tai paista yhtä paljon. (LU 11.1.2023.)

(9) Kun energiasää on huono, on sähkö todennäköisesti kalliimpaa. Kun energiasää on hyvä, on sähköä enemmän tarjolla ja hinta todennäköisesti halvempi. (LU 11.1.2023.)

Selkeät ja lyhyet virkkeet tekevät jutusta helpomman lukea ja ymmärtää. Lisäksi Lasten uutisissa on paljon kappalejakoja selkeyden tuomiseksi, ja useimmat taustajuttujen tekstikappaleista ovat 2–4 virkkeen pituisia. Myös aikuisille suunnatuissa uutisissa käytetään usein lyhyitä 1–2 virkkeen pituisia kappaleita (Jaakkola 2013: 187). Keskimäärin Lasten uutisten kappaleet ovat hieman aikuisille suunnattujen uutisten tekstikappaleita pidempiä. Tämä voi johtua esimerkiksi asioiden auki selittämisestä Lasten uutisissa.

Pääosin taustajutuissa käytetään norminmukaista yleiskieltä, mutta välillä niissä käytetään myös puhekielisiä ilmauksia. Esimerkiksi energiasäätä käsittelevän jutun (LU 11.1.2023) otsikko, *Mikä ihmeen energiasää?*, on syntaktisesti tarkasteltuna puhekielinen verbitön interrogatiivilause. Puhekielisyys johtuu genetiivimuotoisesta substantiivista *ihmeen*, joka on myös affektinen sanavalinta (VISK § 1707). Sana *ihme* voi toimia kysymyslauseissa vahvistussanana tarkoittaen tällöin jotakin kummallista tai merkillistä asiaa. *Mikä-* kysymyssanaan yhdistettynä kyseessä on puhekielinen ilmaus. (Jarva–Nurmi 2006: 91.)

Puhekielinen otsikko tuo selkeästi esiin taustajutun eroja esimerkiksi uutisiin verrattuna, sillä uutisissa otsikon tulee yleensä olla selkeä ja informatiivinen. Taustajutuissa puhekielisen otsikon tavoitteena on todennäköisesti myös tuoda lukijalle samaistumispintaa aiheeseen. Kysymysmuotoinen otsikko olettaa, että lukija ei vielä tiedä aiheesta, mikä puhekielisyyden kanssa tekee jutusta myös lapsentajuisemman.

Lasten kohderyhmä näkyy ”Mikä ihmeen energiasää?” -jutussa (LU 11.1.2023) myös aivan jutun lopussa, jossa aiheen monimutkaisuus tulee esiin aivan jutun viimeisessä virkkeessä:

(10) Sähkön hintaan vaikuttavat ihmisten erilaiset sähkösopimukset ja monet muutkin asiat. (LU 11.1.2023.)

Virkkeessä mainittuja *muuta asioita* ei jutussa ole lähdetty avaamaan, vaan juttu loppuu tähän virkkeeseen. Lopetuksen valintaan vaikuttavat todennäköisesti painetun tekstin pituuteen liittyvät rajoitukset, mutta varmaankin myös jutun kohderyhmää ajatellen tehdyt valinnat.

Muihin juttutyyppeihin verrattuna erityisesti taustajutuissa on paljon grafiikkaa, värikkyyttä ja erilaisia kuvia, jotka havainnollistavat juttujen aiheita. Myös esimerkiksi ”Mikä ihmeen energiasää?” -jutussa (LU 11.1.2023) selkeyttä tuovat havainnollistavat kuvat ja taulukko, jossa ennustetaan tulevan viikon energiasäätä. Grafiikka ja värikkyys tuovat juttuihin mielenkiintoa ja viihdyttävyyttä.

Myös Jaakkola (2013: 193) kertoo ilmiöjutun tai uutistaustan käsittelevän varsinaisen uutisen sijaan uutistapahtuman taustoja, ja jutun tarkoituksena on tuoda esiin sellaisia näkökulmia, joita ei välttämättä muuten huomattaisi uutisissa. Tämän pohjalta tein myös erityisesti uutisen ja taustajutun erottelua toisistaan. Uutisia ja taustajuttuja oli kuitenkin välillä vaikea erottaa toisistaan, sillä Lasten uutisissa myös uutiset sisältävät jonkin verran taustoittamista. Kielen kannalta tarkastelemani uutiset ja taustajutut noudattavat monin paikoin samankaltaisia rakennepiirteitä, joita ovat esimerkiksi selkeät lauserakenteet, neutraali asiatyyli ja paikoittaiset puhekieliset ja affektiset ilmaukset.

Tutkimuksessani olen luokitellut taustajutut ja uutiset sen mukaan, että molemmissa juttutyypeissä on yleensä jokin ajankohtainen asia esillä, mutta uutiset ovat lyhyempiä ja täsmällisempiä aiheen käsittelyssä. Lisäksi taustajuttu saattaa pureutua enemmän aiheen taustoihin ja laajemmin aiheeseen ja sen kehyksiin, kun taas uutinen asian ajankohtaisuuteen. Uutisen kriteerinä koetinkin mieltä erityisesti juttujen ajankohtaisuuden astetta.

Lisäksi Lasten uutisissa oli myös taustajutun tyyppisiä juttuja, joissa pureuduttiin johonkin ilmiöön, mutta jutun taustalla ei ollut kuitenkaan ajankohtaista ilmiötä. Tällaisia juttuja olivat jutut ”Kaikki nukkuvat: ZZZZZZZZ” (LU 8.2.2023), ”Väreillä on oma jännittävä maailmansa” (LU 25.1.2023) ja ”Merten salaisuudet” (LU 1.2.2023). Vaikka nämä jutut olivat taustajuttujen kanssa hyvin samantyyppisiä, en laskenut niitä taustajutuiksi, sillä niissä ei käsitelty ajankohtaista ilmiötä tai tapahtumaa. Perehdyn näihin luokittelemattomiin juttuihin tarkemmin alaluvussa 5.5.

5.3 Haastattelu

Lasten uutisten paperilehdissä haastatteluja oli yhteensä 17. Eniten haastatteluja oli Suomestapalstalla sekä Kulttuuri-palstalla. Haastattelu on toimittajan ja haastateltavan välinen

vuorovaikutustilanne, jossa toimittaja esittää haastateltavalle kysymyksiä johonkin aiheeseen liittyen (Jaakkola 2013: 200–201). Juttutyypinä haastattelu on Pietilän (2008a: 39, 70) mukaan kuvaileva ja melko ajankohtainen juttutyypin, jossa toimittajan tulee esittää haastateltavan kertomat asiat mahdollisimman sanatarkasti. Haastatteluissa toimittaja ei saa esittää kannanottoja, ja koherenssi on melko suurta (mt.: 39). Näiden kriteerien mukaan toteutin analyysiani erotellessani haastatteluita muista juttutyypeistä. Ensimmäisen erottelun haastattelujen ja muiden juttutyypien välillä tein sen mukaan, oliko jutussa mukana haastattelutilanne vai ei. Tämän jälkeen tein juttujen välillä vielä tarkempaa erittelyä sen perusteella, oliko haastattelu jutussa vain aineistonhankintamenetelmä vai varsinainen juttutyypin.

Journalistisen juttutyypin lisäksi haastattelu voi toimia jutussa myös aineistonhankintamenetelmänä (Pietilä 2008a: 71; Jaakkola 2013: 200). Tämän myötä haastatteluja voikin esiintyä aineistona myös muissa juttutyypeissä, kuten uutisissa tai taustajutuissa. Tämä vaikeutti jonkin verran haastattelujen luokittelemista juttutyyppeihin erityisesti asiahaastatteluiden kohdalla. Tulkitsin jutun haastatteluksi, jos haastattelu oli jutun pääosassa ja läpäisi jutun kokonaisuudessaan. Jos haastattelu oli taas väline aiheen käsittelyyn, tai se oli pienemmässä osassa juttua, pohdin myös muiden juttutyypien mahdollisuutta tarkemmin.

Haastattelut voidaan jakaa asia- tai henkilöhaastatteluihin, ja asiahaastattelut voidaan jakaa vielä kommentti-, revolveri- ja väittely- tai dialogihaastatteluihin sekä gallupeihin (Jaakkola 2013: 203). Lasten uutisten lehdissä esiintyi sekä asia- että henkilöhaastatteluja.

Asiahaastatteluiden alalajeista lehdissä esiintyi esimerkiksi muutamia Gallup-haastatteluita, joissa haastateltiin lapsia valittuun aiheeseen liittyen. Gallup-haastatteluilla saadaan tuotua esiin ihmisten käsityksiä ja mielipiteitä perinteistä haastattelua laajemmin.

Lasten uutisten asiahaastattelut käsittelevät ajankohtaisia ilmiöitä haastattelun avulla.

Henkilöhaastattelujen aiheena on tyypillisesti lapsia kiinnostava henkilö ja mahdollisesti hänen saavutuksensa. Haastatteluissa tuodaan aiheiden kautta lasten kokemusmaailmaa merkittävästi esiin, ja haastattelut koskevat usein erityisesti lasten kokemusmaailmaan liittyviä aiheita. Haastattelujen kohdalla Lasten uutisten kohderyhmä näkyikin erityisesti aiheiden valinnassa.

Haastattelujen aiheena on esimerkiksi mielenkiintoisia harrastuksia, koulumaailman ilmiöitä ja lasten keskuudessa suosittuja julkisuuden henkilöitä. Tästä tyypillinen esimerkki on ”Berta

julkaisi biisin” -juttu (LU 11.1.2023, kuva 6), joka on henkilöhaastattelu. Jutussa kerrotaan Bertan vastikään julkaistusta kappaleesta ja siitä, miten Bertasta tuli laulaja.

14 HS Lästen uutiset keskiviikko 11. tammikuuta 2023

KULTTUURI

15 HS Lästen uutiset keskiviikko 11. tammikuuta 2023

"Minut löydettiin Tiktokista"

BERTA JULKAI SI BIISIN

Ensin yleisö löysi Bertan Tiktokista, sitten levy-yhtiö kiinnostui.

Postimusso on kiinnostunut kaikkina muusista ja tarinoista, jota ihmisillä on muamntarinoiden luojasta Tove Janssonista. Näiden löytämiseksi on nyt perustettu keräys. Muistoja voi lähettää museon nettisivujen kautta. Museo etsii erityisesti Toven lähettämää kirjettä ja piirustuksia. Toivella oli tapana muistaa eläkönsäan esimerkiksi kirjellä, ja hän lahjoitti tekemänsä piirustuksia erilaisissa kotitöissä fanien kautta, muusista kerrotaan.

Perä Jansson

Tiktokin ihmeellinen maailma on tarjontaa monilla väylillä edellä osamittaan. Petra Rothovius, 24, tunnetaan Tiktokissa nimellä Berta. Hänen juttunsa on musiikki, ja Tiktokin kautta ihmiset ovat löytäneet sen.

"En arvannut, että ihmiset olisivat ihan noin kiinnostuneita. Kyllä se oli yllätyks, miten paljon ihmiset tykkäsivät ja tykkäävät edelleen", Berta sanoo.

Bertan videot sopivat Tiktokin tyyliin. Ensimmäinen video oli laulaja Sanna Kynnönen biisiä muhohetä-muusista. Siinä tykittiin, joten Berta teki lisää minuzetin biisiköostöitä.

"Olen pitkään halunnut tehdä laulajabeta videota. Kun Tiktok tuli, ajattelin, että se on minulle tavallinen paikka alkaa. Ajattelin, ettei minua kukaan siekkä löydä. Mutta sitten siinä kivi vähän toisella tavalla."

"Tällä hetkellä hänellä on Tiktokissa 82 000 seuraajaa. Vi-

deot ovat ihmeitä musiikkialan haasteita ja hetkenä syntyneitä biisejä. Niitä avustaa Bertan vaikuttava persoona. Berta ei kuitenkaan aloittanut musiikkikarrieraattia Tiktokin takia. Se on kuulunut hänen elämänsä ja perheen järkeen. Ensin lähti laulemaan, sitten Berta lausui itse ja voitti pianon. Musiikki oli iso osa elämänsä koulussa, ja se on osa työtä.

"Olen ollut musiikilla alusta alkaen. Lukiinsa aloitin laulamasta. Sen meinän musiikkipöytä. Nyt olen valinnut musiikkipöytäjä."

että nyt voisi olla minun aikaa", Berta kertoo.

Levy-yhtiön avulla Berta pääsee julkaisemaan musiikkia. Hänen ensimmäinen biisinsä on vanhaa laulajayhtyeen biisiä sekoittanut versio.

"Minua jännitti aluksi tosi paljon se, miten ihmiset ottavat vastaan. Olen yllättyne, miten paljon sitä on kuunneltu." Uusia kappaleita on suunnitella. Ne tulevat olemaan Bertan omia kappaleita.

"Seuraava biisi tulee olemaan ihan minun biisi, ja täällä eteenpäin tulee omia biisejä."

Tällä ei kuitenkaan unohdu levy-yhtiön roolia.

"Uuden, että Tiktok tulee olemaan aina järkeä varten musiikki. Jossain kokea voi joutua sitä vähemmän, mutta kyllä se aina tulee olemaan mukana."

Autonromut savusivat keskellä Helsinkiä

JOKA vuosi järjestetään valokuvapäivänsä Lux Helsinki on nähtävien paikan viime viikolla. Ympäri Helsinkiä on ollut moottoriajoneuvojen valokuvapäivä. Yksi tämän vuoden erikoisimmista töistä löytyi aivan Helsingin keskustasta Eduskuntatien edustalta.

Päälle oli tuotu neljä tuhoautonromua. Ne olivat onneksi vaurioituneita. Yksi näistä neljästä vaurioituneesta töistä löytyi aivan Helsingin keskustasta Eduskuntatien edustalta.

Muista kertoi, että töiden tarkoituksena oli saada nähdä todellisuus näkyvän kaupunkien keskustaissa. Kuten viime viikolla Helsingissä. Helsinkiin teos oli tuotu taitelijan kotipaikasta Puhassa.

Valokuvapäivä lopetti sunnuntai, mutta kaikki teos on nähtävissä vielä tammikuun loppupuolelle saakka. Ne sijaitsevat Kauppielokuussa sekä Toverin Tuusulan kirkon ikkunassa.

Kukka Andersson

Avatar 2 -elokuvan lipunmyyntitilat ovat jo maailman seitsemänneksi suurimmat.

Kuulitko?

MILLOIN MINUT LÖYDÄÄN?

MITÄ IHMETTÄ?

9

"Ajattelin, ettei minua kukaan löydä."

Kuva 6. Berta julkaisi biisin -haastattelu (LU 11.1.2023). Kuva: Sofia Niemi.

Tyypillisesti haastattelut ovat piilodialogeja, joissa haastattelijan kysymykset on editoitu tekstistä pois (Pietilä 2008a: 70). Piilodialogi näkyy myös ”Berta julkaisi biisin” -jutun taustalla. Esimerkiksi ”Berta julkaisi biisin” -haastattelussa (LU 11.1.2023) teksti koostuu laulajan esittelystä ja haastattelussa keskusteltujen asioiden referoimisesta. Tämän lisäksi haastattelusta on poimittu jutun tekstiin suoria lainauksia Bertan puheesta. Toimittajan teksti vie juttua eteenpäin, ja lainaukset haastateltavan puheesta tuovat juttuun konkretiaa ja haastateltavan ääntä paremmin esiin:

(11) **Petra Rothovius**, 24, tunnetaan Tiktokissa nimellä Berta. Hänen juttunsa on musiikki, ja Tiktokin kautta ihmiset ovat löytäneet sen.

”En arvannut, että ihmiset olisivat ihan noin kiinnostuneita. Kyllä se oli yllätys, miten paljon ihmiset tykkäsivät ja tykkäävät edelleen”, Berta sanoo. (LU 11.1.2023.)

Kuten Lasten uutisten uutisissa ja taustajutuissa, myös haastatteluissa juttujen kohderyhmä näkyy etenkin virkkeiden tasolla. Virkkeet ovat lyhyitä ja yksinkertaisia:

(12) Bertan videot sopivat Tiktokiin täydellisesti. Ensimmäinen video oli laulaja **Sannin** kymmenen biisiä mahdutettuna minuuttiin. Siitä tykättiin, joten Berta teki lisää minuutin biisikoosteita. (LU 11.1.2023.)

Haastattelujen kieli on pääosin norminmukaista tekstiä, ja myös haastateltavien lainaukset on oletettavasti muutettu puhekielestä neutraaliin yleiskieleen. Haastattelulausuntojen muokkaaminen yleiskieleen on tyypillinen haastattelujen piirre (Jaakkola 2013: 205). Joissain Lasten uutisten haastatteluissa kuitenkin käytetään myös puhekielisiä ilmauksia. Esimerkiksi ”Berta julkaisi biisin” -jutussa (LU 11.1.2023) käytetään sanaa *biisi*, kun puhutaan Bertan tekemistä kappaleista. *Biisi* on puhekielinen ilmaus, jolla tarkoitetaan musiikkikappaletta (Jarva–Nurmi 2006: 36). Sanavalinta tuo juttuun rentoutta ja keveyttä.

Pietilä (2008a: 39) on todennut, että haastattelut ovat kuvaileva juttutyyppejä. Tämä näkyy Lasten uutisten haastatteluissa kuvailevien ilmausten käyttönä. Kuvailevia ilmauksia voivat olla esimerkiksi adjektiivit ja adverbit (VISK § 438). Esimerkiksi ”Berta julkaisi biisin” -haastattelussa (LU 11.1.2023) käytetään paljon kuvailevia ilmauksia, kuten tekstissä esiintyvä adjektiivijohdos *ihmeellinen* ja VA-partisiippi *valloittava*. Kuvailua esiintyy jutussa myös virketasolla: *Videot ovat ilottelua musiikilla: erilaisia haasteita ja hetkessä syntyneitä biisejä.* (LU 11.1.2023.) Kuvailevat ilmaukset tuovat juttuja lähemmäs lukijaa ja rakentavat lukijalle jutusta syntyviä mielikuvia. Kuvailevia ilmauksia esiintyy jonkin verran myös Lasten uutisten muissakin juttutyypeissä, kuten taustajutuissa ja pääkirjoituksissa. Kuvaileva kieli tuo juttuihin kiinnostavuutta, ja sitä voidaan pitää myös yleisemminkin lapsille suunnattujen juttujen piirteinä.

5.4 Pääkirjoitus

Lasten uutisten paperilehdissä pääkirjoituksia esiintyi 10, yksi jokaisen lehden alussa Puheenaiheet-palstalla. Muista juttutyypeistä poiketen pääkirjoitukset on Lasten uutisissa nimetty suoraan juttutyypinsä mukaan pääkirjoituksiksi, kun taas muita juttutyyppejä ei lehdessä ole suoraan nimetty.

Yleensä pääkirjoitukset käsittelevät sanomalehdissä ajankohtaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä ja lehden kantoja aiheisiin (Jaakkola 2013: 229). Pietilän (2008a: 39) mukaan sanomalehtien pääkirjoitukset ovat suostuttelevia ja argumentoivia tekstejä. Ne voivat sisältää

myös kannanottoja lehden nimissä, minkä lisäksi koherenssi on pääkirjoituksissa suurta (mt.: 39). Lasten uutisten lehtien pääkirjoitukset vaihtelevat kuitenkin piirteiltään jonkin verran sanomalehdille tyypillisestä pääkirjoituksen tyylistä. Lasten uutisissa pääkirjoitusten tekijät esitellään kirjoituksessa kuvalla ja nimellä ja pääkirjoituksen kirjoittajaa vuorotellaan toimituksen kesken. Teksteissä käsitellään lehden aiheita ja nostetaan esiin jokin lehden juttu, johon pääkirjoitus yhdistetään. Lisäksi Lasten uutisten sanomalehden pääkirjoitukset eroavat tyypillisistä sanomalehtien pääkirjoituksista siinä, että Lasten uutisten pääkirjoituksissa toimittajat yhdistävät pääkirjoituksissa käsiteltäviä asioita ja lehden aiheita omiin henkilökohtaisiin elämiinsä ja kokemuksiinsa.

Esimerkiksi ”Voisiko vanha valta kaatua Iranissa?” -pääkirjoituksessa (LU 14.12.2022, kuva 7) käsitellään Iranin mielenosoituksia, joista on tehty juttu myös saman lehden Maailmaltapalstalle. Pääkirjoituksen ohessa on tekijätietojen lisäksi pääkirjoituksen kirjoittaneen toimittajan kuva. Lasten uutisten pääkirjoituksissa pääkirjoituksen kirjoittaja on siis nimetty ja hänelle annetaan kasvot, jolloin jutussa esitetyt mielipiteet henkilöityvät kirjoittajaan eivätkä suoraan lehden kannaksi johonkin aiheeseen. Yleensä sanomalehtien pääkirjoituksissa lehti ottaa kantaa ajankohtaisiin aiheisiin, mutta pääkirjoitukset ovat signeeraamattomia ja pääkirjoituksen mielipiteet esitetään yleisesti lehden kantana aiheeseen (Pietilä 2008a: 74).

Kirjoittajan esittelemine ja lehdessä julkaistaviin juttuihin viittaaminen tekevät Lasten uutisten pääkirjoituksista enemmän aikakauslehtimäisiä verrattuna tyypillisiin sanomalehden pääkirjoituksiin. Uutismedian liiton ylläpitämällä Juttutyypit-sivustolla todetaan, että aikakauslehtien pääkirjoitukset eroavat sanomalehtien pääkirjoituksista esimerkiksi siinä, että aikakauslehtien pääkirjoituksissa kirjoittaja yleensä esitellään nimellä ja kuvalla. Lisäksi aikakauslehden pääkirjoitus yhdistetään usein johonkin lehdessä julkaistavaan muuhun juttuun (Uutismedian liitto).

2 HS Lasten uutiset keskiviikko 14. joulukuuta 2022

Puheenaiheet

Pääkirjoitus

Voisiko vanha valta kaatua Iranissa?

Paras kaverini Ali on lähtöisin Iranista. Hänen perheensä päätti jättää maan noin 40 vuotta sitten, kun Ali oli vielä ihan pieni. Vuonna 1979 maassa tapahtui islamilainen vallankumous. Tuossa vallankumouksessa entinen hallitsija eli kuningasta vastava šaahi syrjäytettiin ja tilalle tuli islaminuskon johtaja ajatollah. Valta vaihtui pitkien mielenosoitusten jälkeen. Tänäkin syksynä Iranissa on osoitettu mieltä, kuten voit lukea sivulta 8. Syyt mielenosoituksiin ovat erilaiset kuin

40 vuotta sitten. Samaa on se, että moni haluaa päättäjien vaihtuvan kokonaan. Nykyinen Iran on ollut olemassa koko eliniäkini. Se on tiukasti uskonnollinen maa, jossa naisten asema on huono ja heidän on esimerkiksi pakko pitää hijab-huivia. Maassa on käytössä myös uskontoon perustuva kuolemanrangaistus. Ehkä on seuraavan vallankumouksen aika. Yhtä moni ei ole aiemmin uskaltanut osoittaa mieltään Iranin nykyisiä päättäjiä vastaan. Muutos voi viedä aikaa, mutta – kuten historia osoittaa – se on mahdollinen.

Panu Jansson

Katso uutisvihetys perjantaina Youtubesta, Ruudusta tai osoitteesta hs.fi/lastenuutiset.

Tässä numerossa opimme uutta kaikista näistä paikoista:

Toimituksen esikäsittely: Fanny Föhrman, Nelli Kallio, Kukka Anttonen, Panu Jansson, Olli Sanna Kallio

Viestinnän päätoimittaja (v): Antero Mäkelä, Jukka Kallio, Sanna Media Finland Oy

Päätoimittaja: Sanna Kallio, ISSN 2670-2238

Toimitus: Pöytäkatu 10, 75, 00100 Helsinki, Puhelin: 09 1221, Sähköposti: lastenuutiset@hs.fi, etunimi.sukunimi@hs.fi

Aikakauslehti: Verkossa omia sivuja (fi) ja puhelinmuut 0202 20000*, joulukuuhilte 0202 20000* (M.A. kaverini/kaverini), ulkomailta puhelimella ulkomailta puhelin kassa. **Tilaukset:** Tilaukset suoritetaan HS:n verkkosivujen ja HS Lasten uutisten tilauspalvelun kautta. Tilaukset suoritetaan verkkosivustossa HS.fi/tilauspalvelu. Tilaukset suoritetaan Force magikare. **Osakkeiden omistajat:** HS:n osakkeiden omistajat (yhtiö) varustaan. **Taloudellinen:** Henkilökuntaa kutsutaan: Henkilökuntaa kutsutaan: huolto@hs.fi

Kuva 7. Voisiko vanha valta kaatua Iranissa? -pääkirjoitus (LU 14.12.2022). Kuva: Sofia Niemi

”Voisiko vanha valta kaatua Iranissa?” -pääkirjoituksessa (LU 14.12.2022) toimittaja kertoo parhaasta ystävästään, joka on kotoisin Iranista. Henkilökohtainen tarina yhdistetään lehden juttuun Iranin mielenosoituksista. Henkilökohtaisuus tuodaan tekstissä esiin esimerkiksi yksikön 1. persoonan possessiivisuffiksilla sanassa *kaverini*:

(13) Paras kaverini Ali on lähtöisin Iranista. – –. Vuonna 1979 maassa tapahtui islamilainen vallankumous. – –. Valta vaihtui pitkien mielenosoitusten jälkeen.

Tänäkin syksynä Iranissa on osoitettu mieltä, kuten voit lukea sivulta 8. (LU 14.12.2022.)

Kun possessiivisuffiksi on yhdistetty substantiivilausekkeen edussanaan, se ilmaisee omistusta tai muuta kuuluvuutta (VISK § 96). Yllä olevassa esimerkissä possessiivisuffiksilla ilmaistaankin, että kaveri kuuluu tekstin kirjoittajalle.

Lasten uutisten pääkirjoituksissa toimittajat kertovat myös mielipiteitään ja henkilökohtaisia pohdintojaan ajankohtaisiin aiheisiin liittyen, mikä tuo pääkirjoituksiin argumentatiivista tyyliä. Tämän myötä toimittajan ääni kuuluu Lasten uutisten pääkirjoituksissa vahvana. Esimerkiksi Iranin mielenosoituksia käsittelevässä pääkirjoituksessa (LU 14.12.2022) toimittaja ottaa kantaa Iranin mielenosoitukseen toteamalla, että ehkä Iranissa olisi seuraavan vallankumouksen aika:

(14) Ehkä on seuraavan vallankumouksen aika. – –. Muutos voi viedä aikaa, mutta – kuten historia osoittaa – se on mahdollinen. (LU 14.12.2022.)

Samalla lainauksessa viitataan toimittajan pääkirjoituksen alussa kertomaan henkilökohtaiseen tarinaan toimittajan parhaasta ystävästä ja Iranin vallankumouksesta vuonna 1979. Tämä sitoo tekstin ja toimittajan omaa ääntä sisältävät tekstin kohdat yhteen ja lisää pääkirjoituksen sidosteisuutta.

Lasten uutisten pääkirjoituksissa käytetään pääosin neutraalia norminmukaista yleiskieltä. Lasten uutisten pääkirjoitusten tyyli on kuitenkin selittävämpi kuin tyypillisissä sanomalehtien pääkirjoituksissa. Esimerkiksi ”Voisiko vanha valta kaatua Iranissa?” -pääkirjoituksessa (LU 14.12.2022) selitetään asioita, jotka aikuisille suunnatuissa uutisissa todennäköisesti oletettaisiin lukijan jo etukäteen tietävän:

(15) Tuossa vallankumouksessa entinen hallitsija eli kuningasta vastaava šaahi syrjäytettiin ja tilalle tuli islaminuskon johtaja ajatollah. (LU 14.12.2022.)

Selittävää tyyliä esimerkkikohtaan tuovat esimerkiksi demonstratiivipronomini *tu*, joka toimii virkkeessä demonstratiivisena tarkenteena (VISK § 569), sekä rinnastuskonjunktion sisältävä ilmaus *eli kuningasta vastaava*, jonka avulla avataan Iranin hallitsijarakennetta. Juttujen selittävä tyyli korostaa lehden lukijakuntaa, eli lapsia ja nuoria.

Pääkirjoitusten tyyli ja toimittajien henkilökohtaisten asioiden käsitteleminen tuovat lehden lähemmäs lukijaa ja antavat kasvot lehden tekijöille, mikä tekee sekä pääkirjoituksesta että koko lehdestä helpommin lähestyttävän lukijakunnalle. Pääkirjoitus sijaitsee Lasten uutisten sanomalehdessä lehden ensimmäisen sivun alussa, jolloin se on myös ikään kuin tervetuloivotus lukijoille lehden pariin. Grafiikan ja visuaalisuuden kannalta pääkirjoitukset

Lasten uutisissa eivät ole niin visuaalisia ja värikkäitä, kuin muut Lasten uutisten jutut, eikä niissä esiinny toimittajan kuvan lisäksi muuta kuvitusta.

5.5 Muut sisällöt

Edellä mainittujen juttutyyppeiden lisäksi lehdistä löytyy myös muiden juttutyyppeiden edustajia ja sisältöjä, joita ei suoraan voi luokitella Pietilän (2008a: 39) esittelemiin juttutyyppeihin, mutta jotka ovat kuitenkin tärkeä osa Lasten uutisten sanomalehtiä. Tällaisia sisältöjä ovat yleisösisällöt, koosteet, Kuka hän on? -osio, Viikon luku -osio, maailmankartta ja palveluaineistot. Lisäksi luokitteluni jälkeen aineistosta jäi jäljelle 3 juttua, jotka eivät sopineet mihinkään juttutyyppiin tai lehden muihin osioihin.

Lasten uutisissa yleisöä osallistetaan lehden tekemiseen monin tavoin. Osallistaminen tapahtuu erityisesti yleisösisältöjen avulla. Yleisösisällöillä tarkoitan lehden sisältöjä, joiden tekemiseen lehden lukijat pääsevät osallistumaan. Yleisösisällöt eivät ole Pietilän (2008a: 39) luokittama perusjuttutyyppi, mutta esimerkiksi Jaakkola (2013: 267) käyttää käsitettä *yleisön foorumit* sellaisista sisällöistä, joissa lukijalle annetaan puheenvuoro.

Lasten uutisissa yleisösisältöjä löytyy lehden eri palstoilta. Esimerkiksi Puheenaiheet-palstalla on joka lehdessä Viikon kysymys -niminen osio, jolla esitetään viikoittain jokin lasten kokemusmaailmaan liittyvä kysymys, johon lukijat pystyvät vastaamaan Lasten uutisten verkkosivuilla. Osiossa julkaistaan myös aina kooste edellisen viikon kysymyksen vastauksista, minkä kautta lukijat pääsevät näkemään, mitä muut Lasten uutisia seuraavat lukijat ovat kysymykseen vastanneet. Jokaisessa lehdessä on myös esimerkiksi Lasten tiedekysymykset -palsta, jonne on koottu vastauksia lasten esittämiin tiedekysymyksiin. Palstaa tekevät Helsingin Sanomien tiedetoimittajat. Osallistaminen ja yleisösisällöt näkyvät Lasten uutisissa myös Koululaisilta-palstalla, jossa julkaistaan lukijoiden terveisiä. Palstalla sijaitsee useassa lehdessä esimerkiksi lemmikkikuvagalleria, jolla julkaistaan lukijoiden lähettämiä kuvia ja tarinoita lemmikeistään. Lisäksi yhdessä lehdessä Koululaisilta-palstalla 10-vuotias Pyry kertoo elämästään Huippuvuorilla (lehti 6). Lasten osallistaminen lehden tekemiseen näkyy myös siinä, että muutamissa Lasten uutisten lehdissä on julkaistu lukijoiden tekemiä kirja-arvosteluja (lehdet 2 ja 4). Arvostelu itsessään on esimerkiksi Jaakkolan (2013: 259) luokittama juttutyyppi, mutta koska aineistossani arvostelut ovat nimenomaan lukijoiden tekemiä, luokittelen ne osaksi yleisösisältöjä.

Osallistaminen näkyy lehden yleisösisällöissä etenkin kielen tasolla. Sisällöissä esimerkiksi käytetään interrogatiivi- ja imperatiivilauseita, joiden avulla lukijalta kysytään retorisia osallistavia kysymyksiä ja lukijaa kehoitetaan osallistumaan lehden tekemiseen:

(16) **Lähetä kysymys, etu- ja sukunimesi sekä ikäsi osoitteeseen tiede@hs.fi.**
(LU 30.11.2025.)

(17) Pelaaminen voi herättää vahvoja tunteita, niin iloa kuin raivoakin. Millaisia tunteita pelaaminen sinussa herättää? **Kerro meille osoitteessa HS.fi/lastenuutiset** (LU 25.1.2023).

(18) – –. Täällä sana on vapaa. Laita meille tekstisi tai kuvasi sähköpostitse osoitteeseen lastenuutiset@hs.fi. – –. (LU 1.2.2023.)

Interrogatiivi- eli kysymyslauseella kysyjä osoittaa epätietoisuutta jostakin asiasta ja toivoo vastaanottajan tarjoavan puuttuvan tiedon (VISK § 888). Esimerkiksi yllä olevassa esimerkissä interrogatiivilauseella puhuja toivoo vastaanottajan kertovan tuntemuksista, joita pelaaminen herättää. Imperatiivi- eli käskylause taas on lause, joka sisältää imperatiivimuodon (VISK § 889). Yllä olevissa esimerkeissä imperatiivimuotoja ovat esimerkiksi verbit *lähetä*, *kerro* ja *laita*. Interrogatiivi- ja imperatiivilauseiden käyttäminen on suora keino, jonka kautta lukijaa kehoitetaan osallistumaan lehden tekemiseen. Interrogatiivi- ja imperatiivilauseita käytetään osallistamisen tehokeinona muissakin lehden jutuissa, mutta yleisösisällöt ovat ainoa sisältöalue, jossa lapsia pyydetään suoraan tekemään sisältöjä ja lähettämään ne Lasten uutisiin.

Lehdissä on satunnaisesti myös aukeaman kokoisia koosteita erilaisista aiheista. Tällaisia koosteita tarkastelemistani lehdistä löytyi yhteensä 3. Näiden juttujen painoarvo ei ole niinkään aiheen ajankohtaisuudessa tai jossakin yhteiskunnallisessa tapahtumassa, vaan jutut käsittelevät lasten kokemusmaailman aiheita tietoa kokoavan muodon avulla. Pietilän (2008a; 2008b) esittelemiin perusjuttutyyppeihin verrattuna koosteet muistuttavat jonkin verran taustajuttuja, mutta erona taustajuttuihin on se, että koosteet eivät selitä, miksi jokin ajankohtainen asia on tapahtunut. Tarkastelemissani lehdissä koosteiden aiheet vaihtelevat Suomen suosituimpien, yleisimpien ja suurimpien asioiden listauksesta koosteisiin vuoden eläinuutisista ja pelien kehityksestä (lehdet 3, 5 ja 8).

Koosteissa grafiikalla ja jutun ulkoasulla on suuri merkitys. Kaikki koosteet sijaitsevat lehden keskiaukeamalla, jota ei ole sidottu mihinkään tiettyyn palstaan. Tämä antaa jutulle vapauksia niin taiton kuin aiheenkin suhteen. Lasten uutisten koosteet ovat värikkäitä ja sisältävät paljon kuvia ja havainnollistavaa grafiikkaa (ks. esim. kuva 8).

Palveluaineistoa Lasten uutisten paperilehdissä esiintyy hyvin vähän. Palveluaineisto on osa sellaisia lehden sisältöjä, joita ei kannata mahduttaa tyypillisten juttutyyppejen joukkoon. Esimerkiksi sanomalehdissä esiintyvät sääkartat ovat palveluaineistoa. (Pietilä 2008a: 88.) Tarkastelemissani lehdissä palveluaineistoa on vain yhdessä lehdessä Kulttuuri-palstalla (lehti 5). Kyseisen lehden Kulttuuri-palstalla esiteltiin television ohjelmatarjontaa lapsille joululoman ajalle.

Analyysissäni Lasten uutisten juttutyyppejen ja muiden sisältöjen luokittelun jälkeen jäi jäljelle kolme juttua, joita ei voinut luokitella mihinkään perusjuttutyyppiin tai muuhun määrittelemääni luokkaan. Jutuissa on kuitenkin havaittavissa osittain keskenään yhtenäisiä piirteitä, joita esittelen seuraavaksi.

Luokittelemattomien juttujen aiheina ovat unen tarve, värien historia ja merten salaisuudet eri puolilta maailmaa (lehdet 10, 8 ja 9). Yhteistä aiheille on se, että ne eivät liity suoraan yhteiskunnallisesti ajankohtaisiin tapahtumiin. Jutut tarkastelevat yleisiä ilmiöitä, ja niiden tavoitteena on laajentaa lukijoiden tietämystä ja maailmankuvaa. Tämän myötä jutuissa on myös opetuksellinen tavoite ja juttutyyppi on suunnattu nimenomaan lapsille. Yleisempien laajojen ilmiöiden tarkastelemisen ja ajankohtaisuuden puuttumisen vuoksi juttuja ei voi myöskään luokitella Pietilän (2008a: 39) esittelemiin perusjuttutyyppeihin, vaan luokittelemattomat jutut muodostavat tutkimuksessani oman juttutyypinsä.

Kaikki kolme juttua ovat aukeaman pituisia ja sisältävät runsaasti värejä ja kuvitusta. Erityisesti värejä ja merten salaisuuksia käsittelevät jutut sisältävät useita kuvia ja pienempiä tekstikokonaisuuksia, kun taas unta käsittelevässä jutussa on yksi koko aukeaman kokoinen kuva, leipäteksti ja muutama pienempi tekstikokonaisuus.

Perusjuttutyyppeiden tavoin myös luokittelemattomissa jutuissa on selvä kärki, joka tiivistää jutun olennaisen sisällön. Esimerkiksi ”Kaikki nukkuvat: ZZZZZZZZ” -jutun (LU 8.2.2023, kuva 9) kärki on, että nukkuminen on tärkeää ja kaikki tarvitsevat unta. Kärki kerrotaan heti jutun otsikossa ja ingressissä.

Kuva 9. Kaikki nukkuvat: ZZZZZZZZ -juttu (LU 8.2.2023). Kuva: Sofia Niemi.

Jutussa esitellään ihmisen unen piirteiden lisäksi eri eläinten unen tarvetta ja nukkumistapoja. Tämä tuo juttuun viihdyttävyyttä ja korostaa jutun opetuksellista sanomaa: kaikki tarvitsevat unta, niin ihmiset kuin myös eläimet. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että eläinaiheet kiinnostavat lapsia (Alon-Tirosh–Lemish 2014). Eläinten käsittely uneen liittyvässä jutussa tuo aiheeseen konkretiaa ja kiinnostavuutta lapsille. Jos juttu olisi suunnattu aikuisille, lähestymistapa aiheeseen saattaisi olla tieteellisempi.

Luokittelemattomat jutut noudattavat myös kielen kannalta hyvin samanlaisia piirteitä kuin muutkin tarkasteleman lapsille suunnatut jutut. Jutuissa on selkeä kieli, ja esimerkiksi vaikeat käsitteet selitetään tekstissä auki. Unta käsittelevässä jutussa kerrotaan muun muassa unen tutkimisesta hyvin lapsentasoisesti:

(19) Unta tutkitaan laitteella, joka näyttää ihmisen aivosähkökäyrää. Käyrästä näkee, miten unen aikana nukkujan ympäristö vaimentuu. Nukkuja kytkee itsensä irti muusta maailmasta. (LU 8.2.2023.)

Yllä olevassa lainauksessa unen tutkimiseen tarkoitettu laite selitetään lukijoille yksinkertaisesti ja ilman vaikeita sanoja. Lapsentasoisuus näkyy yllä olevassa lainauksessa

myös esimerkiksi lyhyissä virkkeissä ja tekstikappaleissa. Useimmat luokittelemattomien juttujen tekstikappaleet ovat noin 2–4 virkkeen pituisia.

Lisäksi lapsentasoisuus näkyy luokittelemattomien juttujen otsikoissa. Esimerkiksi ”Kaikki nukkuvat: ZZZZZZZZ” -jutun (LU 8.2.2023) otsikossa on onomatopoeettinen affektinen ilmaus ZZZZZZZZ. Onomatopoeettisella ilmauksella tarkoitetaan ääntä jäljittelevää sanaa (Kielitoimiston sanakirja *onomatopoeettinen*). Ilmaisu ZZZZZZZZ kuvaa nukkumisesta tulevaa ääntä, ja tällaista ilmausta käytetään usein esimerkiksi myös sarjakuvissa. Ilmauksen käyttäminen tuo otsikkoon viihteellisyyttä ja hauskuutta.

5.6 Yhteenveto

Tässä luvussa olen tarkastellut Lasten uutisten juttutyyppejä ja niiden piirteitä. Analyysini perusteella Lasten uutisista voidaan erottaa neljä varsinaista juttutyyppiä, jotka ovat uutinen, taustajuttu, haastattelu ja pääkirjoitus. Näitä juttutyyppejä esiintyi jokaisessa tarkastelemassani lehdessä, ja niistä voidaan myös tunnistaa kullekin juttutyyppille ominaisia piirteitä. Ensiksi erittelen jokaiselle tunnistamalleni juttutyyppille ominaisia piirteitä erikseen, minkä jälkeen esittelen analyysini perusteella löytämäni viisi yhteistä Lasten uutisten jutuille ominaista piirrettä. Lopuksi tuon esiin muutaman päähuomion Lasten uutisten ulkoasuun liittyen.

Uutisia aineistosta löytyi peräti 166, ja uutinen onkin tarkastelemissani sanomalehdissä eniten esiintynyt juttutyyppi. Lasten uutisten uutisten juttutyypin piirteet ovat pääosin hyvin samankaltaisia kuin yleisemminkin uutisissa: tyypillisten uutisten tavoin Lasten uutiset ovat informatiivisia, tyyliltään raportoivia, ja niiden aiheet käsittelevät yhteiskunnan ajankohtaisia uutistapahtumia. Uutisaiheiden ajankohtaisuuden asteessa on kuitenkin myös eroja Lasten uutisten ja tyypillisten aikuisille suunnattujen uutisten välillä. Lasten uutisten sanomalehteä julkaistaan vain kerran viikossa, minkä vuoksi ajankohtaisuus määrittyy uutisissa viikon tasolla, kun taas tyypillisiä aikuisille suunnattuja uutisia julkaistaan ja päivitetään yleensä päivittäin. Erona aikuisille suunnattuihin uutisiin Lasten uutisten uutisaiheiden valinnassa painottuu ajankohtaisuuden lisäksi lasten kokemusmaailma.

Rakenteeltaan Lasten uutisten uutiset sisältävät usein informatiivisen otsikon ja ingressin, jotka muodostavat uutisen kärjen, sekä taustoittamista. Toisaalta tyypilliseen aikuisille suunnatun uutisen rakenteeseen verrattuna tarkastelemissani uutisissa analyysin osuus on melko pieni, ja monessa uutisessa analyysiosuutta ei ole lainkaan. Tämä johtuu

todennäköisesti siitä, että lapsille suunnatuissa uutisissa painottuu usein asioiden selittäminen ja aiheen taustoittaminen. Nämä asiat painottuvat Lasten uutisten uutisen juttutyyppejä edustavien tekstien lisäksi myös muissa Lasten uutisten juttutyypeissä. Taustoittamisen vuoksi aikuisille suunnattuihin uutisiin verrattuna myös yläpainoisuus ja elementtitekniikka eivät toteudu Lasten uutisissa täysin. Utisskeeman jaksoista Lasten uutisten uutisissa käsitellään usein vähintään tiivistelmä, päätapahtumat ja taustatietoja.

Taustajuttuja aineistostani löytyi yhteensä 14. Lasten uutisten taustajuttujen piirteet ovat hyvin samantyyppisiä, kuin aikuisille suunnatuissa taustajutuissa. Taustajuttuja tutkiessani kiinnitin huomiota erityisesti siihen, että juttu nimenomaan taustoittaa jotakin ajankohtaista tapahtumaa ja vastaa kysymykseen, miksi jokin asia on tapahtunut. Lasten uutisten taustajutuissa painottui erityisesti erilaisten ajankohtaisten aiheiden ja ilmiöiden selittäminen lapsille. Uutisten tavoin suurin osa lapsille suunnatuista taustajutuista rakentuu niin, että ensiksi selitetään jutun aiheena oleva asia, minkä jälkeen siirrytään avaamaan aiheen taustoja.

Haastatteluja aineistostani löytyi yhteensä 17. Lasten uutisten haastattelut ovat henkilö- ja asiahaastatteluita. Lasten uutisten juttutyypeistä erityisesti haastatteluissa tuodaan esiin selvästi lasten kokemusmaailmaa niin haastatteluiden aiheiden kuin myös haastateltavien valinnassa. Juttutyypinä haastattelut ovat kuvaileva juttutyyppejä, mikä näkyy Lasten uutisten haastatteluissa muun muassa kuvailevien ilmausten käyttämisessä. Kuvaileva ja rento kieli tuo juttuihin viihdyttävyyttä. Kuvailevaa kieltä esiintyy jonkin verran myös muissa juttutyypeissä.

Pääkirjoituksia tarkastelemistani Lasten uutisista löytyi yhteensä 10, yksi kunkin lehden ensimmäiseltä sivulta. Lasten uutisten pääkirjoitukset eroavat selvästi aikuisille suunnattujen lehtien pääkirjoituksista. Lasten uutisten pääkirjoituksissa esimerkiksi esitellään tekstin kirjoittaja nimellä ja kuvalla, kun tyypillisesti sanomalehtien pääkirjoitukset ovat signeeraamattomia. Lisäksi Lasten uutisten pääkirjoituksissa toimittajat yhdistävät pääkirjoituksissa käsiteltäviä asioita ja lehden aiheita omiin henkilökohtaisiin elämiinsä. Toimittajat myös kertovat pääkirjoituksissa omia henkilökohtaisia pohdintojaan, minkä myötä toimittajan ääni on Lasten uutisten pääkirjoituksissa vahva. Pääkirjoitus on suunnattu suuremmin lehden lukijoille, kuin muut Lasten uutisten jutut, ja pääkirjoitus on ikään kuin viesti tekijöiltä lukijoille. Pääkirjoitusten tyyli tekee sekä pääkirjoituksesta että koko lehdestä helpommin lähestyttävän lukijakunnalle.

Tämän lisäksi Lasten uutisten lehdistä löytyi myös juttuja ja lehden elementtejä, jotka eivät suoraan kuulu Pietilän (2008a: 39) esittelemiin perusjuttutyyppeihin. Tällaisia materiaaleja lehdessä ovat yleisösisällöt, koosteet, palveluaineisto ja muutama muu lehdessä esiintynyt palsta. Näistä sisällöistä merkittävimpiä ovat yleisösisällöt ja koosteet, joita voi pitää omina juttutyypeinään.

Yleisösisällöillä tarkoitan sellaisia sisältöjä, joiden tekemiseen lehden lukijat pääsevät osallistumaan. Lasten uutisissa yleisösisältöjä on jokaisessa lehdessä hieman eri palstoilla. Yleisösisältöjä ovat esimerkiksi Viikon kysymys, Lasten tiedekysymykset ja Koululaisilta-palsta. Yleisösisällöissä lukijoita osallistetaan sisältöjen tekemiseen muun muassa interrogatiivi- ja imperatiivilauseita käyttämällä.

Lehdistä löytyi myös kolme koostetta. Perusjuttutyypeistä koosteet eroavat siinä, että koosteiden painoarvo ei esimerkiksi uutisen tavoin ole suoraan aiheen ajankohtaisuudessa, vaan Lasten uutisten koosteissa kootaan yleisesti tietoa lasten kokemusmaailmaan liittyvistä aiheista. Koosteissa on myös vapautta taiton suhteen, ne ovat värikkäitä ja niissä on monipuolista grafiikkaa.

Lisäksi analyysissa aineistosta eriytyi kolme juttua, joita ei voinut luokitella mihinkään yllä esittelemääni luokkaan. Luokittelemattomat jutut käsittelevät ilmiöitä, jotka eivät liity suoraan yhteiskunnallisiin tai ajankohtaisiin tapahtumiin, vaan juttujen tarkoituksena on enemmänkin laajentaa lukijoiden tietämystä ja maailmankuvaa. Jutut muodostavat ikään kuin oman luokkansa, joka on suunnattu erityisesti lasten kohderyhmälle.

Analyysin pohjalta aineistostani pystyy tunnistamaan etenkin viisi kaikille Lasten uutisten juttutyypeille yhteistä piirrettä, joissa myös näkyy lehden kohderyhmä, eli lapset:

1. **Lyhyet kappaleet ja virkerakenteet:** Jutuissa on usein lyhyet kappaleet ja yksinkertaisia virkerakenteita. Virkkeet muodostuvat teksteissä usein esimerkiksi pelkästään päälauseesta, tai päälauseen ja sivulauseen yhdistelmästä.
2. **Selkeä kieli:** Lasten uutisten jutuissa aiheita käsitellään lapsentasoisesti ja selkeää kieltä käyttäen. Pääosin jutuissa käytetään neutraalia norminmukaista yleiskieltä, mutta välillä tekstissä esiintyy esimerkiksi affektisia puhekielen ilmauksia.

3. **Asioiden selittäminen ja taustoittaminen:** Jutuissa selitetään käsitteitä ja juttuun liittyviä ilmiöitä auki joko jutun leipätekstissä tai erillisissä faktalaatikoissa jutun yhteydessä. Lisäksi juttujen aiheita taustoitetaan runsaasti ymmärryksen tueksi.
4. **Viihdyttävyyys:** Juttujen tyyli on viihdyttävä. Tyyli syntyy esimerkiksi kuvailevista ja affektisista ilmauksista, hauska kielestä ja kiinnostavista otsikoista. Viihdyttävyyys syntyy myös juttujen visuaalisuudesta ja graafisista valinnoista.
5. **Visuaalisuuden merkitys:** Jutuissa visuaalisilla valinnoilla on suuri merkitys. Visuaaliset valinnat tuovat juttuihin selkeyttä ja viihdyttävyyttä. Visuaalisuus näkyy lehden jutuissa esimerkiksi kuvituksissa ja erilaisina graafisina valintoina ja värikkytenä. Myös esimerkiksi nostot ja muut grafiikat jutuissa tuovat selkeyttä ja havainnollistavat juttuja.

Ulkoasultaan Lasten uutiset eroavat jonkin verran aikuisille suunnatuista jutuista. Lasten uutiset koostuvat samoista elementeistä kuin aikuisille suunnatut journalistiset jutut. Tällaisia elementtejä ovat esimerkiksi otsikko, ingressi, leipäteksti, tekijätiedot ja juttujen kuvitus.

Ulkoasulliset erot Lasten uutisten ja aikuisille suunnattujen juttujen välillä kohdistuvat erityisesti värien käyttöön ja havainnollistamismenetelmiin jutuissa. Lasten uutisten jutut ovat värikkäitä ja niissä aiheita havainnollistetaan ja konkretisoidaan kuvituksen ja erilaisten taulukoiden ja muiden kaaviokuvien avulla. Värikkyys ja juttujen kuvitus taas tuovat viihdyttävyyttä juttuihin, mikä on myös erityisesti lasten toivoma piirre lapsille suunnatuissa uutisissa (Alon-Tirosh–Lemish 2014). Lasten uutisten paperilehdessä seikkailee myös kettuhahmo, joka on Lasten uutisten tunnuseläin. Myös eläinhahmo tuo juttuja ja ajankohtaisia aiheita lähemmäksi lapsia ja tuo juttuihin hauskuutta.

6 Lopuksi

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut muodostaa kuvaa lapsille suunnattujen journalististen sisältöjen rakenteesta ja piirteistä tarkastelemalla Helsingin Sanomien Lasten uutisten juttutyyppejä ja piirteitä. Olen tarkastellut ilmiötä sen perusteella, millaisia juttutyyppejä Lasten uutisista löytyy ja millaisia kielellisiä piirteitä ja rakenteita näihin juttutyyppeihin sisältyy. Ennako-oletukseni mukaisesti Lasten uutisista löytyi erilaisia juttutyyppejä ja niille ominaisia piirteitä, joissa huomioidaan sisältöjen kohderyhmä eli lapset ja nuoret. Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen eettisyyttä ja pohdin tutkimukseni tuloksiin liittyviä seikkoja.

Laadullista tutkimusta tehdessä on tärkeää pysähtyä pohtimaan tutkimuksen eettisyyttä. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan tarkastella esimerkiksi tutkimuskohteen valinnan, tutkijajosition, tutkimuskysymysten ja -hypoteesien asettamisen, aineiston, aineiston analyysin ja tulosten esittämisen kautta. (Aarikka–Suomalainen 2020a; 2020b; 2020c; 2020d.) Tutkimukseni kohteena ovat olleet lapsille suunnattujen journalististen tekstien juttutyypit ja niiden piirteet. Lapsille suunnattujen journalististen tekstien rakennetta ja kielellisiä piirteitä on etenkin Suomessa tutkittu hyvin vähän, minkä vuoksi tutkimukseni aihe on tärkeä. Lisäksi yhteiskunnan medioitumisen myötä medialukutaidon merkitys kasvaa, minkä vuoksi myös erityisesti lapsille ja nuorille suunnatut uutissisällöt ovat tärkeitä. Tämä lisää tutkimusaiheeni ajankohtaisuutta.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä olen esitellyt tekstintutkimuksen, tekstilajitutkimuksen, uutisten kielellisten piirteiden tutkimuksen ja lapsille ja nuorille suunnattujen mediasisältöjen tutkimuksen piirteitä. Tutkimuskirjallisuuden kannalta olen koettanut valita lähteiksi mahdollisimman paljon vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita, tieteellisiä monografioita ja väitöskirjoja. Tutkielman tiedonhankinnassa on kuitenkin hyödynnetty jonkin verran myös oppikirjallisuutta, sillä etenkin lapsille suunnatuista journalistisista jutuista ja juttutyyppeiden kielellisistä piirteistä on Suomessa tehty melko vähän tutkimusta.

Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, millaisia käsitteitä tutkimuksessa käytetään ja siihen, ovatko käsitteet eettisiä. Omassa tutkimuksessani käyttämiäni käsitteitä ovat esimerkiksi lapsille suunnatut journalistiset sisällöt, rakenne, uutinen, media, juttu, perusjuttutyyppi, genre ja tekstilaji, journalismi, systeemis-funktionaalinen kieliteoria, lapsi ja teksti. Koen, että käyttämäni käsitteet ovat suhteellisen eettisiä. Eettisyyteen liittyen on myös

tärkeää esimerkiksi selittää kaikki käsitteet lukijalle. Tämä lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja eettisyyttä. Myös omassa tutkimuksessani olen pyrkinyt avaamaan käsitteet auki jo silloin, kun ne mainitaan tekstissä ensimmäisen kerran.

Tutkimusetiikan kannalta myös tutkijan rooli on laadullisessa tutkimuksessa hyvin tärkeä. Tutkijan tulisikin tarkastella tutkimuksessa tekemiään valintoja ja tutkimuksensa luotettavuutta läpi tutkimusprosessin (Eskola–Suoranta 2005: 208, 210). Tutkijapositiona voidaan tarkastella muun muassa oman kielikäsitteiden ja kielisuhteen kautta (Aarikka–Suomalainen 2020a). Tämän lisäksi Luodonpää–Manni ja Ojutkangas (2020: 434) ovat todenneet, että laadullisessa aineistopohjaisessa tutkimuksessa tutkijan omalla kielitajulla on merkitystä esimerkiksi tutkimuksen suunnittelussa. Olen tutkimusta tehdessäni pyrkinyt tiedostamaan oman kielikäsitteiden ja kielitajuni vaikutuksen tutkimuksen tekemiseen. Kielitajuni on vaikuttanut tutkimusta tehdessä esimerkiksi aiheeni valintaan. Aiheeni valinnan taustalla vaikutti oma havaintoni siitä, miten Lasten uutiset asettuvat lapsen tasolle ja yhdistävät mielenkiintoisella tavalla lapsen kokemusmaailmaa ja yhteiskunnallisia aiheita yhteen. Idea tutkimukseeni syntyi siitä lähtökohdasta, että halusin tarkastella tarkemmin sitä, miten tämä kaikki näkyy kielen kannalta Lasten uutisten sanomalehdissä, ja millaista kieltä lapsille suunnatuissa journalistisissa jutuissa käytetään.

Koen, että tutkijana myös ennakkokäsitykseni tutkimusaiheesta ovat vaikuttaneet tutkimuskysymyksiini, hypoteeseini ja aineiston valintaani jonkin verran. Olen tehnyt Lasten uutisiin liittyen myös toisen pro gradu -tutkielman, minkä myötä valitsin saman aihepiirin myös tähän tutkielmaani. Tätä kautta Lasten uutiset on minulle suhteellisen tuttu toimija lapsille suunnattujen journalististen sisältöjen keskuudessa. Koen myös itse tutkielmani aihepiirin hyvin tärkeänä tutkimuskohteena. Yhtäältä tämä on hyväkin asia, mutta toisaalta tämän ei myöskään saa antaa vaikuttaa liikaa tutkimuksen tekemiseen. Onkin tärkeää säilyttää objektiivisuus tutkimusta tehdessä. Tutkijana minulla ei ole minkäänlaisia henkilökohtaisia kytköksiä Lasten uutisiin, muuten kuin tämän sekä aiempaan tutkintooni tekemäni pro gradu -tutkielman tekemisen kautta. Tämä parantaa tutkielmani puolueettomuutta. Vaikka kytköksiä ei olisi, tutkija suodattaa kuitenkin saamaansa tietoa väistämättä aina oman kehyksensä läpi (Tuomi–Sarajärvi 2018: 160). Tämän vuoksi aivan täyttä puolueettomuutta on hyvin vaikea saavuttaa.

Tutkimukseni aineisto koostui 10 Lasten uutisten sanomalehdestä vuosilta 2022–2023. Lasten uutiset ovat kulttuurituote, jonka syntyyn ovat vaikuttaneet monet tekijät. Lasten uutiset on

osa Helsingin Sanomia, minkä vuoksi esimerkiksi Helsingin Sanomien arvomaailma ja journalistiset kriteerit vaikuttavat Lasten uutisten taustalla. Journalismin kontekstissa myös toimittaja tekee jatkuvasti valintoja, millaisin sanoin esimerkiksi erilaisista asioista puhuu. Myös tämä onkin tärkeää tiedostaa tutkimusta tehdessä ja tekstejä tarkastellessa.

Tutkimusetiikan näkökulmasta on tärkeää huomioida myös tutkimusaineiston ja henkilötietojen eettinen käsitteleminen tutkimuksessa (Aarikka–Suomalainen 2020b). Julkaistuista teksteistä voi kerätä aineistoa tutkimustarkoituksiin melko vapaasti (Luodonpää–Manni–Hamunen–Konstenius 2020: 20). Lisäksi julkisen tekstiaineiston käyttämiseen ei tarvitse erillistä tutkimuslupaa (Aarikka–Suomalainen 2020b). Koska käytin tutkimuksessani julkisia aineistoja, suostumukseen liittyvät seikat eivät nousseet tutkimuksessani ajankohtaisiksi. Lehtiaineistoja tarkastellessa on kuitenkin hyvän tavan mukaista vähintään informoida lehteä aineiston käytöstä. Lasten uutisten sanomalehdet ovat erikseen tilattavaa maksullista sisältöä, joten aineistoa kerätessäni olin yhteydessä Lasten uutisten toimitukseen, ja sain aineistooni kuuluvat Lasten uutisten sanomalehdet suoraan Lasten uutisten toimitukselta käyttööni. Samalla informoin heitä tutkimuksen tekemisestä. Aineistossani henkilötietoja sisältävät maininnat Lasten uutisten tekijöistä (toimittajat ja lehden tekoon osallistuvat lapset) sekä lehtien jutut, joissa kerrotaan eri henkilöistä. Koska lehtien jutut ovat julkaistu julkisesti ja ne ovat jo valmiiksi avoimesti saatavilla, jutuissa mainittuja ja esiintyviä henkilöitä ei ole tässä tutkimuksessa tarvinnut anonymisoida. Olen kuitenkin pyrkinyt tutkimusaineistoa käsitellessäni kiinnittämään huomiota aineistossa esiintyvien ihmisten kohteluun ja sen eettisyyteen.

Yhteensä analysoitavia juttuja aineistooni kertyi reilu 250. Tarkastelemani ilmiö on laaja, minkä vuoksi halusin tarkastella tarpeeksi laajaa aineistoa kattavan kuvan muodostamiseksi. Toisaalta laadullisessa aineistopohjaisessa tutkimuksessa analyysi tehdään yleensä käsin, minkä vuoksi tutkimusaineiston koko on pidettävä maltillisena (Luodonpää–Manni–Ojutkangas 2020: 420). Aineistossani huomionarvoista onkin se, että vaikka itsenäisiä tekstejä aineistossani on paljon käsin analysoitavaksi, monet tarkastelemistani jutuista ovat melko lyhyitä ja juttujen tekstimäärät vaihtelevat yhdestä virkkeestä noin sivun pituisiin teksteihin. Koen aineiston olleen suhteellisen kattava ja tutkielman laajuuden sekä työ määrän huomioon ottaen sopiva. Tarkastelin sanomalehtien juttuja lähilukua hyödyntäen, minkä vuoksi suuremman aineiston analyysi olisi pro gradu -tutkielman laajuudessa työssä voinut osoittautua haastavaksi. Tutkielmani valmistuessa vuonna 2025 aineisto ei enää koostu aivan tuoreimmista Lasten uutisten jutuista, mutta koen, että aineisto edustaa Lasten uutisia

edelleenkin hyvin, sillä monet tarkastelemieni lehtien uutisaiheista (esimerkiksi Ukrainan sota, ilmastoaiheet ja lehdissä käsitellyt populaarikulttuurin ilmiöt) ovat ajankohtaisia vielä tälläkin hetkellä.

Tutkimukseni kuuluu tekstintutkimuksen alaan. Tekstintutkimus on laadullista tekstianalyysia (Virtanen–Hiidenmaa 2020: 839). Toisaalta tällaisessa analyysissa tarkastelua voidaan usein tukea myös määrällisellä analyysillä, kuten laskemalla esimerkiksi kielenpiirteiden esiintymistä tekstissä (mt.: 840). Myös omassa tutkimuksessani on myös määrällisiä piirteitä siinä suhteessa, että olen analyysia tehdessä laskenut esimerkiksi eri juttutyypin esiintymismääriä ja joidenkin kielellisten piirteiden esiintymiä aineistossani. Pääosin tutkimus on kuitenkin laadullinen tekstintutkimus.

Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessani on toiminut kielitieteellinen laadullinen aineistopohjainen tutkimus, ja analyysissa olen hyödyntänyt myös teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen vahvuutena ovat mahdollisuudet kokonaisvaltaisen tiedon keräämiseen monitahoisista ilmiöistä (Luodonpää–Manni–Ojutkangas 2020: 415). Lasten uutisten kielellisiä piirteitä on Suomessa tutkittu suhteellisen vähän, minkä vuoksi tavoitteenani on ollut muodostaa kokonaisvaltaista kuvaa ilmiöstä. Tähän tarkoitukseen koen, että laadullinen aineistopohjainen tutkimus on toiminut hyvin.

Aineiston eettinen analysointi tarkoittaa Aarikan ja Suomalaisen (2020c) mukaan rehellisyyttä, huolellisuutta, tarkkuutta ja kunnioitusta. Tähän olen pyrkinyt esimerkiksi systemaattisuuden avulla. Systemaattisuus aineiston analysoinnissa näkyy tutkimuksessani esimerkiksi siinä, että olen pyrkinyt raportoimaan tutkimukseni vaiheet, tulokset ja tekemäni valinnat mahdollisimman läpinäkyvästi ja yksityiskohtaisesti. Tämä parantaa muun muassa analyysin arvioitavuutta ja toistettavuutta (Eskola–Suoranta 2005: 215–216). Lisäksi esitän tutkielmassani analyysini tukena myös visuaalisia havainnollistamismenetelmiä ja aineistoesimerkkejä. Visuaalisia havainnollistamismenetelmiä ovat esimerkiksi aineistoon liittyvät kuvat ja taulukot, jotka kokoavat tietoa havainnollistavampaan muotoon. Aineistoesimerkit olen pyrkinyt valitsemaan niin, että ne ovat mahdollisimman kattavia ja monipuolisia ja kuvaavat mahdollisimman tarkasti käsiteltävää ilmiötä.

Lapsille suunnatut journalistiset jutut ovat tekstilaji, jolla on omia erityispiirteitään. Kaiken kaikkiaan Pietilän (2008a; 2008b) perusjuttutyypit ovat muodostaneet hyvän pohjan Lasten uutisten analysointiin, mutta lehden juttujen luokittelu journalismin perusjuttutyypin

avulla ei ole ollut myöskään aivan aukotonta. Tähän on vaikuttanut laajempi yhteiskunnallinen kehitys ja toisaalta juttujen kohderyhmä. Lisäksi on yhtäältä hyvä huomioda se, että tutkimuksessa hyödyntämäni Pietilän (2008a; 2008b) ja myös esimerkiksi Jaakkolan (2013) juttutyypiluokittelut ovat jo yli kymmenen vuotta vanhoja. Toisaalta perusjuttutyypit ovat journalismin kentällä suhteellisen vakiintuneita erilaisia juttuja kuvaavia genrejä, ja myös niiden muutokset tapahtuvat hitaasti.

Jaakkola (2013: 177) on todennut, että juttutyypien rajat ovat hälvenemässä. Ilmiö on nähtävissä myös Lasten uutisten journalistisissa jutuissa. Tutkimuksessani esimerkiksi uutisia ja taustajuttuja oli välillä vaikea erottaa toisistaan, sillä Lasten uutisissa myös uutiset sisältävät jonkin verran taustoittamista. Samalla haastattelut aiheuttivat erottelun hankaluuksia esimerkiksi sen suhteen, toimiiko haastattelu jutussa aineistonkeruumenetelmänä vai juttutyypinä. Myös reportaasien tarkastelu Lasten uutisten juttutyypeissä osoittautui haastavaksi, sillä niin uutisissa, haastatteluissa kuin myös taustajutuissa oli reportaaseille tyypillisiä piirteitä, vaikka suoraan puhtaita reportaaseja ei Lasten uutisista analyysini perusteella löytynytäkään.

Juttutyypien erottelua teki haastavammaksi myös se, että Lasten uutisten juttutyypien välillä ei analyysini perusteella ollut keskenään kovin isoja kielellisiä eroja. Tämän sijaan aineistosta pystyi havaitsemaan jutuille keskenään yhteisiä kielellisiä piirteitä, jotka erosivat aikuisille suunnattujen juttujen piirteistä. Lasten uutisten journalistisille jutuille keskenään yhtenäisiä piirteitä olen tarkastellut alaluvussa 5.6. Lasten uutisissa painotetaan vahvasti esimerkiksi kielen selkeyttä ja asioiden selittämistä, ja Lasten uutisista voidaan analyysini perusteella eritellä lapsille suunnatuille jutuille tyypillisiä piirteitä. Tämän perusteella voidaankin pohtia, vaatisivatko lapsille suunnatut journalistiset jutut erikseen puhtaasti niiden tarpeisiin määriteltyjä juttutyyppejä. Toisaalta perusrungoltaan ja -piirteiltään Lasten uutisten jutut muistuttavat paljolti esimerkiksi Pietilän (2008a: 39) erottelemia perusjuttutyyppejä, ja Lasten uutisten jutut pohjautuvat muutenkin paljolti aikuisille suunnattujen sanomalehtien juttuihin. Tämän vuoksi koen Pietilän (2008a; 2008b) esittelemien perusjuttutyypien hyödyntämisen tutkimuksessa perustelluksi. Uusien juttutyypien hahmotteleminen voisi kuitenkin olla mielenkiintoinen lähtökohta tutkimukselle jatkotutkimusta ajatellen.

Kielellisen tarkastelun perusteella lapsille suunnattujen journalististen juttujen kielellä tuntuu olevan paljon yhteyksiä myös esimerkiksi selkokieleen. Selkokeskus (2021) on julkaissut pikaoppaan selkokielen kirjoittamiseen. Oppaassa ohjeistetaan selkokieltä kirjoittaessa muun

muassa käyttämään tekstissä konkreettisia sanoja, selittämään vaikeat sanat, kirjoittamaan lyhyitä virkkeitä, käyttämään yleisiä kielen rakenteita ja tekemään tekstistä visuaalisesti helppolukuista ja kiinnostavaa (Selkokeskus 2021). Nämä kaikki piirteet näkyvät myös Lasten uutisten juttujen kielessä. Tässä tutkimuksessa ilmiötä ei kuitenkaan ole pystytty tarkastelemaan tarkemmin, joten jatkotutkimusaiheena voisikin olla mielenkiintoista vertailla lapsille suunnattuja journalistisia juttuja ja selkokieltä keskenään ja vertailla, millaisia samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia näissä on.

Tässä tutkimuksessa on sivuttu myös lapsille suunnattujen journalististen juttujen piirteiden eroja aikuisille suunnattujen juttujen piirteisiin. Koska tutkimuksessa aikuisille suunnattujen juttujen piirteitä on tarkastelu lähinnä vain tutkimuskirjallisuuden pohjalta eikä konkreettisesti analyysissa vertailemalla, ei tämän tutkimuksen perusteella voida kuitenkaan tehdä yleistyksiä lapsille suunnattujen ja aikuisille suunnattujen juttujen eroista. Jatkossa olisikin mielenkiintoista saada tarkempaa tutkimustietoa lapsille suunnattujen ja aikuisille suunnattujen juttujen kielellisistä eroista esimerkiksi vertailemalla jotakin artikkelia, joka olisi kirjoitettu erikseen lasten ja aikuisten kohderyhmille. Tällöin kielellisiä eroja eri kohderyhmille suunnattujen tekstien välillä saisi vertailtua vielä konkreettisemmin. Lisäksi tässä tutkimuksessa lapsille suunnattujen journalististen juttujen piirteitä on tarkasteltu vain Helsingin Sanomien Lasten uutisten näkökulmasta, minkä vuoksi tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia lapsille suunnattuja journalistisia sisältöjä. Jatkotutkimusaiheena voisi olla kiinnostavaa laajentaa tutkimusnäkökulmaa muiden lapsille suunnattuja journalistisia juttuja tuottavien toimijoiden sisältöihin, jolloin lapsille suunnatuista jutuista ja niiden piirteistä voisi mahdollisesti muodostaa yleisempää käsitystä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut tuoda tietoa lapsille suunnattujen journalististen juttujen juttutyypeistä ja niiden rakenteesta sekä piirteistä Helsingin Sanomien Lasten uutisia tarkastelemalla. Tutkimuksen perusteella Lasten uutisten sisällöistä on tunnistettavissa sanomalehdille tyypillisiä juttutyyppejä ja niille tunnusomaisia piirteitä. Samalla voidaan todeta, että Lasten uutisissa huomioidaan kohderyhmä monin tavoin, ja tämä näkyy esimerkiksi juttujen ulkoasussa ja kielellisissä piirteissä. Tutkimus on kuitenkin vasta kevyt kosketus lapsille suunnattujen journalististen juttutyypin maailmaan. Medialukutaidon merkityksen korostuessa yhteiskunnassa lasten ja median suhteen ja siihen liittyvien ilmiöiden tutkiminen on tärkeää. Toivon, että tämä tutkimus herättää keskustelua aiheesta ja innostaa media-alan toimijoita luomaan ja kehittämään lapsille suunnattuja mediasisältöjä vastaamaan kehittyvän ja medioituvan yhteiskunnan sekä lasten ja nuorten tarpeita.

Lähteet

Aineslähteet

- HS Lasten uutiset 23.11.2022. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 30.11.2022. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 7.12.2022. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 14.12.2022. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 21.12.2022. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 11.1.2023. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 18.1.2023. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 25.1.2023. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 1.2.2023. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.
- HS Lasten uutiset 8.2.2023. Sanomalehti. Helsingin Sanomat, Helsinki.

Tutkimuskirjallisuus

- Aarikka, Lotta – Suomalainen, Karita 2020a. *1. Tutkimuksen suunnittelu ja kysymyksenasettelu*. [Diasarja.] Turun yliopisto, Turku. Viitattu 6.5.2025.
- 2020b. *2. Tutkimusaineiston kerääminen ja käsittely*. [Diasarja.] Turun yliopisto, Turku. Viitattu 6.5.2025.
- 2020c. *3. Tutkimusaineiston analyysi*. [Diasarja.] Turun yliopisto, Turku. Viitattu 6.5.2025.
- 2020d. *4. Tutkimuksen kirjoittaminen ja tulosten esittäminen*. [Diasarja.] Turun yliopisto, Turku. Viitattu 6.5.2025.
- Alasuutari, Pertti 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. [E-kirja.] Neljäs uudistettu painos. Julkaistu painettuna: Vastapaino, Tampere. Viitattu 31.3.2025. Saatavissa: https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1cgjm0n/alma9918671535405971
- A-lehdet 2024. Palkintoja voittanut Apu Juniori siirtyy lasten suosimaan muotoon digiin. [Verkojulkaisu.] A-lehdet, Helsinki. Viitattu 28.3.2025. Saatavissa: <https://www.a-lehdet.fi/artikkelit/palkintoja-voittanut-apu-juniori-siirtyy-lasten-suosimaan-muotoon-digiin>
- Alon-Tirosh, Michal – Lemish, Dafna 2014. “If I was making the news”: What do children want from news? – *Participations: Journal of Audience & Reception Studies* 11(1), s.

- 108–129. [Verkkójulkaisu.] Viitattu 20.1.2022. Saatavissa: <https://www.participations.org/11-01-07-alon-tirosh.pdf>
- BBC 2022. CBBC's Newshound celebrates 50 years. [Verkkójulkaisu.] Viitattu 25.10.2022. Saatavissa: <https://www.bbc.com/mediacentre/mediapack/newsround-50/>
- Bell, Allan 1996 [1991]. *The Language of News Media*. Neljäs painos. Language in society: 17. Blackwell Publishers, Oxford.
- Buckingham, David 2014 [2003]. *Media education: literacy, learning, and contemporary culture*. 20. painos. Polity Press, Cambridge.
- De Beaugrande, Robert – Dressler, Wolfgang 1986 [1981]. *Introduction to Text Linguistics*. Käänt. Robert de Beaugrande. Kolmas painos. Longman linguistics library: nro. 26. Longman, Lontoo.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2005 [1998]. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Seitsemäs painos. Vastapaino, Tampere.
- Fowler, Roger 1994 [1991]. *Language in the news: discourse and ideology in the press*. Kolmas painos. Routledge, Lontoo.
- Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Toim. Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä ja Mikko Lounela. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Gaudeamus, Helsinki 2012.
- Genre – tekstilaji*. Toim. Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin. Tietolipas 213. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Halliday, Michael 1986 [1985]. Part A. – *Language, context, and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective*, s. 3-49. Toim. Michael Halliday ja Ruqaiya Hasan. Toinen painos. Deakin University, Victoria.
- 1990 [1978]. *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Seitsemäs painos. Edward Arnold, Lontoo.
- Heikkinen, Vesa – Lehtinen, Outi – Lounela, Mikko 2005. Lappeenrantalaismieh löi toista nenään baarissa: uutisia ja uutisia. – *Tekstien arki: tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme*, s. 231–258. Toim. Vesa Heikkinen ja Jussi Tuomola. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 135. Gaudeamus, Helsinki.
- Heikkinen, Vesa – Voutilainen, Eero 2012. Genre – monitieteinen näkökulma. – *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja*, s. 17–47.
- Heikkinen, Vesa 2012. Teksti. – *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja*, s. 59–66.
- Hirvonen, Riikka 2012. Lasten mediankäytöt ja kotien mediakasvatus lasten kertomina. – *Lasten mediabarometri 2011 – 7–11-vuotiaiden lasten mediankäyttö ja kokemukset*

- mediakasvatuksesta*, s. 17–53. [Verkkodokumentti.] Toim. Saara Pääjärvi. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2012. Mediakasvatusseura, Helsinki. Viitattu 31.8.2022. Saatavissa: <http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-67693-1-8.pdf>
- Jaakkola, Maarit 2013. *Hyvä journalismi: käytännön opas kirjoittajalle*. Kansanvalistusseura, Helsinki.
- Jarva, Vesa – Nurmi, Timo 2006. *Oikeeta suomee: suomen puhekielen sanakirja*. Gummerus, Helsinki.
- Järviluoma, Anna 2023. Lasten uutiset uudistui – lasten ääni kuuluu entistä paremmin. [Verkkojulkaisu.] Helsingin Sanomat, Helsinki. Viitattu 20.3.2025. Saatavissa: <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009317072.html>
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2025. Medialukutaito. [Verkkosivusto.] Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Helsinki. Viitattu 9.4.2025. Saatavissa: <https://mediataitokoulu.fi/medialukutaito/>
- Kantar Media Finland 2023. Medioiden parissa vietetty aika haukkaa leijonanosan suomalaisten päivästä. [Verkkojulkaisu.] Helsinki. Viitattu 4.4.2025. Saatavissa: <https://www.kantar.com/fi/inspiraatioksi/mainonta-media/suomalaisen-mediapaiva-2023>
- Kantar Media Oy 2025. Nuoret ja uutismediasuhde. [Verkkojulkaisu.] Helsinki. Viitattu 4.4.2025. Saatavissa: <https://www.uutismediat.fi/wp-content/uploads/2025/01/ul-nuoret-ja-uutismediasuhde-2025-poiminnat-tuloksista.pdf>
- Kartano, Kaisa 2021. *Kriittinen medialukutaito ja mediakasvatus lapsille suunnatuissa uutisvideoissa: Diskurssianalyysi Yle Mixin uutisista*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Viitattu 24.10.2022. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/339349>
- Katko, Rebekka 2018. ”Että lapsetkin saisivat tietää maailman asioista”: koululaisten näkemyksiä ja kokemuksia Helsingin Sanomien Lasten uutisista. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. Viitattu 24.10.2022. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/60514>
- Kauppinen, Anneli – Laurinen, Leena 1987. *Tekstioppi. Johdatus ajattelun ja kielen yhteistyöhön*. Kirjayhtymä, Vaasa.
- Kielentutkimuksen menetelmiä I-V*. [Verkkodokumentti.] Toim. Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne ja Kaius

- Sinnemäki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1457. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2020. Saatavilla: <https://doi.org/10.21435/skst.1457>
- Kielitoimiston ohjepankki. [Verkkójulkaisu.] Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. Viitattu 15.4.2025. Saatavissa: <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/kohtelias-kehotus-tai-pyynto-konditionaali-ottaisin-kahvin-veisitko-roskat/>
- Kielitoimiston sanakirja. [Verkkójulkaisu.] Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. Viitattu 15.4.2025. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/onomatopoeettinen?searchMode=all>
- Kleemans, Mariska – de Leeuw, Rebecca N. H. – Gerritsen, Janel – Buijzen Moniek 2017. Children’s Responses to Negative News: The Effects of Constructive Reporting in Newspaper Stories for Children. – *Journal of Communication* 67(5), s. 781–802. [Verkkójulkaisu.] Viitattu 14.9.2022. Saatavissa: <https://doi.org/10.1111/jcom.12324>
- Kohvakka, Rauli – Saarenmaa, Kaisa 2019. WhatsApp suosituin – some on suomalaisten arkea iän mukaan vaihdellen. [Verkkójulkaisu.] *Tieto & Trendit*. Tilastokeskus, Helsinki. Viitattu 10.2.2023. Saatavissa: <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/whatsapp-suosituin-some-on-suomalaisten-arkea-ian-mukaan-vaihdellen/>
- Kortti, Jukka 2016. *Mediahistoria: viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. [E-kirja.] Tietolipas 250. Julkaistu painettuna: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. Viitattu 3.3.2025. Saatavilla: https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1cgjm0n/alma9922034444005971
- Kukkonen, Laura 2023. Suomalaisten sähkölaskut paisuivat viime vuonna, osa säästyivät rajulta hintojen nousulta. [Verkkójulkaisu.] Helsingin Sanomat, Helsinki. Viitattu 14.4.2025. Saatavissa: <https://www.hs.fi/talous/art-2000009336877.html>
- Kulkki-Nieminen, Auli 2011. Selkoistamisen vaikutukset uutistekstin aloitukseen. – *AFinLA-Teema* 2011(3), s. 75–87. [Verkkójulkaisu.] Toim. Esa Lehtinen, Sirkku Aaltonen, Merja Koskela, Elina Nevasaari ja Mariann Skog-Södersved. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, Jyväskylä. Viitattu 19.4.2025. Saatavissa: <https://journal.fi/afinla/article/view/4458>
- Kupiainen, Risto – Sintonen, Sara 2009. *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Palmenia Helsinki University Press, Helsinki.
- Kuutti, Heikki 2006. *Uusi mediasanasto*. Atena, Jyväskylä.
- Lauerma, Petri 2012. Tekstityyppi. – *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja*, s. 67–69.

- Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta 2020. Tutkimuksen käytäntö. – *Kielentutkimuksen menetelmiä I-V*, s. 1–37. Viitattu 12.11.2022.
- Luodonpää-Manni, Milla – Ojutkangas, Krista 2020. Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. – *Kielentutkimuksen menetelmiä I-V*, s. 412–441. Viitattu: 20.3.2025.
- McIntyre, Karen 2015. *Constructive Journalism: The Effects of Positive Emotions and Solution Information in News Stories*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. University of North Carolina at Chapel Hill Graduate School, School of Journalism and Mass Communication. Viitattu 27.10.2022. Saatavissa: <https://doi.org/10.17615/g6sg-8p47>
- Media hanskassa: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. [Verkkojulkaisu.] Toim. Jani Merikivi, Sami Myllyniemi ja Mikko Salasuo. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 104. Julkaistu painettuna: Nuorisotutkimusseura, Helsinki. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf
- Merikivi, Jani – Myllyniemi, Sami – Salasuo, Mikko 2016a. Johdanto. – *Media hanskassa: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*, s. 5–8. Viitattu 13.2.2023.
- 2016b. *Media hanskassa: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. – *Media hanskassa: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*, s. 9–122. Viitattu 10.2.2023.
- Modinos, Tuija 2003. Musiikkivideo murroksen merkinä. – *Merkillinen media. Tekstit nuorten arjessa*, s. 124–149. Toim. Tuija Modinos ja Annikka Suoninen. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.
- Mot-sanakirjat. [Verkkosivusto.] Viitattu 14.4.2025. Saatavissa: <https://www.sanakirja.fi/english-finnish/rage>
- Mäkilä, Pi 2022. “Olisi törkeääkin, jos lapset ovat somessa, eikä kukaan tuottaisi heille laadukasta sisältöä.”: *mediaympäristön mahdollisuudet lasten uutisten tuottamisessa lasten uutisten tekijöiden näkökulmasta*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202206153361>
- Mäntynen, Anne 2006. Näkökulmia tekstin ja tekstilajien rakenteeseen. – *Genre – tekstilaji*, s. 42–71.
- Niemi, Sofia 2023. *Helsingin Sanomien Lasten uutisten opetuskäyttö alakouluissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Viitattu 8.3.2023. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/355313>

- Notley, Tanya – Dezuanni, Michael – Zhong, Hua Flora – Howden, Saffron 2017. News and Australian children: how young people access, perceive and are affected by the news. [Verkkojulkaisu.] Crinkling News, Western Sydney University & Queensland University of Technology, Sydney. Viitattu 14.9.2022. Saatavissa: <https://eprints.qut.edu.au/116092/1/News%2Band%2BAustralian%2Bchildren.pdf>
- Opetushallitus 2025. Datatalousosaamisen perusteita perusopetukseen ja toiselle asteelle. [Verkkosivusto.] Opetushallitus, Helsinki. Viitattu 5.4.2025. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/digiosaaminen/datatalousosaamisen-perusteita-perusopetukseen-ja-toiselle-asteelle/mita-sitten>
- Paasonen, Ida 2024. “Jokaisella termin valinnalla on väliä, kun kirjoittaa lapselle.” *Ukrainan sodan representaatiot HS Lasten uutisissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Tampereen yliopiston informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202404294812>
- Pallaskallio, Ritva 2013. *Kertova tempus: fniittiverbin aikamuodon valinta suomenkielisissä katastrofiuutisteksteissä 1860–2004*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Viitattu 10.4.2025. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9203-9>
- Pietilä, Jyrki 2008a. *Kirjoitus, juttu, tekstielementti: suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000. Osa 1*. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Humanities 111. Jyväskylän yliopiston humanistinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- 2008b. *Kirjoitus, juttu, tekstielementti: suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000. Osa 2*. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Humanities 111. Jyväskylän yliopiston humanistinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Pohjola, Tommy 2020. Lehtitalot kaipaavat uusia yleisöjä – toimitukset vilkuilevat nyt lasten suuntaan. [Verkkojulkaisu.] Journalisti, Helsinki. Viitattu 10.2.2022. Saatavissa: <https://journalisti.fi/artikkelit/2020/01/lehtitalot-kaipaavat-uusia-yleisj-toimitukset-vilkuilevat-nyt-lasten-suuntaan/>
- Rajander, Kamilla 2018. *Mistä lapset haluavat tietää? Tutkimus Helsingin Sanomien Lasten uutisten sisältöjen kehittämisestä*. [Verkkodokumentti.] Opinnäytetyö. Haaga-Helia - ammattikorkeakoulun journalismin koulutusohjelma. Viitattu 10.1.2023. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155121/Rajander_Kamilla.pdf?sequence=1

Reunanen, Esa 2023. Finland. – *Reuters Institute Digital News Report 2023*, s. 72-73.

[Verkkajulkaisu.] Toim. Nic Newman, Richard Fletcher, Kristen Eddy, Craig T. Robertson ja Rasmus Kleis Nielsen. Reuters Institute for the Study of Journalism, Oxford. Viitattu: 21.4.2025. Saatavissa:

https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2023-06/Digital_News_Report_2023.pdf

Riddle, Karyn 2012. Young Adults' Autobiographical Memories of Frightening News Stories Seen During Childhood. – *Communication Research* 39(6), s. 738–756.

[Verkkajulkaisu.] Viitattu 26.10.2022. Saatavissa:

<https://doi.org/10.1177/0093650211422538>

Salasuo, Mikko – Tarvainen, Kai – Myllyniemi, Sami 2021. Luku 3. Medioitunut vapaa-aika. – *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*, s. 59–67.

[Verkkodokumentti.] Toim. Mikko Salasuo. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, nro 68. Verkkajulkaisuja (Nuorisotutkimusseura), nro 161, Kenttä. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto ja Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.

Viitattu: 5.4.2025. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

Salomaa, Saara – Palsa, Lauri 2019. Medialukutaito Suomessa. Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. [Verkkodokumentti.] Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019: 37. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Viitattu 3.3.2025. Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161951/OKM_2019_37.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Saukkonen, Pauli 2001. *Maailman hahmottaminen teksteinä: tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysia*. Yliopistopaino, Helsinki.

Saunamäki, Elina 2020. Yle Mix tuo kiinnostavimmat uutiset lasten ulottuville.

[Verkkajulkaisu.] Yleisradio, Helsinki. Viitattu 20.2.2023. Saatavissa:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/08/28/yle-mix-tuo-kiinnostavimmat-uutiset-lasten-ulottuville>

Schudson, Michael 1987. When? Deadlines, Datelines, and History. – *Reading the news*, s. 79-108. Toim. Robert Karl Manoff ja Michael Schudson. A pantheon guide to popular culture. Pantheon Books, New York.

- Selkokeskus 2021. Käytä selkokieltä! Pikaopas selkokieliseen kommunikointiin. [Verkkojulkaisu.] Selkokeskus, Espoo. Viitattu 31.3.2025. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/pikaopas-selkokielen-kirjoittamiseen/>
- Shore, Susanna 2012. Systemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja*, s. 158–185.
- Smahel, David – Machackova, Hana – Mascheroni, Giovanna – Dedkova, Lenka – Staksrud, Elisabeth – Ólafsson, Kjartan – Livingstone, Sonia – Hasebrink, Uwe 2020. EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. [Verkkodokumentti.] EU Kids Online. Viitattu 10.2.2023. Saatavissa: <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0>
- Tieteen termipankki 2018. Metafunktio. [Verkkojulkaisu.] Tieteen termipankki, Helsinki. Viitattu 10.3.2025. Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:metafunktio>
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2018 [2002]. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Tammi, Helsinki.
- Utismedian liitto. Juttutyypit. [Verkkosivusto.] Utismedian liitto, Helsinki. Viitattu: 9.4.2025. Saatavissa: <https://juttutyypit.fi/juttutyypit/paakirjoitus/>
- Valkonen, Satu – Pennonen, Marjo – Lahikainen, Anja Riitta 2005. Televisio pienten lasten arjessa. – *Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan*, s. 54–91. Toim. Anja Riitta Lahikainen, Pentti Hietala, Tommi Inkinen, Marjatta Kangassalo, Riikka Kivimäki ja Frans Mäyrä. Gaudeamus, Helsinki.
- Valtonen, Päivi 2012. *Abiturientti uutistoimittajana. Tekstilajin taju ja uutisen tuottaminen äidinkielen tekstitaidon kokeessa*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Annales Universitatis Turkuensis C 350. Turun yliopisto. Viitattu: 10.2.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5180-2>
- Van der Molen, Juliette H. Walma – Valkenburg, Patti M. – Peeters, Allerd L. 2002. Television news and fear: A child survey. – *Communications* 27(3), s. 303-317. [Verkkojulkaisu.] Viitattu 13.2.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.1515/comm.27.3.303>
- Van Dijk, Teun A. 1988. *News as discourse*. Communication. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale.
- Ventola, Eija 2006. Genre systemis-funktionaalisessa kielitieteessä. Esimerkkinä asiointitilanteet. – *Genre – tekstilaji*, s. 96–121.

- Virtanen, Mikko T. – Hiidenmaa, Pirjo 2020. Tekstintutkimus. – *Kielentutkimuksen menetelmiä I-V*, s. 831–863. Viitattu: 12.11.2022.
- VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja-Riitta – Alho, Irja 2008: Iso suomen kielioppi. [Verkkoversio.] Toim. Maria Vilkuna. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 5. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. Viitattu 15.4.2025. Saatavissa: <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>
- Voutilainen, Eero 2012. Tyyli. – *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja*, s. 77–87.
- Vuorio, Jukka 2019. Lapset innostuvat uutisista. [Verkkojulkaisu.] *Lööppi* 4/2019. Helsingin Seudun Journalistit, Helsinki. Viitattu 20.2.2023. Saatavissa: <https://www.hsj.fi/ajankohtaista/2019/11/lapset-innostuivat-uutisista/>
- Werlich, Egon 1979 [1975]. *Typologie der Texte. Entwurf eines textlinguistischen Modells zur Grundlegung einer Textgrammatik*. Toinen painos. Quelle & Meyer, Heidelberg.
- Youtube 2025. HS Lasten uutiset -tili. [Verkkosivusto.] Viitattu 6.5.2025. Saatavissa: <https://www.youtube.com/@HSLastenuutiset>
- Östberg, Lowe 2018. Lilla Aktuellt. Public service producing news for young people. – *Youth and News in a Digital Media Environment. Nordic-Baltic Perspectives*, s. 51-58. Toim. Yvonne Andersson, Ulf Dalquist & Jonas Ohlsson. [Verkkodokumentti.] Nordicom, Göteborg. Viitattu 25.10.2022. Saatavissa: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1267805/FULLTEXT03.pdf>